मध्यमकशास्त्रम्

༄༅། །རྒྱ་གར་སྐད་དུ། །པྲཛྙཱ་ནཱ་མ་མཱུ་ལ་མ་དྷྱ་མ་ཀ་ཀཱ་རི་ཀ །

བོད་སྐད་དུ། །དབུ་མ་རྩ་བའི་ཚིག་ལེའུར་བྱས་པ་ཤེས་རབ་ཅེས་བྱ་བ། །

【江】中观根本智慧论颂

【什】中論

【波】（般若燈論釋）

【惟】（大乘中觀釋論）

འཇམ་དཔལ་གཞོན་ནུར་གྱུར་པ་ལ་ཕྱག་འཚལ་ལོ། །

अनिरोधमनुत्पादमनुच्छेदमशाश्वतम्।
अनेकार्थमनानार्थमनागममनिर्गमम्॥
यः प्रतीत्यसमुत्पादं प्रपञ्चोपशमं शिवम्।
देशयामास संबुद्धस्तं वन्दे वदतां वरम्॥

གང་གིས་རྟེན་ཅིང་འབྲེལ་པར་འབྱུང་། །འགག་པ་མེད་པ་སྐྱེ་མེད་པ། །

ཆད་པ་མེད་པ་རྟག་མེད་པ། །འོང་བ་མེད་པ་འགྲོ་མེད་པ། །

ཐ་དད་དོན་མིན་དོན་གཅིག་མིན། །སྤྲོས་པ་ཉེར་ཞི་ཞི་བསྟན་པ། །

རྫོགས་པའི་སངས་རྒྱས་སྨྲ་རྣམས་ཀྱི། །དམ་པ་དེ་ལ་ཕྱག་འཚལ་ལོ། །

【江】彼说缘起者，无灭亦无生，无断亦无常，无来亦无去，
无异亦无一，戏论息寂静，礼敬正等觉，诸师中第一。

【什】不生亦不滅，不常亦不斷，不一亦不異，不來亦不出，
能說是因緣，善滅諸戲論，我稽首禮佛，諸說中第一。

【波】不滅亦不起，不斷亦不常，非一非種種，不來亦不去，
緣起戲論息，說者善滅故，禮彼婆伽婆，諸說中最上。

【惟】不滅亦不生，不斷亦不常，我稽首禮佛，諸說中第一。

१ प्रत्ययपरीक्षा नाम प्रथमं प्रकरणम्।

རྐྱེན་བརྟག་པ་ཞེས་བྱ་བ་སྟེ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་དང་པོ།

【江】观缘品第一

【什】觀因緣品第一[1]

[1] 原本位于归敬颂之前。

【波】觀緣品第一[2]

【惟】觀緣品第一[3]

न स्वतो नापि परतो न द्वाभ्यां नाप्यहेतुतः।
उत्पन्ना जातु विद्यन्ते भावाः क्वचन केचन॥१॥

བདག་ལས་མ་ཡིན་གཞན་ལས་མིན། །གཉིས་ལས་མ་ཡིན་རྒྱུ་མེད་མིན། །

དངོས་པོ་གང་དག་གང་ན་ཡང་། །སྐྱེ་བ་ནམ་ཡང་ཡོད་མ་ཡིན། །

【江】非从自从他，非从共无因，诸事随于何，其生终非有。(1.1)

【什】諸法不自生，亦不從他生，不共不無因，是故知無生。(1.1)

【波】無時亦無處，隨有一物體，從自他及共，無因而起者。(1.1)

【惟】諸法不自生，亦不從他生，共生亦無性，亦不無因生。(1.1)

चत्वारः प्रत्यया हेतुश्चालम्बनमनन्तरम्।
तथैवाधिपतेयं च प्रत्ययो नास्ति पञ्चमः॥२॥

རྐྱེན་རྣམ་བཞི་སྟེ་རྒྱུ་དང་ནི། །དམིགས་པ་དང་ནི་དེ་མ་ཐག །

བདག་པོ་ཡང་ནི་དེ་བཞིན་ཏེ། །རྐྱེན་ལྔ་པ་ནི་ཡོད་མ་ཡིན། །

【江】四缘即因缘，所缘及无间，增上亦如是，更无第五缘。(1.2)

【什】因緣次第緣，緣緣增上緣，四緣生諸法，更無第五緣。(1.3)

【波】因緣及緣緣，次第增上緣，四緣生諸法，更無第五緣。(1.2)

【惟】(缺)

न हि स्वभावो भावानां प्रत्ययादिषु विद्यते।
अविद्यमाने स्वभावे परभावो न विद्यते॥३॥

དངོས་པོ་རྣམས་ཀྱི་རང་བཞིན་ནི། །རྐྱེན་ལ་སོགས་ལ་ཡོད་མ་ཡིན། །

བདག་གི་དངོས་པོ་ཡོད་མིན་ན། །གཞན་དངོས་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ནོ། །

【江】诸事自性者，缘等中非有，若自事非有，他事亦非有。(1.3)

【什】如諸法自性，不在於緣中，以無自性故，他性[4]亦復無。(1.2)

【波】所有諸物體，及以外眾緣，言說音聲等，是皆無自性。(1.3)

【惟】如諸法自性，不在於緣中，以無自性故，他性亦復無。(1.2)

---

[2] 原本位于归敬颂之前。

[3] 原本位于归敬颂之前。

[4] 性＝生【宋】【元】【明】

क्रिया न प्रत्ययवती नाप्रत्ययवती क्रिया।

प्रत्यया नाक्रियावन्तः क्रियावन्तश्च सन्त्युत॥४॥

བྱ་བ་རྐྱེན་དང་ལྡན་པ་ཡིན། །རྐྱེན་དང་མི་ལྡན་བྱ་བ་མེད། །

བྱ་བ་མི་ལྡན་རྐྱེན་མ་ཡིན། །བྱ་བ་ལྡན་ཡོད་འོན་ཏེ་ན། །

【江】具缘作用无，无不具缘用，不具用非缘，具用亦复然。（1.4）

【什】果為從緣生，為從非緣生？是緣為有果，是緣為無果？（1.4）

【波】自我等諸體，內入等眾緣，一一皆不有，以無自性故。（1.4）[5]

緣中無作者，離緣亦無作，若有若無作，諸緣作不成。（1.5）

【惟】亦非緣生果，果不從緣有，有無果生止，若說生法時，無依無所生。(1.3)

उत्पद्यते प्रतीत्येमानितीमे प्रत्ययाः किल।

यावन्नोत्पद्यत इमे तावन्नाप्रत्ययाः कथम्॥५॥

འདི་དག་ལ་བརྟེན་སྐྱེ་བས་ན། །དེ་ཕྱིར་འདི་དག་རྐྱེན་ཅེས་གྲག །

ཇི་སྲིད་མི་སྐྱེ་དེ་སྲིད་དུ། །འདི་དག་རྐྱེན་མིན་ཇི་ལྟར་མིན། །

【江】依此等生故，此等名为缘，乃至未生时，岂不是非缘？（1.5）

【什】因是法生果，是法名為緣，若是果未生，何不名非緣？（1.5）

【波】（缺）

【惟】果不從緣生，此果緣中生。非無緣有果，無緣果亦無，

如是世俗中，常性[6]不可得。(1.4)

नैवासतो नैव सतः प्रत्ययोऽर्थस्य युज्यते।

असतः प्रत्ययः कस्य सतश्च प्रत्ययेन किम्॥६॥

མེད་དམ་ཡོད་པའི་དོན་ལ་ཡང་། །རྐྱེན་ནི་རུང་བ་མ་ཡིན་ཏེ། །

མེད་ན་གང་གི་རྐྱེན་དུ་འགྱུར། །ཡོད་ན་རྐྱེན་གྱིས་ཅི་ཞིག་བྱ། །

【江】于有或无事，缘者皆不可，若无何之缘？若有缘何作？（1.6）

【什】果先於緣中，有無俱不可。先無為誰緣？先有何用緣？（1.6）

【波】非定有定無，諸緣義應爾。非有非非有，非有無法起。（1.6）

【惟】非有亦非無，緣義和合爾。諸法無自性，非有亦非無。(1.5)

न सन्नासन्न सदसन् धर्मो निर्वर्तते यदा।

[5] 此颂其余各本皆无。

[6] 性＝住【宋】【元】【明】【宮】

कथं निर्वर्तको हेतुरेवं सति हि युज्यते॥७॥

གང་ཚེ་ཆོས་ནི་ཡོད་པ་དང་། །མེད་དང་ཡོད་མེད་མི་འགྲུབ་པ། །

ཇི་ལྟར་སྒྲུབ་བྱེད་རྒྱུ་ཞེས་བྱ། །དེ་ལྟ་ཡིན་ན་མི་རིགས་སོ། །

【江】若时诸法者，有无俱不成，能生岂名因？如是不应理。(1.7)

【什】若果非有生，亦復非無生，亦非有無生，何得言有緣？（1.7）

【波】(缺)

【惟】(缺)

अनालम्बन एवायं सन् धर्म उपदिश्यते।

अथानालम्बने धर्में कुत आलम्बनं पुनः॥८॥

ཡོད་པའི་ཆོས་འདི་དམིགས་པ་ནི། །མེད་པ་ཁོ་ན་ཉེ་བར་བསྟན། །

ཅི་སྟེ་ཆོས་ནི་དམིགས་མེད་ན། །དམིགས་པ་ཡོད་པར་ག་ལ་འགྱུར། །

【江】此有法所缘，全无成虚言，若无法而缘，所缘岂能有？（1.8）

【什】如諸佛所說，真實微妙法，於此無緣法，云何有緣緣？（1.9）

【波】婆伽婆所說，真實無緣法，此法體如是，何處有緣緣？（1.7）

【惟】於此無緣法，云何有緣緣？ (1.6)

अनुत्पन्नेषु धर्मेंषु निरोधो नोपपद्यते।

नानन्तरमतो युक्तं निरुद्धे प्रत्ययश्च कः॥९॥

ཆོས་རྣམས་སྐྱེས་པ་མ་ཡིན་ན། །འགག་པ་འཐད་པར་མི་འགྱུར་རོ། །

དེ་ཕྱིར་དེ་མ་ཐག་མི་རིགས། །འགགས་ན་རྐྱེན་ཡང་གང་ཞིག་ཡིན། །

【江】诸法若未生，灭则不应理，故无间不然，若灭岂是缘？（1.9）

【什】果若未生時，則不應有滅。滅法何能緣？故無次第緣。（1.8）

【波】不起諸法滅，是義則不然。滅法則非緣，及何等次第。（1.8）

【惟】若法未生時，即不應有滅。滅法何能緣？故無次第緣。(1.7)

भावानां निःस्वभावानां न सत्ता विद्यते यतः।

सतीदमस्मिन् भवतीत्येतन्नैवोपपद्यते॥१०॥

དངོས་པོ་རང་བཞིན་མེད་རྣམས་ཀྱི། །ཡོད་པ་གང་ཕྱིར་ཡོད་མིན་ན། །

འདི་ཡོད་པས་ན་འདི་འབྱུང་ཞེས། །བྱ་བ་འདི་ནི་འཐད་མ་ཡིན། །

【江】无自性诸事，有若故非有，此有故彼成，此说不应理。(1.10)

【什】諸法無自性，故無有有相。說有是事故，是事有不然。(1.10)

【波】諸法無自體，自相非有故，此有彼法起，是義則不然。(1.9)

【惟】諸法無自性，非有亦非無。此有彼法起，如是無所有。(1.8)

न च व्यस्तसमस्तेषु प्रत्ययेष्वस्ति तत्फलम्।
प्रत्ययेभ्यः कथं तच्च भवेन्न प्रत्ययेषु यत्॥ ११॥

རྐྱེན་རྣམས་སོ་སོ་འདུས་པ་ལ། །འབྲས་བུ་དེ་ནི་མེད་པ་ཉིད། །

རྐྱེན་རྣམས་ལ་ནི་གང་མེད་པ། །དེ་ནི་རྐྱེན་ལས་ཇི་ལྟར་སྐྱེ། །

【江】诸缘别聚中，彼果者全无。诸缘中所无，云何从缘生？（1.11）

【什】略廣因緣中，求果不可得。因緣中若無，云何從緣出？(1.11)

【波】非一一和合，諸緣中有果。如是則非緣，云何果得起？(1.10)

【惟】(缺)

अथासदपि तत्तेभ्यः प्रत्ययेभ्यः प्रवर्तते।
अप्रत्ययेभ्योऽपि कस्मात्फलं नाभिप्रवर्तते॥ १२॥

ཅི་སྟེ་དེ་ནི་མེད་པར་ཡང་། །རྐྱེན་དེ་དག་ལས་སྐྱེ་འགྱུར་ན། །

རྐྱེན་མ་ཡིན་པ་དག་ལས་ཀྱང་། །ཅི་ཡི་ཕྱིར་ན་སྐྱེ་མི་འགྱུར། །

【江】若彼果虽无，从彼等缘生，则从诸非缘，何故不生果？（1.12）

【什】若謂緣無果，而從緣中出，是果何不從，非緣中而出？(1.12)

【波】若果緣中無，彼果從緣起，非緣中亦無，云何果不起？(1.11)

【惟】若謂緣無果，果從緣中出，是果何不從，非緣中而出？（1.9）

फलं च प्रत्ययमयं प्रत्ययाश्चास्वयंमयाः।
फलमस्वमयेभ्यो यत्तत्प्रत्ययमयं कथम्॥ १३॥

འབྲས་བུ་རྐྱེན་གྱི་རང་བཞིན་ན། །རྐྱེན་རྣམས་བདག་གི་རང་བཞིན་མིན། །

བདག་དངོས་མིན་ལས་འབྲས་བུ་གང་། །དེ་ནི་ཇི་ལྟར་རྐྱེན་རང་བཞིན། །

【江】若果是缘性，然缘非有性，非自事生果，云何有缘性？（1.13）

【什】若果從緣生，是緣無自性。從無自性生，何得從緣生？(1.13)

【波】緣及果自性，諸緣無自體，若緣無自體，云何轉成果？(1.12)

【惟】若果從緣生，是緣無自性。從無自性生，何得從緣生？（1.10）

तस्मान्न प्रत्ययमयं नाप्रत्ययमयं फलम्।
संविद्यते फलाभावात्प्रत्ययाप्रत्ययाः कुतः॥ १४॥

དེ་ཕྱིར་རྐྱེན་གྱི་རང་བཞིན་མིན། །རྐྱེན་མིན་རང་བཞིན་འབྲས་བུ་ནི། །

ཡོད་མིན་འབྲས་བུ་མེད་པས་ན། །རྐྱེན་མིན་རྐྱེན་དུ་ག་ལ་འགྱུར། །

【江】故非有缘性，非缘自性果，非有；无果故，缘非缘岂成？（1.14）

【什】果不從緣生，不從非緣生，以果無有故，緣非緣亦無。(1.14)

【波】非無緣有果，何有緣非緣？(1.13)

【惟】果不從緣生，不從非緣生，以果無有故，緣非緣亦無。(1.11)

རྐྱེན་བརྟག་པ་ཞེས་བྱ་བ་སྟེ། །རབ་ཏུ་བྱེད་པ་དང་པོའོ།། །།

२ गतागतपरीक्षा द्वितीयं प्रकरणम्।

འགྲོ་བ་དང་འོང་བ་བརྟག་པ་ཞེས་བྱ་བ་སྟེ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་གཉིས་པ།

【江】释观去来品第二

【什】觀去來品第二

【波】觀去來品第二

【惟】觀去來品第二

गतं न गम्यते तावद्गतं नैव गम्यते।
गतागतविनिर्मुक्तं गम्यमानं न गम्यते॥ १॥

རེ་ཞིག་སོང་ལ་མི་འགྲོ་སྟེ། །མ་སོང་བ་ལའང་འགྲོ་བ་མིན། །

སོང་དང་མ་སོང་མ་གཏོགས་པར། །བགོམ་པ་ཤེས་པར་མི་འགྱུར་རོ། །

【江】初已去不去，未去亦不去，不属已未去，正去非所知。(2.1)

【什】已去無有去，未去亦無去，離已去未去，去時亦無去。(2.1)

【波】已去不應受，未去亦不受，離已去未去，去時亦不受。(2.1)

【惟】已去無有去，未去亦無去，離已去未去，去時亦無去。(2.1)

चेष्टा यत्र गतिस्तत्र गम्यमाने च सा यतः।
न गते नागते चेष्टा गम्यमाने गतिस्ततः॥ २॥

གང་ན་གཡོ་བ་དེ་ན་འགྲོ། །དེ་ཡང་གང་གི་བགོམ་པ་ལ། །

གཡོ་བ་སོང་མིན་མ་སོང་མིན། །དེ་ཕྱིར་བགོམ་ལ་འགྲོ་བ་ཡོད། །

【江】有动则有去，又其正去中，非已去未去，故正去有去。(2.2)

【什】動處則有去，此中有去時，非已去未去，是故去時去。(2.2)

【波】非已去未去，彼處去時去。(2.2)

【惟】動處則有去，此中有去時，非已去未去，是故去時去。(2.2)

गम्यमानस्य गमनं कथं नामोपपत्स्यते।

गम्यमाने द्विगमनं यदा नैवोपपद्यते॥ ३॥

བགོམ་ལ་འགྲོ་བ་ཡིན་པར་ནི། །ཇི་ལྟ་བུར་ན་འཐད་པར་འགྱུར། །

གང་ཚེ་འགྲོ་བ་མེད་པ་ཡི། །བགོམ་པ་འཐད་པ་མེད་ཕྱིར་རོ། །

【江】是正去之去，彼云何应理？若时无有去，正去不应故。(2.3)

【什】云何於去時，而當有去法，若離於去法，去時不可得。(2.3)

【波】若去時去者，云何有是義，去時去空故，去時去不然。(2.3)

【惟】云何於去時，而當有去法，以離於去法，去時不可得。(2.3)

गम्यमानस्य गमनं यस्य तस्य प्रसज्यते।

ऋते गतेर्गम्यमानं गम्यमानं हि गम्यते॥ ४॥

གང་གི་བགོམ་པ་ལ་འགྲོ་བ། །དེ་ཡི་བགོམ་ལ་འགྲོ་མེད་པར། །

ཐལ་བར་འགྱུར་ཏེ་གང་གི་ཕྱིར། །བགོམ་ལ་འགྲོ་བ་ཡིན་ཕྱིར་རོ། །

【江】若言正去去，是人应有咎，成正去无去，正去有去故。(2.4)

【什】若言去時去，是人則有咎，離去有去時，去時獨去故。(2.4)

【波】說去時去者，去時中無去，去和合去時，去者唯分別。(2.4)

【惟】(缺)

गम्यमानस्य गमने प्रसक्तं गमनद्वयम्।

येन तद्गम्यमानं च यच्चात्र गमनं पुनः॥ ५॥

བགོམ་ལ་འགྲོ་བ་ཡོད་ན་ནི། །འགྲོ་བ་གཉིས་སུ་ཐལ་འགྱུར་ཏེ། །

གང་གིས་དེ་བགོམ་འགྱུར་བ་དང་། །དེ་ལ་འགྲོ་བ་གང་ཡིན་པའོ། །

【江】若有正去去，则应成二去，一谓为正去，一谓彼中去。(2.5)

【什】若去時有去，則有二種去，一謂為去時，二謂去時去。(2.5)

【波】若去時中去，復及此行去，則墮二去過，此義則不然。(2.5)

【惟】若去時有去，則有二種去，一謂有去時，二謂去時去。(2.4)

द्वौ गन्तारौ प्रसज्येते प्रसक्ते गमनद्वये।

गन्तारं हि तिरस्कृत्य गमनं नोपपद्यते॥ ६॥

འགྲོ་བ་གཉིས་སུ་ཐལ་འགྱུར་ན། །འགྲོ་བ་པོ་ཡང་གཉིས་སུ་འགྱུར། །

གང་ཕྱིར་འགྲོ་པོ་མེད་པར་ནི། །འགྲོ་བ་འཐད་པར་མི་འགྱུར་ཕྱིར། །

【江】若去应成二，去者亦成二，以无去者故，去终不应理。(2.6)

【什】若有二去法，則有二去者，以離於去者，去法不可得。(2.6)

【波】若有二去法，則有二去者，離去者有去，是義則不然。(2.6)

【惟】若有二去法，即有二去者，以離於去者，去法不可得。(2.5)

गन्तारं चेत्तिरस्कृत्य गमनं नोपपद्यते।

गमनेऽसति गन्ताथ कुत एव भविष्यति॥७॥

གལ་ཏེ་འགྲོ་པོ་མེད་གྱུར་ན། །འགྲོ་བ་འཐད་པར་མི་འགྱུར་ཏེ། །

འགྲོ་བ་མེད་ན་འགྲོ་བ་པོ། །ཡོད་པ་ཉིད་དུ་ག་ལ་འགྱུར། །

【江】若无有去者，去则不应理，是则若无去，去者岂能有？(2.7)

【什】若離於去者，去法不可得，以無去法故，何得有去者。(2.7)

【波】離去者無去，離去者有去，是義則不然，若其無彼去，何處有去者。(2.7)

【惟】若離於去者，去法不可得。(2.6)

गन्ता न गच्छति तावदगन्ता नैव गच्छति।

अन्यो गन्तुरगन्तुश्च कस्तृतीयो हि गच्छति॥८॥

རེ་ཞིག་འགྲོ་པོ་མི་འགྲོ་སྟེ། །འགྲོ་བ་པོ་མིན་འགྲོ་བ་མིན། །

འགྲོ་པོ་འགྲོ་པོ་མིན་ལས་གཞན། །གསུམ་པ་གང་ཞིག་འགྲོ་བར་འགྱུར། །

【江】今去者不去，非去者不去，离去非去者，第三谁当去？(2.8)

【什】去者則不去，不去者不去，離去不去者，無第三去者。(2.8)

【波】彼去者不去，未去者不去，異去及未去，無第三去者。(2.8)

【惟】去者即不去，不去者不去，離去不去者，無第三去者。(2.7)

गन्ता तावद्गच्छतीति कथमेवोपपत्स्यते।

गमनेन विना गन्ता यदा नैवोपपद्यते॥९॥

གང་ཚེ་འགྲོ་བ་མེད་པར་ནི། །འགྲོ་པོ་འཐད་པར་མི་འགྱུར་ན། །

རེ་ཞིག་འགྲོ་པོ་འགྲོའོ་ཞེས། །ཇི་ལྟར་འཐད་པ་ཉིད་དུ་འགྱུར། །

【江】若彼时无去，去者不应理，今谓去者去，此云何应理？(2.9)

【什】若言去者去，云何有此義，若離於去法，去者不可得。(2.9)

【波】若謂去者去，此義云何成，去者無去故，不成義如是。(2.9)

【惟】若言去者去，云何有此義，若離於去法，去者不可得。(2.8)

पक्षो गन्ता गच्छतीति यस्य तस्य प्रसज्यते।

गमनेन विना गन्ता गन्तुर्गमनमिच्छतः॥ १० ॥

གང་གི་ཕྱོགས་ལ་འགྲོ་བ་པོ། །འགྲོ་བ་དེ་ལ་འགྲོ་མེད་པའི། །

འགྲོ་པོ་ཡིན་པར་ཐལ་འགྱུར་ཏེ། །འགྲོ་པོ་འགྲོ་བར་འདོད་ཕྱིར་རོ། །

【江】彼宗去者去，则于彼应成，是无去去者，许去者去故。(2.10)

【什】若去者有去，則有二種去，一謂去者去，二謂去法去。(2.10)

【波】去者去既空，何有去者去，去者與去合，則墮二去咎。

一去了去者，二謂去者去。(2.10)

【惟】去法若欲去，非無去者去。(2.9)

गमने द्वे प्रसज्येते गन्ता यद्युत गच्छति।

गन्तेति चोच्यते येन गन्ता सन् यच्च गच्छति॥ ११ ॥

གལ་ཏེ་འགྲོ་པོ་འགྲོ་གྱུར་ན། །འགྲོ་བ་གཉིས་སུ་ཐལ་འགྱུར་ཏེ། །

གང་གིས་འགྲོ་པོར་མངོན་པ་དང་། །འགྲོ་པོར་གྱུར་ནས་གང་འགྲོ་བའོ། །

【江】设若去者去，则应有二去：由彼称去者，及成去者去。(2.11)

【什】若謂去者去，是人則有咎，離去有去者，說去者有去。(2.11)

【波】離去者有去，是義則不然。(2.11)

【惟】(缺)

गते नारभ्यते गन्तुं गतं नारभ्यतेऽगते।

नारभ्यते गम्यमाने गन्तुमारभ्यते कुह॥ १२ ॥

སོང་ལ་འགྲོ་བའི་རྩོམ་མེད་དེ། །མ་སོང་བ་ལའང་འགྲོ་རྩོམ་མེད། །

བགོམ་ལ་རྩོམ་པ་ཡོད་མིན་ན། །གང་དུ་འགྲོ་བ་རྩོམ་པར་བྱེད། །

【江】已去无去发，未去亦无发，正去中无发，何处发起去？(2.12)

【什】已去中無發，未去中無發，去時中無發，何處當有發。(2.12)

【波】已去中無發，未去亦無發，去時中無發，何處當有發。(2.12)

【惟】已去中無發，未去中無發，離已去未去，去時中無發。(2.10)

न पूर्वं गमनारम्भाद्गम्यमानं न वा गतम्।

यत्रारभ्येत गमनमगते गमनं कुतः॥ १३ ॥

འགྲོ་བ་རྩོམ་པའི་སྔ་རོལ་ན། །གང་དུ་འགྲོ་བ་རྩོམ་འགྱུར་བ། །

བགོམ་པ་མེད་ཅིང་སོང་བ་མེད། །མ་སོང་འགྲོ་བ་ག་ལ་ཡོད། །

【江】去发起之前，彼处无已去，发起去正去，未去岂有去？(2.13)

【什】未發無去時，亦無有已去，是二應有發，未去何有發。(2.13)

【波】未發無去時，亦復無已去，彼初起去空，未去何處發。(2.13)

【惟】（缺）

गतं किं गम्यमानं किमगतं किं विकल्प्यते।

अदृश्यमान आरम्भे गमनस्यैव सर्वथा॥ १४॥

འགྲོ་རྩོམ་རྣམ་པ་ཐམས་ཅད་དུ། །སྣང་བ་མེད་པ་ཉིད་ཡིན་ན། །

སོང་བ་ཅི་ཞིག་བགོམ་པ་ཅི། །མ་སོང་ཅི་ཞིག་རྣམ་པར་བརྟག །

【江】若于一切相，不见去发起，何已去正去，何未去可思？(2.14)

【什】無去無未去，亦復無去時，一切無有發，何故而分別。(2.14)

【波】無已去未去，亦無彼去時，於無去法中，何故妄分別。(2.14)

如是一切時，未曾見初發，而言有去等，過失則甚多。

【惟】去未去去時，云何有分別。(2.11)

गन्ता न तिष्ठति तावदगन्ता नैव तिष्ठति।

अन्यो गन्तुरगन्तुश्च कस्तृतीयोऽथ तिष्ठति॥ १५॥

རེ་ཞིག་འགྲོ་པོ་མི་སྡོད་དེ། །འགྲོ་བ་པོ་མིན་སྡོད་པ་མིན། །

འགྲོ་པོ་འགྲོ་པོ་མིན་ལས་གཞན། །གསུམ་པ་གང་ཞིག་སྡོད་པར་འགྱུར། །

【江】今去者不立，非去者亦然，不属去非去，第三谁当立？(2.15)

【什】去者則不住，不去者不住，離去不去者，何有第三住。(2.15)

【波】去者則不住，未去者不住，異去未去者，誰為第三住。(2.15)

【惟】去者即不住，不去者不住，離去不去者，何有第三住。(2.12)

गन्ता तावत्तिष्ठतीति कथमेवोपपत्स्यते।

गमनेन विना गन्ता यदा नैवोपपद्यते॥ १६॥

གང་ཚེ་འགྲོ་བ་མེད་པར་ནི། །འགྲོ་པོ་འཐད་པར་མི་འགྱུར་ན། །

རེ་ཞིག་འགྲོ་པོ་སྡོད་དོ་ཞེས། །ཇི་ལྟར་འཐད་པ་ཉིད་དུ་འགྱུར། །

【江】若时若无去，去者不应理，今谓去者立，此云何应理？(2.16)

【什】去者若當住，云何有此義，若當離於去，去者不可得。(2.16)

【波】去者若當住，此義云何成，去者去空故，去住不可得。(2.16)

【惟】去者若當住，云何有此義，以離於去法，去者不可得。(2.13)

न तिष्ठति गम्यमानान्न गतान्नागतादपि।

गमनं संप्रवृत्तिश्च निवृत्तिश्च गतेः समा॥ १७॥

བགོམ་ལམ་ལྡོག་པར་མི་འགྱུར་ཏེ། །སོང་དང་མ་སོང་ལས་ཀྱང་མིན། །

འགྲོ་བ་དང་ནི་འཇུག་པ་དང་། །ལྡོག་པ་ཡང་ནི་འགྲོ་དང་མཚུངས། །

【江】不从正去止，已未去亦然。去者与趣入，及止者同理。(2.17)

【什】去未去無住，去時亦無住，所有行止法，皆同於去義。(2.17)

【波】去時則無住，無彼已去故，去起作及息，其過同去說。(2.17)

【惟】去未去去時，止息諸分別，所有行止法，皆同去義說。(2.14)

यदेव गमनं गन्ता स एवेति न युज्यते।

अन्य एव पुनर्गन्ता गतेरिति न युज्यते॥ १८॥

འགྲོ་བ་དེ་དང་འགྲོ་བ་པོ། །དེ་ཉིད་ཅེས་ཀྱང་བྱར་མི་རུང་། །

འགྲོ་བ་དང་ནི་འགྲོ་བ་པོ། །གཞན་ཉིད་ཅེས་ཀྱང་བྱར་མི་རུང་། །

【江】彼去及去者，即一不可说，彼去及去者，即异不可说。(2.18)

【什】去法即去者，是事則不然，去法異去者，是事亦不然。(2.18)

【波】去法即去者，如是則不然，去法異去者，是義亦不然。(2.18)

【惟】去法即去者，是事則不然。(2.15)

यदेव गमनं गन्ता स एव हि भवेद्यदि।

एकीभावः प्रसज्येत कर्तुः कर्मण एव च॥ १९॥

གལ་ཏེ་འགྲོ་བ་གང་ཡིན་པ། །དེ་ཉིད་འགྲོ་པོ་ཡིན་གྱུར་ན། །

བྱེད་པ་པོ་དང་ལས་ཉིད་ཀྱང་། །གཅིག་པ་ཉིད་དུ་ཐལ་བར་འགྱུར། །

【江】设若凡是去，彼即是去者，作者与业二，亦应成为一。(2.19)

【什】若謂於去法，即為是去者，作者及作業，是事則為一。(2.19)

【波】若謂彼去法，即是於去者，作者及作業，則為一體過。(2.19)

【惟】若謂於去法，即為是去者，作者及作業，即一性可立。(2.16)

अन्य एव पुनर्गन्ता गतेर्यदि विकल्प्यते।

गमनं स्यादृते गन्तुर्गन्ता स्याद्गमनादृते॥ २०॥

གལ་ཏེ་འགྲོ་དང་འགྲོ་བ་པོ། །གཞན་པ་ཉིད་དུ་རྣམ་བརྟགས་ན། །

འགྲོ་པོ་མེད་པའི་འགྲོ་བ་དང་། །འགྲོ་བ་མེད་པའི་འགྲོ་པོར་འགྱུར། །

【江】若复起分别，去与去者异，则无去者去，及无去去者。(2.20)

【什】若謂於去法，有異於去者，離去者有去，離去有去者。(2.20)

【波】若謂彼去法，定異於去者，離去有去者，離去者有去。(2.20)

【惟】(缺)

एकीभावेन वा सिद्धिर्नानाभावेन वा ययोः।

न विद्यते, तयोः सिद्धिः कथं नु खलु विद्यते॥ २१ ॥

གང་དག་དངོས་པོ་གཅིག་པ་དང་། །དངོས་པོ་གཞན་པ་ཉིད་དུ་ནི། །

གྲུབ་པར་གྱུར་པ་ཡོད་མིན་ན། །དེ་གཉིས་གྲུབ་པ་ཇི་ལྟར་ཡོད། །

【江】彼二成一事，抑或成异事，若二俱不成，彼二云何成？(2.21)

【什】去去者是二，若一異法成，二門俱不成，云何當有成。(2.21)

【波】去者及去二，為一異故成，彼二無有成，云何當有去。(2.21)

【惟】去法異去者，是事亦不然。(2.17)

गत्या ययोच्यते गन्ता गतिं तां स न गच्छति।

यस्मान्न गतिपूर्वोऽस्ति कश्चित्किंचिद्धि गच्छति॥ २२ ॥

འགྲོ་པ་གང་གིས་འགྲོ་པོར་མངོན། །འགྲོ་བ་དེ་ནི་དེ་འགྲོ་མིན། །

གང་ཕྱིར་འགྲོ་བའི་སྔ་རོལ་མེད། །གང་ཞིག་གང་དུ་འགྲོ་བར་འགྱུར། །

【江】以去明去者，彼去非彼去，去之前无故，何去去何处？(2.22)

【什】因去知去者，不能用是去，先無有去法，故無去者去。(2.22)

【波】因去了去者，彼去則不去，如見有是人，往村等去故。

先無有去法，故無去者去。(2.22)

【惟】因去知去者，不能用是去，先無有去法，故無去者去。(2.18)

गत्या ययोच्यते गन्ता ततोऽन्यां स न गच्छति।

गती द्वे नोपपद्येते यस्मादेके प्रगच्छति॥ २३ ॥

འགྲོ་བ་གང་གི་འགྲོ་པོར་མངོན། །དེ་ལས་གཞན་པ་དེ་འགྲོ་མིན། །

གང་ཕྱིར་འགྲོ་པོ་གཅིག་པུ་ལ། །འགྲོ་བ་གཉིས་སུ་མི་འཐད་དོ། །

【江】以去明去者，所余非彼去，于一去者中，二去不应故。(2.23)

【什】因去知去者，不能用異去，於一去者中，不得二去故。(2.23)

【波】因去了去者，異去亦不去，此物與彼物，有異者不成。

去者是一故，去有二不然。(2.23)

【惟】因去知去者，不能用異去，於一去者中，不有二去故。(2.19)

सद्भूतो गमनं गन्ता त्रिप्रकारं न गच्छति।

नासद्भूतोऽपि गमनं त्रिप्रकारं स गच्छति॥२४॥

འགྲོ་པོ་ཡིན་པར་གྱུར་པ་ནི། འགྲོ་རྣམ་གསུམ་དུ་འགྲོ་མི་བྱེད། །

མ་ཡིན་པར་ནི་གྱུར་དེ་ཡང་། །འགྲོ་རྣམ་གསུམ་དུ་འགྲོ་མི་བྱེད། །

【江】彼成是去者，三去皆不去，彼成非去者，三去皆不去。(2.24)

【什】決定有去者，不能用三去，不決定去者，亦不用三去。(2.24)

【波】有實無有實，亦有實無實，如是三去者，各不用三去。(2.24)

【惟】若實有去法，去者不用三，不實有去法，去者不用三。(2.20)

गमनं सदसद्भूतस्त्रिप्रकारं न गच्छति।

तस्माद्गतिश्च गन्ता च गन्तव्यं च न विद्यते॥२५॥

ཡིན་དང་མ་ཡིན་གྱུར་པ་ཡང་། །འགྲོ་རྣམ་གསུམ་དུ་འགྲོ་མི་བྱེད། །

དེ་ཕྱིར་འགྲོ་དང་འགྲོ་པོ་དང་། །བགྲོད་པར་བྱ་བའང་ཡོད་མ་ཡིན། །

【江】俱是非去者，三去皆不去。是故去去者，所去亦非有。(2.25)

【什】去法定不定，去者不用三，是故去去者，所去處皆無。(2.25)

【波】是故去無性，去者亦復然，去時及諸法，一切無所有。(2.25)

【惟】去法有不有，去者不用三，是故去去者，所去處皆無。(2.21)

འགྲོ་བ་དང་འོང་བ་བརྟག་པ་ཞེས་བྱ་བ་སྟེ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་གཉིས་པའོ།། །།

३ चक्षुरादीन्द्रियपरीक्षा तृतीयं प्रकरणम्।

དབང་པོ་བརྟག་པ་ཞེས་བྱ་བ་སྟེ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་གསུམ་པ།

【江】释观根品第三

【什】觀六情品第三

【波】觀六根品第三

【惟】觀六根品第三

दर्शनं श्रवणं घ्राणं रसनं स्पर्शनं मनः।
इन्द्रियाणि षडेतेषां द्रष्टव्यादीनि गोचरः॥१॥

ལྟ་དང་ཉན་དང་སྣོམ་པ་དང་། །མྱོང་བར་བྱེད་དང་རེག་བྱེད་ཡིད། །

དབང་པོ་དྲུག་སྟེ་དེ་དག་གི། །སྤྱོད་ཡུལ་བལྟ་བར་བྱ་ལ་སོགས། །

【江】能见闻及嗅，能尝能触意，即六根彼等，所行所见等。(3.1)
【什】眼耳及鼻舌，身意等六情，此眼等六情，行色等六塵。(3.1)
【波】眼耳及鼻舌，身意等六根，彼色等六塵，如其數境界。(3.1)
【惟】見聞及嗅嘗，觸知等六根，此見等六根，說能取諸境。(3.1)

स्वमात्मानं दर्शनं हि तत्तमेव न पश्यति।
न पश्यति यदात्मानं कथं द्रक्ष्यति तत्परान्॥२॥

ལྟ་དེ་རང་གི་བདག་ཉིད་ནི། །དེ་ལ་ལྟ་བ་མ་ཡིན་ཉིད། །

གང་ཞིག་བདག་ལ་མི་ལྟ་བ། །དེ་དག་གཞན་ལ་ཇི་ལྟར་ལྟ། །

【江】彼见非能见，彼自体性者，彼不能自见，云何见诸余？(3.2)
【什】是眼則不能，自見其己體，若不能自見，云何見餘物。(3.2)
【波】如是彼眼根，不能見自體，自體既不見，云何得見他。(3.2)
有分眼見色，非彼能依識，
眼不見色塵，意不知諸法，此名最上實，世人不能度。
彼一切諸法，若先有自體，如是有眼根，云何不自見。
識不在眼色，不住二中間，非有亦非無，彼識住何處。
【惟】是眼即不能，自見於己體，若不能自見，云何能見他。(3.2)

न पर्याप्तोऽग्निदृष्टान्तो दर्शनस्य प्रसिद्धये।
सदर्शनः स प्रत्युक्तो गम्यमानगतागतैः॥३॥

ལྟ་བ་རབ་ཏུ་བསྒྲུབ་པའི་ཕྱིར། །མེ་ཡི་དཔེས་ནི་ནུས་མ་ཡིན། །

སོང་དང་མ་སོང་བསྒོམ་པ་ཡིས། །དེ་ནི་ལྟ་བཅས་ལན་བཏབ་པོ། །

【江】以火喻不能，成立见之故，以已未正去，已答彼及见。(3.3)
【什】火喻則不能，成於眼見法，去未去去時，已總答是事。(3.3)
【波】火喻則不能，成彼眼見義，去未去去時，已總說遮故。(3.3)
【惟】火喻即不能，成於眼見法，去未去去時，前已答是事。(3.3)

नापश्यमानं भवति यदा किंचन दर्शनम्।

दर्शनं पश्यतीत्येवं कथमेतत्तु युज्यते॥४॥

གང་ཚེ་ཅུང་ཟད་མི་ལྟ་བ། །ལྟ་བར་བྱེད་པ་མ་ཡིན་ནོ། །

ལྟ་བས་ལྟ་བར་བྱེད་ཅེས་བྱར། །དེ་ནི་ཇི་ལྟར་རིགས་པར་འགྱུར། །

【江】若时全不见，便非是能见，见故谓能见，彼云何应理？(3.4)

【什】見若未見時，則不名為見，而言見能見，是事則不然。(3.4)

【波】眼若未見時，不得說為見，而言眼能見，是義則不然。(3.4)

【惟】見若未見時，即不名為見，若言能所見，此云何和合。(3.4)

पश्यति दर्शनं नैव नैव पश्यत्यदर्शनम्।

व्याख्यातो दर्शनेनैव द्रष्टा चाप्युपगम्यताम्॥५॥

ལྟ་བ་ལྟ་ཉིད་མ་ཡིན་ཏེ། །ལྟ་བ་མིན་པ་མི་ལྟ་ཉིད། །

ལྟ་བ་ཉིད་ཀྱིས་ལྟ་བ་པོའང་། །རྣམ་པར་བཤད་པར་ཤེས་པར་བྱ། །

【江】见非即是见，非见即不见。即由见当知，见者之解释。(3.5)

【什】見不能有見，非見亦不見，若已破於見，則為破見者。(3.5)

【波】見則無彼見，非見亦無見，若已遮於見，應知遮見者。(3.5)

【惟】能見亦不見，見法無性故，所見亦不見，見法離性故。(3.5)

तिरस्कृत्य द्रष्टा नास्त्यतिरस्कृत्य च दर्शनम्।

द्रष्टव्यं दर्शनं चैव द्रष्टर्यसति ते कुतः॥६॥

प्रतीत्य मातापितरौ यथोक्तः पुत्रसंभवः।

चक्षूरूपे प्रतीत्यैवमुक्तो विज्ञानसंभवः॥७॥

མ་སྤངས་ལྟ་པོ་ཡོད་མིན་ཏེ། །ལྟ་བ་སྤངས་པར་གྱུར་ཀྱང་ངོ་། །

ལྟ་པོ་མེད་ན་བལྟ་བྱ་དང་། །ལྟ་བདེ་དག་ག་ལ་ཡོད། །

【江】不离无见者，离见亦复然，无见者岂有，彼等所见见？（3.6）

【什】離見不離見，見者不可得，以無見者故，何有見可見。(3.6)

【波】離眼不離眼，見者不可得，見者無有故，能所二皆空。(3.6)

【惟】離見不離見，見者不可得，以無見者故，云何有所見。(3.6)

द्रष्टव्यदर्शनाभावाद्विज्ञानादिचतुष्टयम्।

नास्तीति उपादानादीनि भविष्यन्ति पुनः कथम्॥८॥

བལྟ་བྱ་ལྟ་བ་མེད་པའི་ཕྱིར། །རྣམ་པར་ཤེས་པ་ལ་སོགས་བཞི། །

ཡོད་མིན་ཉེ་བར་ལེན་ལ་སོགས། །ཇི་ལྟ་བུར་ན་ཡོད་པར་འགྱུར། །

【江】所见见无故，识等四非有。如是取等等，云何当得有？(3.7)

【什】見可見無故，識等四法無，四取等諸緣，云何當得有。(3.7)

【波】見所見無故，識等四種無，彼取緣等果，何處當可得。(3.7)

【惟】見可見無故，識等四法無，四取等諸緣，云何當得有。(3.7)

व्याख्यातं श्रवणं घ्राणं रसनं स्पर्शनं मनः।

दर्शनेनैव जानीयाच्छ्रोतृश्रोतव्यकादि च॥९॥

ལྟ་བས་ཉན་དང་སྣོམ་པ་དང་། །མྱོང་བར་བྱེད་དང་རེག་བྱེད་ཡིད། །

ཉན་པ་པོ་དང་མཉན་ལ་སོགས། །རྣམ་པར་བཤད་པར་ཤེས་པར་བྱ། །

【江】能闻及能嗅，能尝能触意，闻者所闻等，当知以见释。(3.8)

【什】耳鼻舌身意，聲及聞者等，當知如是義，皆同於上說。(3.8)

【波】耳鼻舌身意，聞者所聞等，應知如是義，皆同眼見遮。(3.8)

內外地界無二義，如來智慧能覺了，彼無二相及不二，一相無相如是知。

眼不能見色，意不知諸法，此是無上諦，世間不能了。

【惟】聞嗅味觸知，如是等諸根，而悉同於上，眼見法中說。(3.8)

དབང་པོ་བརྟག་པ་ཞེས་བྱ་བ་སྟེ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་གསུམ་པའོ།། །།

४ स्कन्धपरीक्षा चतुर्थं प्रकरणम्।

ཕུང་པོ་བརྟག་པ་ཞེས་བྱ་བ་སྟེ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་བཞི་པ།

【江】释观蕴品第四

【什】觀五陰品第四

【波】觀五陰品第四

【惟】觀五蘊品第四

रूपकारणनिर्मुक्तं न रूपमुपलभ्यते।

रूपेणापि न निर्मुक्तं दृश्यते रूपकारणम्॥१॥

གཟུགས་ཀྱི་རྒྱུ་ནི་མ་གཏོགས་པར། །གཟུགས་ནི་དམིགས་པར་མི་འགྱུར་རོ། །

གཟུགས་ཞེས་བྱ་བ་མ་གཏོགས་པར། །གཟུགས་ཀྱི་རྒྱུ་ཡང་མི་སྣང་ངོ། །

【江】若离色之因，色则不可缘。若离名色者，色因不可得。(4.1)

【什】若離於色因，色則不可得，若當離於色，色因不可得。(4.1)

【波】若離於色因，色則不可得，若當離於色，色因亦不見。(4.1)

【惟】若離於色因，色即不可得。(4.1)

रूपकारणनिर्मुक्ते रूपे रूपं प्रसज्यते।
आहेतुकं, न चास्त्यर्थः कश्चिदाहेतुकः क्वचित्॥२॥

གཟུགས་ཀྱི་རྒྱུ་ནི་མ་གཏོགས་པར། །གཟུགས་ན་གཟུགས་ནི་རྒྱུ་མེད་པར། །
ཐལ་བར་འགྱུར་ཏེ་དོན་གང་ཡང་། །རྒྱུ་མེད་པ་ནི་གང་ནའང་མེད། །

【江】离色因有色，色者应无因。是事而无因，随处无有一。(4.2)

【什】離色因有色，是色則無因，無因而有法，是事則不然。(4.2)

【波】離積聚無體，彼覺無可取，故知緣起空，我說無自性。
無物從緣起，無物從緣滅，起唯諸緣起，滅唯諸緣滅。
此物與彼物，異者則不然，不異無有體，束蘆及別處，
若一若異等，凡夫妄分別。(4.2)

【惟】離色因有色，色則墮無因，無因無有義，何法無因立。(4.2)

रूपेण तु विनिर्मुक्तं यदि स्याद्रूपकारणम्।
अकार्यकं कारणं स्यात् नास्त्यकार्यं च कारणम्॥३॥

གལ་ཏེ་གཟུགས་ནི་མ་གཏོགས་པར། །གཟུགས་ཀྱི་རྒྱུ་ཞིག་ཡོད་ན་ནི། །
འབྲས་བུ་མེད་པའི་རྒྱུར་འགྱུར་ཏེ། །འབྲས་བུ་མེད་པའི་རྒྱུ་མེད་དོ།

【江】设若离色者，而有色之因，则成无果因，然无无果因。(4.3)

【什】若離色有因，則是無果因，若言無果因，則無有是處。(4.3)

【波】離色因有色，色則墮無因，無因而有物，終無有是處。
若離色有因，此因則無果，無果而有因，云何有是義。(4.3)

【惟】若復離於色，有其色因者，即是無果因，無果因何立。(4.3)

रूपे सत्येव रूपस्य कारणं नोपपद्यते।
रूपेऽसत्येव रूपस्य कारणं नोपपद्यते॥४॥

གཟུགས་ཡོད་ན་ཡང་གཟུགས་ཀྱི་ནི། །རྒྱུ་ཡང་འཐད་པར་མི་འགྱུར་ཉིད། །
གཟུགས་མེད་ན་ཡང་གཟུགས་ཀྱི་ནི། །རྒྱུ་ཡང་འཐད་པར་མི་འགྱུར་ཉིད། །

【江】若已有色者，则色因不成。若无有色者，色因亦不成。(4.4)

【什】若已有色者，則不用色因，若無有色者，亦不用色因。(4.4)

【波】色若已有者，則不待色因，色若先無者，亦不待色因。(4.4)

【惟】若已有色者，色因無所起，若無有色者，亦不用色因。(4.4)

निष्कारणं पुना रूपं नैव नैवोपपद्यते।
तस्मात् रूपगतान् कांश्चिन्न विकल्पान् विकल्पयेत्॥५॥

རྒྱུ་མེད་པ་ཡི་གཟུགས་དག་ནི། །འཐད་པར་མི་རུང་རུང་མིན་ཉིད། །

དེ་ཕྱིར་གཟུགས་ཀྱི་རྣམ་པར་རྟོག །འགའ་ཡང་རྣམ་པར་བརྟག་མི་བྱ། །

【江】无因之色者，不成不容有。是故色分别，不应起少分。(4.5)

【什】無因而有色，是事終不然，是故有智者，不應分別色。(4.5)

【波】無因而有色，是義則不然，是故於色境，不應生分別。(4.5)

【惟】無因而有色，是事亦不然，是故於色中，離有無分別。(4.5)

न कारणस्य सदृशं कार्यमित्युपपद्यते।
न कारणस्यासदृशं कार्यमित्युपपद्यते॥६॥

འབྲས་བུ་རྒྱུ་དང་འདྲ་བ་ཞེས། །བྱ་བ་འཐད་པ་མ་ཡིན་ཏེ། །

འབྲས་བུ་རྒྱུ་དང་མི་འདྲ་ཞེས། །བྱ་བའང་འཐད་པ་མ་ཡིན་ནོ། །

【江】谓果似于因，是事则不成。谓果不似因，是事亦不成。(4.6)

【什】若果似於因，是事則不然，果若不似因，是事亦不然。(4.6)

【波】若果似因者，此義則不然，若果不似因，義亦不應爾。(4.6)

【惟】果若似於因，此說即不然，果若不似因，是事亦不然。(4.6)

वेदनाचित्तसंज्ञानां संस्काराणां च सर्वशः।
सर्वैषामेव भावानां रूपेणैव समः क्रमः॥७॥

ཚོར་དང་འདུ་ཤེས་འདུ་བྱེད་དང་། །སེམས་དང་དངོས་པོ་ཐམས་ཅད་ཀུང་། །

རྣམ་པ་དག་ནི་ཐམས་ཅད་དུ། །གཟུགས་ཉིད་ཀྱིས་ནི་རིམ་པ་མཚུངས། །

【江】受想行及心，如是一切事。彼等一切种，皆同色次第。(4.7)

【什】受陰及想陰，行陰識陰等，其餘一切法，皆同於色陰。(4.7)

【波】受陰及心陰，想行一切種，如是等諸法，皆同色陰遮。(4.7)

【惟】所有受心想，諸行一切種，及餘一切法，皆同色法說。(4.7)

विग्रहे यः परीहारं कृते शून्यतया वदेत्।
सर्वं तस्यापरिहृतं समं साध्येन जायते॥८॥

སྟོང་པ་ཉིད་ཀྱིས་བརྩད་བྱས་ཏེ། །གང་ཞིག་ལན་འདེབས་སྨྲ་བྱེད་པ། །

དེ་ཡིས་ཐམས་ཅད་ལན་བཏབ་མིན། །བསྒྲུབ་པར་བྱ་དང་མཚུངས་པར་འགྱུར། །

【江】依空兴诤时，若有说答难，彼全非答难，俱与所同立。(4.8)

【什】若人有問者，離空而欲答，是則不成答，俱同於彼疑。(4.8)

【波】(缺)

【惟】（缺）

व्याख्याने य उपालम्भं कृते शून्यतया वदेत्।

सर्वं तस्यानुपालब्धं समं साध्येन जायते॥ ९॥

སྟོང་པ་ཉིད་ཀྱིས་བཤད་བྱས་ཚེ། །གང་ཞིག་སྐྱོན་འདོགས་སྨྲ་བྱེད་པ། །

དེ་ཡིས་ཐམས་ཅད་སྐྱོན་བཏགས་མིན། །བསྒྲུབ་པར་བྱ་དང་མཚུངས་པར་འགྱུར། །

【江】依空教导时，若有说出过，彼全非出过，俱与所立同。(4.9)

【什】若人有難問，離空說其過，是不成難問，俱同於彼疑。(4.9)

【波】(缺)

【惟】（缺）

ཕུང་པོ་བརྟག་པ་ཞེས་བྱ་བ་སྟེ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་བཞི་པའོ།། །།

५ धातुपरीक्षा पञ्चमं प्रकरणम्।

ཁམས་བརྟག་པ་ཞེས་བྱ་བ་སྟེ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་ལྔ་པ།

【江】释观界品第五

【什】觀六種品第五

【波】觀六界品第五

【惟】觀六界品第五

नाकाशं विद्यते किंचित्पूर्वमाकाशलक्षणात्।

अलक्षणं प्रसज्येत स्यात्पूर्वं यदि लक्षणात्॥ १॥

ནམ་མཁའི་མཚན་ཉིད་སྔ་རོལ་ན། །ནམ་མཁའ་ཅུང་ཟད་ཡོད་མ་ཡིན། །

གལ་ཏེ་མཚན་ལས་སྔ་གྱུར་ན། །མཚན་ཉིད་མེད་པར་ཐལ་བར་འགྱུར། །

【江】虚空相之前，非有少虚空。若于相前有，则应成无相。(5.1)

【什】空相未有時，則無虛空法，若先有虛空，即為是無相。(5.1)

【波】先虛空無有，毫末虛空相，此中驗虛空，無毫釐實體。(5.1)

【惟】空相未有時，先無彼虛空。(5.1)

अलक्षणो न कश्चिच्च भावः संविद्यते क्वचित्।

असत्यलक्षणे भावे क्रमतां कुह लक्षणम्॥२॥

མཚན་ཉིད་མེད་པའི་དངོས་པོ་ནི། །འགའ་ཡང་གང་ནའང་ཡོད་མ་ཡིན། །

མཚན་ཉིད་མེད་པའི་དངོས་མེད་ན། །མཚན་ཉིད་གང་དུ་འཇུག་པར་འགྱུར། །

【江】无相之事者，若何都非有。若无无相事，相于何处转？（5.2）

【什】是無相之法，一切處無有，於無相法中，相則無所相。(5.2)

【波】若先有虛空，空則是無相，無處有一物，無相而有體。

無相體既無，相於何處轉。(5.2)

【惟】云何無相中，彼有相可得，無實相無體，云何相可轉。(5.2)

नालक्षणे लक्षणस्य प्रवृत्तिर्न सलक्षणे।

सलक्षणालक्षणाभ्यां नाप्यन्यत्र प्रवर्तते॥३॥

མཚན་ཉིད་མེད་ལ་མཚན་ཉིད་ནི། །མི་འཇུག་མཚན་ཉིད་བཅས་ལ་མིན། །

མཚན་བཅས་མཚན་ཉིད་མེད་པ་ལས། །གཞན་ལའང་འཇུག་པར་མི་འགྱུར་རོ། །

【江】无相相不转，亦不于有相。离有相无相，于余亦不转。(5.3)

【什】有相無相中，相則無所住，離有相無相，餘處亦不住。(5.3)

【波】無相相不轉，有相相不轉，離有相無相，異處亦不轉。(5.3)

【惟】於無相法中，相則無所相，離有相無相，無異處可轉。(5.3)

लक्षणासंप्रवृत्तौ च न लक्ष्यमुपपद्यते।

लक्ष्यस्यानुपपत्तौ च लक्षणस्याप्यसंभवः॥४॥

མཚན་ཉིད་འཇུག་པ་མ་ཡིན་ན། །མཚན་གཞི་འཐད་པར་མི་འགྱུར་རོ། །

མཚན་གཞི་འཐད་པ་མ་ཡིན་ན། །མཚན་ཉིད་ཀྱང་ནི་ཡོད་མ་ཡིན། །

【江】若相转非有，所相即不成，若所相不成，则相亦非有。(5.4)

【什】相法無有故，可相法亦無，可相法無故，相法亦復無。(5.4)

【波】所相不成故，能相亦不成。(5.4)

【惟】所相既無體，能相亦不立，能相無有故，亦無有所相。(5.4)

तस्मान्न विद्यते लक्ष्यं लक्षणं नैव विद्यते।

लक्ष्यलक्षणनिर्मुक्तो नैव भावोऽपि विद्यते॥५॥

དེ་ཕྱིར་མཚན་གཞི་ཡོད་མིན་ཏེ། །མཚན་ཉིད་ཡོད་པ་ཉིད་མ་ཡིན། །

མཚན་གཞི་མཚན་ཉིད་མ་གཏོགས་པའི། །དངོས་པོ་ཡང་ནི་ཡོད་མ་ཡིན། །

【江】是故无所相，相者亦非有，不属所相相，此事亦非有。(5.5)

【什】是故今無相，亦無有可相，離相可相已，更亦無有物。(5.5)

【波】是故無所相，亦無有能相，離所相能相，是體亦不有。

離色因有色，是義則不然，色本無體故，無體云何成。(5.5)

【惟】是故無能相，亦無有所相，離所相能相，亦無有別相。(5.5)

अविद्यमाने भावे च कस्याभावो भविष्यति।

भावाभावविधर्मा च भावाभावमवैति कः॥६॥

དངོས་པོ་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ན། །དངོས་མེད་གང་གི་ཡིན་པར་འགྱུར།

དངོས་དང་དངོས་མེད་མི་མཐུན་ཆོས། །གང་གིས་དངོས་དང་དངོས་མེད་ཤེས། །

【江】若事本非有，当成何无事？事无事不同，谁知事无事？（5.6）

【什】若使無有有，云何當有無，有無既已無，知有無者誰。(5.6)

【波】無有體何處，無體當可得，與體無體異，何處有解者。(5.6)

【惟】若使無有有，云何當有無，有無既已無，誰為知解者。(5.6)

तस्मान्न भावो नाभावो न लक्ष्यं नापि लक्षणम्।

आकाशम् आकाशसमा धातवः पञ्च ये परे॥७॥

དེ་ཕྱིར་ནམ་མཁའ་དངོས་པོ་མིན། །དངོས་མེད་མ་ཡིན་མཚན་གཞི་མིན། །

མཚན་ཉིད་མ་ཡིན་ཁམས་ལྔ་པོ། །གཞན་གང་དག་ཀྱང་ནམ་མཁའ་མཚུངས། །

【江】故虚空非事，非无事所相，非相余五界，亦与虚空同。(5.7)

【什】是故知虛空，非有亦非無，非相非可相，餘五同虛空。(5.7)

【波】是故知虛空，非體非無體，非所相能相，餘五同虛空。(5.7)

【惟】非有體無體，無能相所相。(5.7)

遣有言無性，亦不取無性，如說青非青，不欲成其白。

अस्तित्वं ये तु पश्यन्ति नास्तित्वं चाल्पबुद्धयः।

भावानां ते न पश्यन्ति द्रष्टव्योपशमं शिवम्॥८॥

བློ་ཆུང་གང་དག་དངོས་རྣམས་ལ། །ཡོད་པ་ཉིད་དང་མེད་ཉིད་དུ། །

ལྟ་བ་དེ་ནི་བལྟ་བྱ་བ། །ཉེ་བར་ཞི་བ་ཞི་མི་མཐོང་། །

【江】浅智见诸事，为有或为无，是则不能见，所应见寂寂。(5.8)
【什】淺智見諸法，若有若無相，是則不能見，滅見安隱法。(5.8)
【波】少慧見諸法，若有若無等，彼人則不見，滅見第一義。(5.8)
【惟】見有性無性，彼即少智慧，無真實微妙，聖慧眼開生。
雖觀於諸性，當寂止諸見，此即勝義諦，遠離一切見。(5.8)
ཁམས་བརྟག་པ་ཞེས་བྱ་བ་སྟེ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་ལྔ་པའོ།། །།

६ रागरक्तपरीक्षा षष्ठं प्रकरणम्।
འདོད་ཆགས་དང་ཆགས་པ་བརྟག་པ་ཞེས་བྱ་བ་སྟེ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་དྲུག་པ།

【江】释观贪及贪者品第六
【什】觀染染者品第六
【波】觀染染者品第六
【惟】觀染法染者品第六
रागाद्यदि भवेत्पूर्वं रक्तो रागतिरस्कृतः।
तं प्रतीत्य भवेद्रागो रक्ते रागो भवेत्सति॥ १॥
གལ་ཏེ་འདོད་ཆགས་སྔ་རོལ་ན། །འདོད་ཆགས་མེད་པའི་ཆགས་ཡོད་ན། །
དེ་ལ་བརྟེན་ནས་འདོད་ཆགས་ཡོད། །ཆགས་ཡོད་འདོད་ཆགས་ཡོད་པར་འགྱུར། །
【江】若于贪欲前，有无贪贪者，则贪依彼有，有贪者有贪。(6.1)
【什】若離於染法，先自有染者，因是染欲者，應生於染法。(6.1)
【波】若先有染者，離染染者成，因染得染者，染者染不然。
染者先有故，何處復起染。(6.1)
【惟】若先有染者，後有其染法，云何離染法，而有染者生。(6.1)
रक्तेऽसति पुना रागः कुत एव भविष्यति।
सति वासति वा रागे रक्तेऽप्येष समः क्रमः॥ २॥
ཆགས་པ་ཡོད་པར་འགྱུར་ནའང་། །འདོད་ཆགས་ཡོད་པར་ག་ལ་འགྱུར། །
ཆགས་པ་ལ་ཡང་འདོད་ཆགས་ནི། །ཡོད་དམ་མེད་ཀྱང་རིམ་པ་མཚུངས། །
【江】而若无贪者，云何当有贪？贪欲有或无，于贪者亦然。(6.2)
【什】若無有染者，云何當有染，若有若無染，染者亦如是。(6.2)
【波】若有若無染，染者亦同過，染者先有染，離染者染成。

離染者染成，不欲得如是，有染復染者，何處當可得。(6.2)

【惟】染者先有染，離染者染成，有染復染者，亦云何當得。(6.2)

सहैव पुनरुद्भूतिर्न युक्ता रागरक्तयोः।

भवेतां रागरक्तौ हि निरपेक्षौ परस्परम्॥ ३॥

འདོད་ཆགས་དང་ནི་ཆགས་པ་དག །ལྷན་ཅིག་ཉིད་དུ་སྐྱེ་མི་རིགས། །

འདི་ལྟར་འདོད་ཆགས་ཆགས་པ་དག །ཕན་ཚུན་ལྟོས་པ་མེད་པར་འགྱུར། །

【江】贪欲及贪者，俱生不应理，如是贪贪者，成互无观待。(6.3)

【什】染者及染法，俱成則不然，染者染法俱，則無有相待。(6.3)

【波】染及染者二，同時起不然，如是染染者，則不相觀故。(6.3)

【惟】如是若同生，亦復非道理，染法染者二，此當云何用。(6.3)

नैकत्वे सहभावोऽस्ति न तेनैव हि तत्सह।

पृथक्त्वे सहभावोऽथ कुत एव भविष्यति॥ ४॥

གཅིག་ཉིད་ལྷན་ཅིག་ཉིད་མེད་དེ། །དེ་ཉིད་དེ་དང་ལྷན་ཅིག་མིན། །

ཅི་སྟེ་ཐ་དད་ཉིད་ཡིན་ན། །ལྷན་ཅིག་ཉིད་དུ་ཇི་ལྟར་འགྱུར། །

【江】一性无俱有，自不与自俱。设若是异性，云何成俱有？（6.4）

【什】染者染法一，一法云何合，染者染法異，異法云何合。(6.4)

【波】染及染者一，一則無同時，染及染者異，同時亦叵得。(6.4)

【惟】彼染法染者，非一性有合，異性若有合，云何當可得。(6.4)

एकत्वे सहभावश्चेत्स्यात्सहायं विनापि सः।

पृथक्त्वे सहभावश्चेत्स्यात्सहायं विनापि सः॥ ५॥

གལ་ཏེ་གཅིག་པུ་ལྷན་ཅིག་ན། །གྲོགས་མེད་པ་ཡང་དེ་འགྱུར་རོ། །

གལ་ཏེ་ཐ་དད་ལྷན་ཅིག་ན། །གོགས་མེད་པར་ཡང་དེར་འགྱུར་རོ། །

【江】若独一俱有，无伴亦当成。若异性俱有，无伴亦当成。(6.5)

【什】若一有合者，離伴應有合，若異有合者，離伴亦應合。(6.5)

【波】若別同時者，離伴亦應同。(6.5)

【惟】若一性可合，離伴亦應合，異性若有合，離伴亦應合。(6.5)

पृथक्त्वे सहभावश्च यदि किं रागरक्तयोः।

सिद्धः पृथक्पृथग्भावः सहभावो यतस्तयोः॥ ६॥

གལ་ཏེ་ཐ་དད་ལྷན་ཅིག་ན། །ཅི་གོ་འདོད་ཆགས་ཆགས་པ་དག །

ཐ་དད་ཉིད་དུ་གྲུབ་འགྱུར་རམ། །དེས་ན་དེ་གཉིས་ལྷན་ཅིག་འགྱུར། །

【江】若异为俱有，云何贪贪者，而当成异性？故二成俱有。（6.6）

【什】若異而有合，染染者何事，是二相先異，然後說合相。(6.6)

【波】若別同時起，何用染染者。(6.6)

【惟】若異性有合，染染者何用。（6.6）

सिद्धः पृथक्पृथग्भावो यदि वा रागरक्तयोः।

सहभावं किमर्थं तु परिकल्पयसे तयोः॥७॥

གལ་ཏེ་འདོད་ཆགས་ཆགས་པ་དག །ཐ་དད་ཉིད་དུ་གྲུབ་གྱུར་ན། །

དེ་དག་ལྷན་ཅིག་ཉིད་དུ་ནི། །ཅི་ཡི་ཕྱིར་ན་ཡོངས་སུ་རྟོག །

【江】贪欲及贪者，若成异性有，何故妄分别，彼等俱有性？（6.7）

【什】若染及染者，先各成異相，既已成異相，云何而言合。(6.7)

【波】若染染者二，各各自體成，何義強分別，此二同時起。(6.7)

【惟】若染染者二，各各自體成，是二若有合，前亦應得合。（6.7）

पृथङ् न सिध्यतीत्येवं सहभावं विकाङ्क्षसि।

सहभावप्रसिद्ध्यर्थं पृथक्त्वं भूय इच्छसि॥८॥

ཐ་དད་གྲུབ་པར་མ་གྱུར་པས། །དེ་ཕྱིར་ལྷན་ཅིག་འདོད་བྱེད་ན། །

ལྷན་ཅིག་རབ་ཏུ་གྲུབ་པའི་ཕྱིར། །ཐ་དད་ཉིད་དུ་ཡང་འདོད་དམ། །

【江】相异不成故，若汝许俱有，为成俱有故，又复许异性？（6.8）

【什】異相無有成，是故汝欲合，合相竟無成，而復說異相。(6.8)

【波】如是別不成，求欲同時起，成立同時起，復欲別體耶。(6.8)

【惟】異相不成合，汝欲求成合，合相若已成，復欲成其異。（6.8）

पृथग्भावाप्रसिद्धेश्च सहभावो न सिध्यति।

कतमस्मिन् पृथग्भावे सहभावं सतीच्छसि॥९॥

ཐ་དད་དངོས་པོ་མ་གྲུབ་པས། །ལྷན་ཅིག་དངོས་པོ་འགྲུབ་མི་འགྱུར། །

ཐ་དད་དངོས་པོ་གང་ཡོད་ན། །ལྷན་ཅིག་དངོས་པོར་འདོད་པར་བྱེད། །

【江】异事不成故，俱有事不成。异事何处有，而许俱有事？（6.9）

【什】異相不成故，合相則不成，於何異相中，而欲說合相。(6.9)

【波】有何等別體，欲同時起耶。(6.9)

【惟】（缺）

एवं रक्तेन रागस्य सिद्धिर्न सह नासह।

रागवत्सर्वधर्माणां सिद्धिर्न सह नासह॥ १० ॥

དེ་ལྟར་འདོད་ཆགས་ཆགས་པ་དག །ལྷན་ཅིག་ལྷན་ཅིག་མིན་མི་འགྲུབ། །

འདོད་ཆགས་བཞིན་དུ་ཆོས་རྣམས་ཀུན། །ལྷན་ཅིག་ལྷན་ཅིག་མིན་མི་འགྲུབ། །

【江】如是贪贪者，俱非俱不成。如贪一切法，俱非俱不成。(6.10)

【什】如是染染者，非合不合成，諸法亦如是，非合不合成。(6.10)

【波】由染染者二，同不同不成，諸法亦如染，同不同不成。(6.10)

【惟】如是染染者，非合不合成，諸法亦如染，非合不合成。(6.9)

འདོད་ཆགས་དང་ཆགས་པ་བརྟག་པ་ཞེས་བྱ་བ་སྟེ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་དྲུག་པའོ།། །།

७ संस्कृतपरीक्षा सप्तमं प्रकरणम्।

སྐྱེ་བ་དང་གནས་པ་དང་འཇིག་པ་བརྟག་པ་ཞེས་བྱ་བ་སྟེ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་བདུན་པ།

【江】释观生住坏品第七

【什】觀三相品第七

【波】觀有為相品第七

【惟】觀有為品第七

यदि संस्कृत उत्पादस्तत्र युक्ता त्रिलक्षणी।

अथासंस्कृत उत्पादः कथं संस्कृतलक्षणम्॥ १ ॥

གལ་ཏེ་སྐྱེ་བ་འདུས་བྱས་ན། །དེ་ལ་མཚན་ཉིད་གསུམ་ལྡན་འགྱུར། །

ཅི་སྟེ་སྐྱེ་བ་འདུས་མ་བྱས། །ཇི་ལྟར་འདུས་བྱས་མཚན་ཉིད་ཡིན། །

【江】若生是有为，则彼具三相。若生是无为，云何有为相？（7.1）

【什】若生是有為，則應有三相，若生是無為，何名有為相。(7.1)

【波】若起是有為，亦應有三相，若起是無為，何名有為相。(7.1)

【惟】若生是有為，即應有三相，若生是無為，不作有為相。(7.1)

उत्पादाद्यास्त्रयो व्यस्ता नालं लक्षणकर्मणि।

संस्कृतस्य समस्ताः स्युरेकत्र कथमेकदा॥ २॥

སྐྱེ་ལ་སོགས་གསུམ་སོ་སོ་ཡིས། །འདུས་བྱས་མཚན་ཉིད་བྱ་བར་ནི། །

ནུས་མིན་གཅིག་ལ་དུས་གཅིག་ཏུ། །འདུས་པ་ཡང་ནི་ཇི་ལྟར་རུང་།

【江】生等三各别，难作有为相。和合复云何，一事可同时？（7.2）

【什】三相若聚散，不能有所相，云何於一處，一時有三相。(7.2)

【波】起等三次第，無力作業相，離住無法體，無常何有住。

若初有住者，後時不應故，若常有無常，一切時無住。

若先是常者，復不得無常，若無常與住，共法體同時。

有住無無常，有無常無住，云何於一物，同時有三相。(7.2)

【惟】生等三法離，即無相業用，不於一時中，生住滅和合。(7.2)

उत्पादस्थितिभङ्गानामन्यत्संस्कृतलक्षणम्।

अस्ति चेदनवस्थैवं नास्ति चेत्ते न संस्कृताः॥३॥

སྐྱེ་དང་གནས་དང་འཇིག་རྣམས་ལ། །འདུས་བྱས་མཚན་ཉིད་གཞན་ཞིག་ནི། །

གལ་ཏེ་ཡོད་ན་ཐུག་མེད་འགྱུར། །མེད་ན་དེ་དག་འདུས་བྱས་མིན། །

【江】若生住灭等，有余有为相，是即为无穷，无则非有为。(7.3)

【什】若謂生住滅，更有有為相，是即為無窮，無即非有為。(7.3)

【波】若諸起住壞，有異有為相，有則為無窮，無則非有為。(7.3)

【惟】生住滅諸相，別有有為相，有即是無窮，無即非有為。(7.3)

उत्पादोत्पाद उत्पादो मूलोत्पादस्य केवलम्।

उत्पादोत्पादमुत्पादो मौलो जनयते पुनः॥४॥

སྐྱེ་བའི་སྐྱེ་བས་རྩ་བ་ཡི། །སྐྱེ་བ་འབའ་ཞིག་སྐྱེད་པར་བྱེད། །

རྩ་བའི་སྐྱེ་བས་སྐྱེ་བ་ཡི། །སྐྱེ་བའང་སྐྱེད་པར་བྱེད་པ་ཡིན། །

【江】生之生唯生，根本之生者。根本之生者，亦生生之生。(7.4)

【什】生生之所生，生於彼本生，本生之所生，還生於生生。(7.4)

【波】彼起起起時，獨起根本根，根本起起時，還起於起起。(7.4)

【惟】生生之所生，唯生於本生，本生之所生，復生於生生。(7.4)

उत्पादोत्पाद उत्पादो मूलोत्पादस्य ते यदि।

मौलेनाजनितस्तं ते स कथं जनयिष्यति॥५॥

གལ་ཏེ་ཁྱོད་ཀྱི་སྐྱེ་བའི་སྐྱེས། །རྩ་བའི་སྐྱེ་བ་སྐྱེད་བྱེད་ན། །

ཁྱོད་ཀྱི་རྩ་བས་མ་བསྐྱེད་དེས། །དེ་ནི་ཇི་ལྟར་སྐྱེད་པར་བྱེད། །

【江】若汝之生生，能生根本生，未为本生生，彼云何能生？（7.5）
【什】若謂是生生，能生於本生，生生從本生，何能生本生。(7.5)
【波】若謂起起時，能起根本起，汝從本起生，何能起本起。(7.5)
【惟】若謂是生生，能生於本生，生生從本生，何能生本生。(7.5)

स ते मौलेन जनितो मौलं जनयते यदि।
मौलः स तेनाजनितस्तमुत्पादयते कथम्॥६॥

གལ་ཏེ་ཁྱོད་ཀྱི་རྩ་བ་ཡིས། །བསྐྱེད་པ་དེ་ཡིས་རྩ་སྐྱེད་ན། །

དེས་མ་བསྐྱེད་པའི་རྩ་བ་དེས། །དེ་ནི་ཇི་ལྟར་སྐྱེད་པར་བྱེད། །

【江】若汝之本生，所生生本生，本生尚未生，彼云何能生？（7.6）
【什】若謂是本生，能生於生生，本生從彼生，何能生生生。(7.6)
【波】若謂根本起，能起彼起起，彼從起起生，何能起起起。(7.6)
【惟】若謂是本生，能生於生生，本生從彼生，何能生生生。(7.6)

अयमुत्पद्यमानस्ते काममुत्पादयेदिमम्।
यदीममुत्पादयितुमजातः शक्नुयादयम्॥७॥

གལ་ཏེ་མ་སྐྱེས་པ་དེ་ཡིས། །དེ་སྐྱེད་པར་ནི་བྱེད་ནུས་ན། །

ཁྱོད་ཀྱི་སྐྱེ་བཞིན་པ་དེ་ཡིས། །དེ་སྐྱེད་པར་ནི་འདོད་ལ་རག །

【江】若彼未生者，能由此生彼，则可随汝许，由正生生彼。(7.7)
【什】若生生生時，能生於本生，生生尚未有，何能生本生。
若本生生時，能生於生生，本生尚未有，何能生生生。(7.7)
【波】汝謂此起時，隨所欲作起，若此起未生，未生何能起。(7.7)
【惟】若謂生生時，能生本生者，生生若未生，何能生本生。(7.7)

प्रदीपः स्वपरात्मानौ संप्रकाशयिता यथा।
उत्पादः स्वपरात्मानावुभावुत्पादयेत्तथा॥८॥

ཇི་ལྟར་མར་མེ་རང་དང་གཞན། །སྣང་བར་བྱེད་པ་དེ་བཞིན་དུ། །

སྐྱེ་བ་འང་རང་དང་གཞན་གྱི་དངོས། །གཉིས་ཀ་སྐྱེད་པར་བྱེད་ཡིན་ན། །

【江】如灯能自照，亦能照于他。如是生亦然，俱生自他事。(7.8)
【什】如燈能自照，亦能照於彼，生法亦如是，自生亦生彼。(7.8)

【波】如燈照自體，亦能照於他，起法亦復然，自起亦起彼。(7.8)

【惟】如燈能自照，亦能照於他，彼生法亦然，自生復生他。(7.8)

प्रदीपे नान्धकारोऽस्ति यत्र चासौ प्रतिष्ठितः।
किं प्रकाशयति दीपः प्रकाशो हि तमोवधः॥९॥

མར་མེ་དང་ནི་གང་དག་ན། །དེ་འདུག་པ་ན་མུན་པ་མེད། །

མར་མེས་ཅི་ཞིག་སྣང་བར་བྱེད། །མུན་པ་སེལ་བས་སྣང་བྱེད་ཡིན། །

【江】灯者及所在，彼中无黑闇。灯复何所照？除闇即是照。(7.9)

【什】燈中自無闇，住處亦無闇，破闇乃名照，無闇則無照。(7.9)

【波】燈中自無暗，住處亦無暗，彼燈何所照，而言照自他。(7.9)

【惟】燈中自無暗，住處亦無暗，破暗乃名照，無暗即無照。
無少處可照，是燈何能照，生亦無少分，生法可成就。(7.9)

कथमुत्पद्यमानेन प्रदीपेन तमो हतम्।
नोत्पद्यमानो हि तमः प्रदीपः प्राप्नुते यदा॥१०॥

གང་ཚེ་མར་མེ་སྐྱེ་བཞིན་པ། །མུན་པ་དང་ནི་ཕྲད་མེད་ན། །

ཇི་ལྟར་མར་མེ་སྐྱེ་བཞིན་པས། །མུན་པ་སེལ་བར་བྱེད་པ་ཡིན། །

【江】若时正生灯，与闇不会合，云何正生灯，而能除黑闇？(7.10)

【什】云何燈生時，而能破於闇，此燈初生時，不能及於闇。(7.10)

【波】云何燈起時，而能破於暗，此燈初起時，不到彼暗故。(7.10)

【惟】云何燈生時，而能破於暗，彼燈初生時，不能及於暗。(7.10)

अप्राप्यैव प्रदीपेन यदि वा निहतं तमः।
इहस्थः सर्वलोकस्थं स तमो निहनिष्यति॥११॥

མར་མེ་ཕྲད་པ་མེད་པར་ཡང་། །གལ་ཏེ་མུན་པ་སེལ་བྱེད་ན། །

འཇིག་རྟེན་ཀུན་ན་གནས་པའི་མུན། །འདི་ན་གནས་པ་དེས་སེལ་འགྱུར། །

【江】灯若不会合，而能除黑闇，则住此当除，世间一切闇。(7.11)

【什】燈若未及闇，而能破闇者，燈在於此間，則破一切闇。(7.11)

【波】若燈不到暗，而破彼暗者，燈住於此中，應破一切暗。(7.11)

【惟】燈若不到暗，而能破暗者，燈在於此間，應破一切暗。(7.11)

प्रदीपः स्वपरात्मानौ संप्रकाशयते यदि।
तमोऽपि स्वपरात्मानौ छादयिष्यत्यसंशयम्॥१२॥

མར་མེ་རང་དང་གཞན་གྱི་དངོས། །གལ་ཏེ་སྣང་བར་བྱེད་འགྱུར་ན། །

མུན་པའང་རང་དང་གཞན་གྱི་དངོས། །སྒྲིབ་པར་འགྱུར་བར་ཐེ་ཚོམ་མེད། །

【江】若灯能照明，自他之诸事，则闇亦无疑，能障自他事。（7.12）

【什】若燈能自照，亦能照於彼，闇亦應自闇，亦能闇於彼。(7.12)

【波】若燈能自照，亦能照他者，暗亦應如是，自障亦障他。(7.12)

【惟】若燈能自照，亦能照他者，暗亦於自他，暗蔽定無疑。（7.12）

अनुत्पन्नोऽयमुत्पादः स्वात्मानं जनयेत्कथम्।

अथोत्पन्नो जनयते जाते किं जन्यते पुनः॥१३॥

སྐྱེ་བ་འདི་ནི་མ་སྐྱེས་པས། །རང་གི་བདག་ཉིད་ཇི་ལྟར་སྐྱེད། །

ཅི་སྟེ་སྐྱེས་པས་སྐྱེད་བྱེད་ན། །སྐྱེས་ན་ཅི་ཞིག་བསྐྱེད་དུ་ཡོད། །

【江】此未生之生，云何生自体？若由已生生，已生何再生？（7.13）

【什】此生若未生，云何能自生，若生已自生，生已何用生。(7.13)

【波】此起若未起，云何生自他，此起若已起，起復何所起。(7.13)

【惟】生法若未生，自體不能生，生法若已生，生已復何生。（7.13）

नोत्पद्यमानं नोत्पन्नं नानुत्पन्नं कथंचन।

उत्पद्यते तथाख्यातं गम्यमानगतागतैः॥१४॥

སྐྱེས་དང་མ་སྐྱེས་སྐྱེ་བཞིན་པ། །ཇི་ལྟ་བུར་ཡང་མི་སྐྱེད་པ། །

དེ་ནི་སོང་དང་མ་སོང་དང་། །བགོམ་པས་རྣམ་པར་བཤད་པ་ཡིན། །

【江】已生未正生，任何皆不生。彼等由已去，未正去所释。（7.14）

【什】生非生已生，亦非未生生，生時亦不生，去來中已答。(7.14)

【波】起時及已起，未起皆無起，去未去去時，於彼已解釋。(7.14)

【惟】非已生未生，生時亦不生，去未去去時，前品此已說。（7.14）

उत्पद्यमानमुत्पत्ताविदं न क्रमते यदा।

कथमुत्पद्यमानं तु प्रतीत्योत्पत्तिमुच्यते॥१५॥

གང་ཚེ་སྐྱེ་བ་ཡོད་པ་ན། །སྐྱེ་བཞིན་འདི་འབྱུང་མེད་པའི་ཚེ། །

ཇི་ལྟར་སྐྱེ་ལ་བརྟེན་ནས་ནི། །སྐྱེ་བཞིན་ཞེས་ནི་བརྗོད་པར་བྱ། །

【江】若时生是有，此正生亦起，无时云何说，正生依于生？（7.15）

【什】若謂生時生，是事已不成，云何衆緣合，爾時而得生。(7.15)

【波】由起時名起，此義則不然，云何彼起時，而說為緣起。(7.15)

【惟】若生時有生，彼生相已破，云何生時生，而說為緣起。(7.15)

प्रतीत्य यद्यद्भवति तत्तच्छान्तं स्वभावतः।

तस्मादुत्पद्यमानं च शान्तमुत्पत्तिरेव च॥ १६ ॥

རྟེན་ཅིང་འབྱུང་བ་གང་ཡིན་པ། །དེ་ནི་ངོ་བོ་ཉིད་ཀྱིས་ཞི། །

དེ་ཕྱིར་སྐྱེ་བཞིན་ཉིད་དང་ནི། །སྐྱེ་བ་ཡང་ནི་ཞི་བ་ཉིད། །

【江】诸凡是缘起，彼体性寂静。是故正生者，及生亦寂静。(7.16)

【什】若法眾緣生，即是寂滅性，是故生生時，是二俱寂滅。(7.16)

【波】由諸法無性，自體非有故，此有彼得者，如是則不然。(7.16)

【惟】若法眾緣生，彼自性寂滅，是故生時生，如是皆寂滅。(7.16)

यदि कश्चिदनुत्पन्नो भावः संविद्यते क्वचित्।

उत्पद्येत स किं तस्मिन् भाव उत्पद्यतेऽसति॥ १७ ॥

གལ་ཏེ་དངོས་པོ་མ་སྐྱེས་པ། །འགའ་ཞིག་གང་ན་ཡོད་གྱུར་ན། །

དེ་ནི་སྐྱེ་འགྱུར་དངོས་པོ་དེ། །མེད་ན་ཅི་ཞིག་སྐྱེ་བར་འགྱུར། །

【江】若某事未生，而于某处有，则彼事当生，若无何当生？(7.17)

【什】若有未生法，說言有生者，此法先已有，更復何用生。(7.17)

【波】隨處若一物，未起而有體，已有何須起，體有起無故。(7.17)

【惟】若法未生時，如瓶等何有，緣法假和合，生已復何生。(7.17)

उत्पद्यमानमुत्पादो यदि चोत्पादयत्ययम्।

उत्पादयेत्तमुत्पादमुत्पादः कतमः पुनः॥ १८॥

གལ་ཏེ་སྐྱེ་བ་དེ་ཡིས་ནི། །སྐྱེ་བཞིན་པ་ནི་སྐྱེད་བྱེད་ན། །

སྐྱེ་བ་དེ་ནི་སྐྱེ་བ་ལྟ། །གང་ཞིག་གིས་ནི་སྐྱེད་པར་བྱེད། །

【江】若即由此生，能生彼正生，则由何等生，而能生此生？(7.18)

【什】若言生時生，是能有所生，何得更有生，而能生是生。(7.18)

【波】若謂起起時，此起有所起，彼起能起作，何等復起是。(7.18)

【惟】若生時有生，是即有所生，諸生性如幻，此生復誰生。(7.18)

अन्य उत्पादत्येनं यद्युत्पादोऽनवस्थितिः।

अथानुत्पाद उत्पन्नः सर्वमुत्पद्यते तथा॥ १९ ॥

གལ་ཏེ་སྐྱེ་བ་གཞན་ཞིག་གིས། །དེ་སྐྱེད་ཐུག་པ་མེད་པར་འགྱུར། །

ཅི་སྟེ་སྐྱེ་བ་མེད་སྐྱེ་ན། །ཐམས་ཅད་དེ་བཞིན་སྐྱེ་བར་འགྱུར། །

【江】若更由他生，生此则无穷。若无生而生，一切当亦然。(7.19)

【什】若謂更有生，生生則無窮，離生生有生，法皆能自生。(7.19)

【波】若起更有起，此起無窮過，若起無起起，法皆如是起。(7.19)

【惟】若生已復生，是生即無窮，若無生而生，法皆如是生 (7.19)

सतश्च तावदुत्पत्तिरसतश्च न युज्यते।
न सतश्चासतश्चेति पूर्वमेवोपपादितम्॥२०॥

རེ་ཞིག་ཡོད་དང་མེད་པ་ཡང་། །སྐྱེ་བར་རིགས་པ་མ་ཡིན་ཞིང་། །

ཡོད་མེད་ཉིད་ཀྱང་མ་ཡིན་ཞེས། །གོང་དུ་བསྟན་པ་ཉིད་ཡིན་ནོ། །

【江】有或无亦然，其生不应理。有无俱亦非，先前已宣说。(7.20)

【什】有法不應生，無亦不應生，有無亦不生，此義先已說。(7.20)

【波】有體起無用，無體起無依，有無體亦然，此義先已說。(7.20)

【惟】有法不應生，無亦非道理，有無俱不然，前品此已說。(7.20)

निरुध्यमानस्योत्पत्तिर्न भावस्योपपद्यते।
यश्चानिरुध्यमानस्तु स भावो नोपपद्यते॥२१॥

དངོས་པོ་འགག་བཞིན་ཉིད་ལ་ནི། །སྐྱེ་བ་འཐད་པར་མི་འགྱུར་རོ། །

གང་ཞིག་འགག་བཞིན་མ་ཡིན་པ། །དེ་ནི་དངོས་པོར་མི་འཐད་དོ། །

【江】正灭事有生，此即不应理。某非正灭者，彼不应是事。(7.21)

【什】若諸法滅時，是時不應生，法若不滅者，終無有是事。(7.21)

【波】若滅時有起，此義則不然，法若無滅時，彼體不可得。(7.21)

【惟】若滅時有生，無體而可得，若法不滅時，彼體不可得。(7.21)

न स्थितभावस्तिष्ठत्यस्थितभावो न तिष्ठति।
न तिष्ठति तिष्ठमानः कोऽनुत्पन्नश्च तिष्ठति॥२२॥

དངོས་པོ་གནས་པ་མི་གནས་ཏེ། །དངོས་པོ་མི་གནས་གནས་པ་མིན། །

གནས་བཞིན་པ་ཡང་མི་གནས་ཏེ། །མ་སྐྱེས་གང་ཞིག་གནས་པར་འགྱུར། །

【江】已住事不住，未住事不住，正住亦不住。不生何能住？(7.22)

【什】不住法不住，住法亦不住，住時亦不住，無生云何住。(7.22)

【波】未住體不住，住體亦不住，住時亦不住，無起誰當住。(7.22)

【惟】未住體不住，住不住相違，住住時不住，此復何有住。(7.22)

स्थितिर्निरुध्यमानस्य न भावस्योपपद्यते।

यश्चानिरुध्यमानस्तु स भावो नोपपद्यते॥२३॥

དངོས་པོ་འགག་བཞིན་ཉིད་ལ་ནི། །གནས་པ་འཐད་པར་མི་འགྱུར་རོ། །

གང་ཞིག་འགག་བཞིན་མ་ཡིན་པ། །དེ་ནི་དངོས་པོར་མི་འཐད་དོ། །

【江】正灭事有住，此即不应理。某非正灭者，彼不应是事。(7.23)

【什】若諸法滅時，是則不應住，法若不滅者，終無有是事。(7.23)

【波】滅時有住者，是義則不然，若法無滅時，彼體不可得。(7.23)

【惟】若滅時有住，彼無體可得，住滅二相違，住位中無滅。(7.23)

जरामरणधर्मेषु सर्वभावेषु सर्वदा।

तिष्ठन्ति कतमे भावा ये जरामरणं विना॥२४॥

དངོས་པོ་ཐམས་ཅད་དུས་ཀུན་ཏུ། །རྒ་དང་འཆི་བའི་ཆོས་ཡིན་ན། །

གང་དག་རྒ་དང་འཆི་མེད་པར། །གནས་པའི་དངོས་པོ་གང་ཞིག་ཡོད། །

【江】若一切事是，诸时衰亡[7]法，则彼中何事，能不衰亡住？(7.24)

【什】所有一切法，皆是老死相，終不見有法，離老死有住。(7.24)

【波】彼一切諸法，恒時有老死，何等是住法，而無老死相。(7.24)

【惟】諸法於常時，皆有老死相，而有何等法，離老死有住。(7.24)

स्थित्यान्यया स्थितेः स्थानं तयैव च न युज्यते।

उत्पादस्य यथोत्पादो नात्मना न परात्मना॥२५॥

གནས་པ་གནས་པ་གཞན་དང་ནི། །དེ་ཉིད་ཀྱིས་ཀྱང་གནས་མི་རིགས། །

ཇི་ལྟར་སྐྱེ་བ་རང་དང་ནི། །གཞན་གྱིས་བསྐྱེད་པ་མ་ཡིན་བཞིན། །

【江】因自他而住，此住不应理。如生非自生，亦非由他生。(7.25)

【什】住不自相住，亦不異相住，如生不自生，亦不異相生。(7.25)

【波】住異住未住，此義則不然，如起不自起，亦不從他起。

此住若未住，自體云何住，此住若已住，住已何須住。

---

[7] 梵文原文為 *jaràmaraõa* (“老死”)。藏文【根本慧論】各譯中，經拆解後，*maraõa*（“死”）可有過去（*shi ba*）及現在（*'chi ba*）二種形式。本書據此將其現在時形式譯作“死亡”，并與 *jarà*（*rga ba*）連譯作“衰亡”，以示區別。此處即是一例。

住若異住住，此住則無窮，住若無住住，法皆如是住。(7.25)

【惟】住不自相住，異住非道理，如生不自生，亦不從他生。(7.25)

निरुध्यते नानिरुद्धं न निरुद्धं निरुध्यते।

तथापि निरुध्यमानं किमजातं निरुध्यते॥ २६ ॥

འགགས་པ་འགག་པར་མི་འགྱུར་ཏེ། །མ་འགགས་པ་ཡང་འགག་མི་འགྱུར། །

འགག་བཞིན་པ་ཡང་དེ་བཞིན་མིན། །མ་སྐྱེས་གང་ཞིག་འགག་པར་འགྱུར། །

【江】已灭不可灭，未灭不可灭，正灭亦不然。不生何可灭？(7.26)

【什】法已滅不滅，未滅亦不滅，滅時亦不滅，無生何有滅。(7.26)

【波】未滅法不滅，已滅法不滅，滅時亦不滅，無生何等滅。(7.26)

【惟】已滅法不滅，未滅法滅空，彼滅時亦然，無生何有滅。(7.26)

स्थितस्य तावद्भावस्य निरोधो नोपपद्यते।

नास्थितस्यापि भावस्य निरोध उपपद्यते॥ २७॥

རེ་ཞིག་དངོས་པོ་གནས་པ་ལ། །འགག་པ་འཐད་པར་མི་འགྱུར་རོ། །

དངོས་པོ་མི་གནས་པ་ལ་ཡང་། །འགག་པ་འཐད་པར་མི་འགྱུར་རོ་།

【江】正住事有灭，此即不应理。未住事有灭，此亦不应理。(7.27)

【什】法若有住者，是則不應滅，法若不住者，是亦不應滅。(7.27)

【波】法體若住者，滅相不可得，法體若無住，滅亦不可得。(7.27)

【惟】(缺)

तयैवावस्थयावस्था न हि सैव निरुध्यते।

अन्ययावस्थयावस्था न चान्यैव निरुध्यते॥ २८॥

གནས་སྐབས་དེ་ཡིས་གནས་སྐབས་ནི། །དེ་ཉིད་འགག་པ་ཉིད་མི་འགྱུར། །

གནས་སྐབས་གཞན་གྱིས་གནས་སྐབས་ནི། །གཞན་ཡང་འགག་པ་ཉིད་མི་འགྱུར། །

【江】彼分位不能，令位本身灭。他位亦不能，令他分位灭。(7.28)

【什】是法於是時，不於是時滅，是法於異時，不於異時滅。(7.28)

【波】彼於此位時，不即此位滅，彼於異位時，亦非異位滅。(7.28)

【惟】此分位定住，先分位顯明，異分位定住，先分位已滅。(7.27)

यदैवं सर्वधर्माणामुत्पादो नोपपद्यते।

तदैवं सर्वधर्माणां निरोधो नोपपद्यते॥ २९॥

གང་ཚེ་ཆོས་རྣམས་ཐམས་ཅད་ཀྱི། །སྐྱེ་བ་འཐད་པར་མི་འགྱུར་པ། །

དེ་ཚེ་ཆོས་རྣམས་ཐམས་ཅད་ཀྱི། །འགག་པ་འཐད་པར་མི་འགྱུར་རོ། །

【江】若时一切法，其生不应理，是时一切法，其灭不应理。(7.29)

【什】如一切諸法，生相不可得，以無生相故，即亦無滅相。(7.29)

【波】若一切諸法，起相不可得，以無起相故，有滅亦不然。(7.29)

【惟】如彼一切法，生相不可得，即此一切法，滅亦不可得。(7.28)

सतश्च तावद्भावस्य निरोधो नोपपद्यते।

एकत्वे न हि भावश्च नाभावश्चोपपद्यते॥ ३०॥

དེ་ཞིག་དངོས་པོ་ཡོད་པ་ལ། །འགག་པ་འཐད་པར་མི་འགྱུར་རོ། །

གཅིག་ཉིད་ན་ནི་དངོས་པོ་དང་། །དངོས་པོ་མེད་པ་འཐད་པ་མེད། །

【江】如是有之事，其灭不应理。若事及无事，是一不应理。(7.30)

【什】若法是有者，是即無有滅，不應於一法，而有有無相。(7.30)

【波】法若有體者，有則無滅相，一法有有無，於義不應爾。(7.30)

【惟】若法是有者，滅即不可得，不可於一處，有有無二性。(7.29)

असतोऽपि न भावस्य निरोध उपपद्यते।

न द्वितीयस्य शिरसच्छेदनं विद्यते यथा॥ ३१॥

དངོས་པོ་མེད་པར་གྱུར་པ་ལའང་། །འགག་པ་འཐད་པར་མི་འགྱུར་རོ། །

མགོ་གཉིས་པ་ལ་ཇི་ལྟར་ནི། །གཅད་དུ་མེད་པ་དེ་བཞིན་नོ། །

【江】又无事之灭，此亦不应理。譬如第二头，无故不可断。(7.31)

【什】若法是無者，是即無有滅，譬如第二頭，無故不可斷。(7.31)

【波】法若無體者，有滅亦不然，如無第二頭，不可言其斷。(7.31)

【惟】無法即無果，滅亦不可得，如無第二頭，不可言其斷。(7.30)

न स्वात्मना निरोधोऽस्ति निरोधो न परात्मना।

उत्पादस्य यथोत्पादो नात्मना न परात्मना॥ ३२॥

འགག་པ་རང་གི་བདག་ཉིད་ཀྱིས། །ཡོད་མིན་འགག་པ་གཞན་གྱིས་མིན། །

ཇི་ལྟར་སྐྱེ་བ་རང་དང་ནི། །གཞན་གྱིས་སྐྱེད་པ་མ་ཡིན་བཞིན། །

【江】因自他而灭，此灭不应理。如生非自生，亦非由他生。(7.32)

【什】法不自相滅，他相亦不滅，如自相不生，他相亦不生。(7.32)

【波】法不自體滅，他體亦不滅，如自體不起，他體亦不起。(7.32)

【惟】法不自體滅，他體亦不滅，如生不自生，他體亦不生。

此滅若未滅，自體可能滅，此滅若已滅，滅已復何滅。

是滅若有異，滅即是無窮，滅若無所滅，法皆如是滅。(7.31)

उत्पादस्थितिभङ्गानामसिद्धेर्नास्ति संस्कृतम्।

संस्कृतस्याप्रसिद्धौ च कथं सेत्स्यत्यसंस्कृतम्॥ ३३॥

སྐྱེ་དང་གནས་དང་འཇིག་པ་དག ། མ་གྲུབ་ཕྱིར་ན་འདུས་བྱས་མེད། །

འདུས་བྱས་རབ་ཏུ་མ་གྲུབ་པས། །འདུས་མ་བྱས་ནི་ཇི་ལྟར་འགྲུབ། །

【江】生住坏非有，是故无有为。有为非有故，无为云何有？（7.33）

【什】生住滅不成，故無有有為，有為法無故，何得有無為。(7.33)

【波】起住壞不成，故無有有為，有為不成故，云何有無為。(7.33)

【惟】生住滅不成，即無有為法，有為法不成，何得有無為。(7.32)

यथा माया यथा स्वप्नो गन्धर्वनगरं यथा।

तथोत्पादस्तथा स्थानं तथा भङ्ग उदाहृतम्॥ ३४॥

རྨི་ལམ་ཇི་བཞིན་སྒྱུ་མ་བཞིན། །དྲི་ཟའི་གྲོང་ཁྱེར་ཇི་བཞིན་དུ། །

དེ་བཞིན་སྐྱེ་དང་དེ་བཞིན་གནས། །དེ་བཞིན་དུ་ནི་འཇིག་པ་གསུངས། །

【江】如梦如幻事，如干闼婆城；如是说生住，亦如是说坏。(7.34)

【什】如幻亦如夢，如乾闥婆城，所說生住滅，其相亦如是。(7.34)

【波】如夢亦如幻，如乾闥婆城，說有起住壞，其相亦如是。(7.34)

【惟】如夢亦如幻，如乾闥婆城，所說生住滅，其相亦如是。(7.33)

སྐྱེ་བ་དང་གནས་པ་དང་འཇིག་པ་བརྟག་པ་ཞེས་བྱ་བ་སྟེ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་བདུན་པའོ།། །།

८ कर्मकारकपरीक्षा अष्टमं प्रकरणम्।

བྱེད་པ་པོ་དང་ལས་བརྟག་པ་ཞེས་བྱ་བ་སྟེ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་བརྒྱད་པ།

【江】释观作者及业品第八

【什】觀作作者品第八

【波】觀作者業品第八

【惟】觀作者作業品第八

सद्भूतः कारकः कर्म सद्भूतं न करोत्ययम्।

कारको नाप्यसद्भूतः कर्मासद्भूतमीहते॥ १ ॥

བྱེད་པོ་ཡིན་པར་གྱུར་པ་དེ། །ལས་སུ་གྱུར་པ་མི་བྱེད་དོ། །

བྱེད་པོ་མ་ཡིན་གྱུར་པ་ཡང་། །ལས་སུ་མ་གྱུར་མི་བྱེད་དོ། །

【江】彼定是作者，不作定是业。彼定非作者，不作定非业。(8.1)

【什】決定有作者，不作決定業，決定無作者，不作無定業。(8.1)

【波】應行善法行，惡法不應行，此世及後生，行者得安樂。

若有實作者，不作有實業，若無實作者，不作無實業。(8.1)

【惟】應修善法行，勿修惡法行，修善法行人，二世安樂寂。

作者若有實，亦不作實業，實所作無故，無所作差別。(8.1)

सद्भूतस्य क्रिया नास्ति कर्म च स्यादकर्तृकम्।

सद्भूतस्य क्रिया नास्ति कर्ता च स्यादकर्मकः॥ २॥

ཡིན་པར་གྱུར་ལ་བྱ་བ་མེད། །བྱེད་པོ་མེད་པའི་ལས་སུའང་འགྱུར། །

ཡིན་པའང་གྱུར་ལ་བྱ་བ་མེད། །ལས་མེད་བྱེད་པ་པོར་ཡང་འགྱུར། །

【江】无定是之用，成无作者业。定是业无用，无业亦作者。(8.2)

【什】決定業無作，是業無作者，定作者無作，作者亦無業。(8.2)

【波】有實者無作，業是無作者。(8.2)

【惟】有業無作者，無實所作故，有作者無業，作者亦無實。(8.2)

करोति यद्यसद्भूतोऽसद्भूतं कर्म कारकः।

अहेतुकं भवेत्कर्म कर्ता चाहेतुको भवेत्॥ ३ ॥

གལ་ཏེ་བྱེད་པོར་མ་གྱུར་པ། །ལས་སུ་མ་གྱུར་བྱེད་ན་ནི། །

ལས་ལ་རྒྱུ་ནི་མེད་པར་འགྱུར། །བྱེད་པ་པོ་ཡང་རྒྱུ་མེད་འགྱུར། །

【江】若定非作者，而作定非业，业当无有因，作者亦无因。(8.3)

【什】若定有作者，亦定有作業，作者及作業，即墮於無因。(8.3)

【波】業及彼作者，則墮於無因. (8.3)

【惟】若實有作者，亦實有作業，作者及作業，二俱墮無因。(8.3)

हेतावसति कार्यं च कारणं च न विद्यते।

तद्भावे क्रिया कर्ता करणं च न विद्यते॥ ४॥

རྒྱུ་མེད་ན་ནི་འབྲས་བུ་དང་། །རྒྱུ་ཡང་འཐད་པར་མི་འགྱུར་རོ། །

དེ་མེད་ན་ནི་བྱ་བ་དང་། །བྱེད་པ་པོ་དང་བྱེད་མི་རིགས། །

【江】若无因则果，及因不应理。若无彼则用，作者作不成。(8.4)

【什】若墮於無因，則無因無果，無作無作者，無所用作法。(8.4)

【波】無因義不然，無因無果故，作及彼作者，作用具皆無。(8.4)

【惟】若有果無因，因即非道理，作作者無體，作用不和合。(8.4)

धर्माधर्मौ न विद्येते क्रियादीनामसंभवे।

धर्मे चासत्यधर्मे च फलं तज्जं न विद्यते॥५॥

བྱ་བ་ལ་སོགས་མི་རིགས་ན། །ཆོས་དང་ཆོས་མིན་ཡོད་མ་ཡིན། །

ཆོས་དང་ཆོས་མིན་མེད་ན་ནི། །དེ་ལས་བྱུང་བའི་འབྲས་བུ་མེད། །

【江】用等不应理，则无法非法。若无法非法，无彼所生果。(8.5)

【什】若無作等法，則無有罪福，罪福等無故，罪福報亦無。(8.5)

【波】法非法亦無，作等無體故，若無法非法，從生果亦無。(8.5)

【惟】若無法非法，所作等無體，法非法無故，從生果亦無。(8.5)

फलेऽसति न मोक्षाय न स्वर्गायोपपद्यते।

मार्गः सर्वक्रियाणां च नैरर्थक्यं प्रसज्यते॥६॥

འབྲས་བུ་མེད་ན་ཐར་པ་དང་། །མཐོ་རིས་འགྲོ་བའི་ལམ་མི་འཐད། །

བྱ་བ་དག་ནི་ཐམས་ཅད་ཀྱང་། །དོན་མེད་ཉིད་དུ་ཐལ་བར་འགྱུར། །

【江】无果则解脱，天道不应理。一切作用者，亦应成无义。(8.6)

【什】若無罪福報，亦無有涅槃，諸可有所作，皆空無有果。(8.6)

【波】(缺)

【惟】無果無解脫，亦無生天道，非唯生天道，解脫道亦無。(8.6)

कारकः सदसद्भूतः सदसत्कुरुते न तत्।

परस्परविरुद्धं हि सच्चासच्चैकतः कुतः॥७॥

བྱེད་པ་པོར་གྱུར་མ་གྱུར་པ། །གྱུར་མ་གྱུར་དེ་མི་བྱེད་དེ། །

ཡིན་དང་མ་ཡིན་གྱུར་ཅིག་ལ། །ཕན་ཚུན་འགལ་བས་ག་ལ་ཡོད། །

【江】定是非作者，不作定是非（业）。定是定非一，互违岂成一？（8.7）

【什】作者定不定，不能作二業，有無相違故，一處則無二。(8.7)

【波】有無互相違，一法處無二。(8.6)

【惟】作者實不實，亦不作二業，有無互相違，一處即無二。(8.7)

सता च क्रियते नासन्नासता क्रियते च सत्।
कर्त्रा सर्वे प्रसज्यन्ते दोषास्तत्र त एव हि॥८॥

བྱེད་པ་པོར་ནི་གྱུར་པ་ཡིས། །མ་གྱུར་ལས་ནི་མི་བྱེད་དེ། །

མ་གྱུར་པས་ཀྱང་གྱུར་མི་བྱེད། །འདིར་ཡང་སྔོན་དེར་ཐལ་བར་འགྱུར། །

【江】彼定是作者，不作定非业，定非亦不作，此中应有过。(8.8)
【什】有不能作無，無不能作有，若有作作者，其過如先說。(8.8)
【波】有者不作無，無者不作有，此由著有過，彼過如先說。(8.7)
【惟】作作者作用，所作實非實，著即生過失，此因如先說。(8.8)

नासद्भूतं न सद्भूतः सदसद्भूतमेव वा।
करोति कारकः कर्म पूर्वोक्तैरेव हेतुभिः॥९॥

བྱེད་པ་པོར་ནི་གྱུར་པ་དང་། །བཅས་པ་ལས་ནི་མ་གྱུར་དང་། །

གྱུར་མ་གྱུར་པ་མི་བྱེད་དེ། །གཏན་ཚིགས་གོང་དུ་བསྟན་ཕྱིར་རོ། །

【江】定是作者具，不作定非业，不作定是非，因如前示故。(8.9)
【什】作者不作定，亦不作不定，及定不定業，其過如先說。(8.9)
【波】作者實不實，亦實亦不實，不作三種業，是過先已說。(8.8)
【惟】所作實不實，亦實亦不實，作者及作業，此因如先說。(8.9)

नासद्भूतोऽपि सद्भूतं सदसद्भूतमेव वा।
करोति कारकः कर्म पुर्वोक्तैरेव हेतुभिः॥१०॥

བྱེད་པ་པོར་ནི་མ་གྱུར་པས། །ལས་ནི་གྱུར་དང་བཅས་པ་དང་། །

གྱུར་མ་གྱུར་པ་མི་བྱེད་དེ། །གཏན་ཚིགས་གོང་དུ་བསྟན་ཕྱིར་རོ། །

【江】彼定非作者，不具定是业，不作定是非，因如前示故。(8.10)
【什】作者定不定，亦定亦不定，不能作於業，其過如先說。(8.10)
【波】作業實不實，亦實亦不實，非俱作者作，過亦如先說。(8.9)
【惟】作者諸所作，非實非不實，應知業亦然，此因如先說。(8.10)

करोति सदसद्भूतो न सन्नासच्च कारकः।
कर्म तत्तु विजानीयात्पूर्वोक्तैरेव हेतुभिः॥११॥

བྱེད་པ་པོར་གྱུར་མ་གྱུར་ནི། །ལས་སུ་གྱུར་དང་མ་གྱུར་པ། །

མི་བྱེད་འདི་ཡང་གཏན་ཚིགས་ནི། །གོང་དུ་བསྟན་པས་ཤེས་པར་བྱ། །

【江】定是非作者，不作定是业，不作定非业，因前示应知。(8.11)

【什】(缺)

【波】(缺)

【惟】(缺)

प्रतीत्य कारकः कर्म तं प्रतीत्य च कारकम्।

कर्म प्रवर्तते, नान्यत्पश्यामः सिद्धिकारणम्॥ १२॥

བྱེད་པ་པོ་ལས་བརྟེན་བྱས་ཤིང་། །ལས་ཀྱང་བྱེད་པོ་དེ་ཉིད་ལ། །

བརྟེན་ནས་འབྱུང་བ་མ་གཏོགས་པ། །འགྲུབ་པའི་རྒྱུ་ནི་མ་མཐོང་ངོ་། །

【江】依业有作者，依作者有业，除如是缘起，不见有之因。(8.12)

【什】因業有作者，因作者有業，成業義如是，更無有餘事。(8.11)

【波】緣作者有業，緣業有作者，由此業義成，不見異因故。(8.10)

【惟】實所作即無，不實又無因，有無互相違，一處何有二。

因作者有業，因業有作者，世俗遣異性，我見成就相。(8.11)

एवं विद्यादुपादानं व्युत्सर्गादिति कर्मणः।

कर्तुश्च कर्मकर्तृभ्यां शेषान् भावान् विभावयेत्॥ १३॥

དེ་བཞིན་ཉེར་ལེན་ཤེས་པར་བྱ། །ལས་དང་བྱེད་པོ་བསལ་ཕྱིར་རོ། །

བྱེད་པ་པོ་དང་ལས་དག་གིས། །དངོས་པོ་ལྷག་མ་ཤེས་པར་བྱ།

【江】破业作者故，如是应知取。以作者及业，应知诸余事。(8.13)

【什】如破作作者，受受者亦爾，及一切諸法，亦應如是破。(8.12)

【波】如業作者離，應知取亦爾，及餘一切法，亦應如是觀。(8.11)

【惟】若勝義諦中，有作者作業，彼能取所取，此亦應遮遣。

作者作業等，此義如是故，餘法自及他，相因義應觀。(8.12)

བྱེད་པ་པོ་དང་ལས་བརྟག་པ་ཞེས་བྱ་བ་སྟེ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་བརྒྱད་པའོ།། །།

९ पूर्वपरीक्षा नवमं प्रकरणम्।

སྔ་རོལ་ན་གནས་པ་བརྟག་པ་ཞེས་བྱ་བ་སྟེ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་དགུ་པ།

【江】释观前住品第九

【什】觀本住品第九

【波】觀取者品第九

【惟】觀先分位品第九

दर्शनश्रवणादीनि वेदनादीनि चाप्यथ।

भवन्ति यस्य प्रागेभ्यः सोऽस्तीत्येके वदन्त्युत॥१॥

ལྟ་དང་ཉན་ལ་སོགས་པ་དང་། །ཚོར་སོགས་དང་ཡང་དབང་བྱས་པ། །

གང་གི་ཡིན་པ་དེ་དག་གི ། སྔ་རོལ་དེ་ཡོད་ཁ་ཅིག་སྨྲ། །

【江】或言见闻等，受等亦增上，为彼所具有，彼等之前有。（9.1）

【什】眼耳等諸根，苦樂等諸法，誰有如是事，是則名本住。(9.1)

【波】眼耳等諸根，受等諸心法，此先有人住，一部如是說。(9.1)

【惟】眼耳等諸根，受等心所法，彼所取若成，有取者先住。（9.1）

कथं ह्यविद्यमानस्य दर्शनादि भविष्यति।

भावस्य तस्मात्प्रागेभ्यः सोऽस्ति भावो व्यवस्थितः॥२॥

དངོས་པོ་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ན། །ལྟ་བ་ལ་སོགས་ཇི་ལྟར་འགྱུར། །

དེ་ཕྱིར་དེ་དག་སྔ་རོལ་ན། །དངོས་པོ་གནས་པ་དེ་ཡོད་དོ། །

【江】事若非先有，见等云何成？是故彼等前，事已住已有。（9.2）

【什】若無有本住，誰有眼等法，以是故當知，先已有本住。(9.2)

【波】若取者無體，眼等不可得，以是故當知，先有此住體。(9.2)

【惟】若無彼先住，何有眼耳等，以是故當知，先已有法住。（9.2）

दर्शनश्रवणादिभ्यो वेदनादिभ्य एव च।

यः प्राग्व्यवस्थितो भावः केन प्रज्ञप्यतेऽथ सः॥३॥

ལྟ་དང་ཉན་ལ་སོགས་པ་དང་། །ཚོར་བ་ལ་སོགས་ཉིད་ཀྱི་ནི། །

སྔ་རོལ་དངོས་པོ་གང་གནས་པ། །དེ་ནི་གང་གིས་གདགས་པར་བྱ། །

【江】见以及闻等，及受等之前，已安住之事，彼以何施设？（9.3）

【什】若離眼等根，及苦樂等法，先有本住者，以何而可知。(9.3)

【波】若眼等諸根，受等諸心法，彼先有取者，因何而施設。(9.3)

【惟】眼耳等諸根，受等心所法，有法先住者，以何可了知。（9.3）

विनापि दर्शनादीनि यदि चासौ व्यवस्थितः।

अमून्यपि भविष्यन्ति विना तेन न संशयः॥४॥

ལྟ་བ་ལ་སོགས་མེད་པར་ཡང་། །གལ་ཏེ་དེ་ནི་གནས་གྱུར་ན། །

དེ་མེད་པར་ཡང་དེ་དག་ནི། །ཡོད་པར་འགྱུར་བར་ཐེ་ཚོམ་མེད། །

【江】见等纵非有，若彼已安住，则彼纵非有，无疑有彼等。(9.4)

【什】若離眼耳等，而有本住者，亦應離本住，而有眼耳等。(9.4)

【波】若無眼等根，先有彼住者，亦應無取者，眼等有無疑。(9.4)

【惟】若離眼等根，有法先住者，應離眼耳根，有見等無疑。(9.4)

अज्यते केनचित्कश्चित् किंचित्केनचिदज्यते।

कुतः किंचिद्विना कश्चित् किंचित्कंचिद्विना कुतः॥५॥

ཅི་ཡིས་གང་ཞིག་གསལ་བར་བྱེད། །གང་གིས་ཅི་ཞིག་གསལ་བར་བྱེད། །

ཅི་མེད་གང་ཞིག་ག་ལ་ཡོད། །གང་མེད་ཅི་ཞིག་ག་ལ་ཡོད། །

【江】以何能显彼？彼复能显何？无此岂有彼？无彼岂有此？(9.5)

【什】以法知有人，以人知有法，離法何有人，離人何有法。(9.5)

【波】或有取了人，或有人了取，無取何有人，無人何有取。(9.5)

【惟】(缺)

सर्वेभ्यो दर्शनादिभ्यः कश्चित्पूर्वो न विद्यते।

अज्यते दर्शनादीनामन्येन पुनरन्यदा॥६॥

ལྟ་ལ་སོགས་པ་ཐམས་ཅད་ཀྱི། །སྔ་རོལ་གང་ཞིག་ཡོད་པ་མིན། །

ལྟ་སོགས་ནང་ནས་གཞན་ཞིག་གིས། །གཞན་གྱི་ཚེ་ན་གསལ་བར་བྱེད། །

【江】彼某于见等，一切前非有。见等内所余，别时能显明。(9.6)

【什】一切眼等根，實無有本住，眼耳等諸根，異相而分別。(9.6)

【波】一切眼等根，先無一人住，由彼眼等根，異異了彼異。(9.6)

【惟】一切眼等根，實無法先住，眼等根所取，異相復異種。(9.5)

सर्वेभ्यो दर्शनादिभ्यो यदि पूर्वो न विद्यते।

एकैकस्मात्कथं पूर्वो दर्शनादेः स विद्यते॥७॥

ལྟ་ལ་སོགས་པ་ཐམས་ཅད་ཀྱི། །སྔ་རོལ་གལ་ཏེ་ཡོད་མིན་ན། །

ལྟ་ལ་སོགས་པ་རེ་རེ་ཡི། །སྔ་རོལ་དེ་ནི་ཇི་ལྟར་ཡོད། །

【江】见等一切前，设若彼非有。见等一一前，彼如何能有？(9.7)

【什】若眼等諸根，無有本住者，眼等一一根，云何能知塵。(9.7)

【波】若眼等諸根，先無一住者，眼等一一先，彼別云何有。(9.7)

【惟】若眼等諸根，無法先住者，彼眼等諸根，當云何先有。(9.6)

द्रष्टा स एव स श्रोता स एव यदि वेदकः।

एकैकस्माद्भवेत्पूर्वं एवं चैतन्न युज्यते॥८॥

ལྟ་པོ་དེ་ཉིད་ཉན་པོ་དེ། །གལ་ཏེ་ཚོར་པོའང་དེ་ཉིད་ན། །

རེ་རེའི་སྔ་རོལ་ཡོད་གྱུར་ན། །དེ་ནི་དེ་ལྟར་མི་རིགས་སོ། །

【江】设若彼见者，即闻或受者，一一之有前，如是不应理。(9.8)

【什】見者即聞者，聞者即受者，如是等諸根，則應有本住。(9.8)

【波】見者即聞者，聞者即受者，一一若先有，是義則不然。(9.8)

【惟】若見即聞者，聞者即受者，一一有先住，如是非道理。(9.7)

द्रष्टान्य एव श्रोतान्यो वेदकोऽन्यः पुनर्यदि।

सति स्याद् द्रष्टरि श्रोता बहुत्वं चात्मनां भवेत्॥९॥

གལ་ཏེ་ལྟ་པོ་གཞན་ཉིད་ལ། །ཉན་པ་པོ་གཞན་ཚོར་གཞན་ན། །

ལྟ་པོ་ཡོད་ཚེ་ཉན་པོར་འགྱུར། །བདག་ཀྱང་མང་པོ་ཉིད་དུ་འགྱུར། །

【江】若见者是别，闻受者亦别，有见者当闻，亦当有多我。(9.9)

【什】若見聞各異，受者亦各異，見時亦應聞，如是則神多。(9.9)

【波】若見聞者異，受者亦差別，見聞者不同，是我則多體。(9.9)

【惟】若見聞各異，受者亦復異，見時若能聞，即成多我體。(9.8)

दर्शनश्रवणादीनि वेदनादीनि चाप्यथ।

भवन्ति येभ्यस्तेष्वेष भूतेष्वपि न विद्यते॥१०॥

ལྟ་དང་ཉན་ལ་སོགས་པ་དང་། །ཚོར་བ་དག་ལ་སོགས་པ་དང་། །

གང་ལས་འགྱུར་བའི་འབྱུང་དེ་ལའང་། །དེ་ནི་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ནོ། །

【江】见以及闻等，诸受等亦然，从之起因中，彼者皆非有。(9.10)

【什】眼耳等諸根，苦樂等諸法，所從生諸大，彼大亦無神。(9.10)

【波】眼耳及受等，所從生諸大，於彼諸大中，取者不可得。(9.10)

【惟】眼耳等諸根，受等心所法，彼從諸大生，彼大無先住。(9.9)

दर्शनश्रवणादीनि वेदनादीनि चाप्यथ।

न विद्यते चेद्यस्य स न विद्यन्त इमान्यपि॥११॥

ལྟ་དང་ཉན་ལ་སོགས་པ་དང་། །ཚོར་བ་དག་ལ་སོགས་པ་ཡང་། །

གང་གི་ཡིན་པ་གལ་ཏེ་མེད། །དེ་དག་ཀྱང་ནི་ཡོད་མ་ཡིན། །

【江】见以及闻等，诸受等亦然，所属若非有，彼等亦非有。(9.11)

【什】若眼耳等根，苦樂等諸法，無有本住者，眼等亦應無。(9.11)

【波】(缺)

【惟】眼耳等諸根，受等心所法，若無先住者，眼等亦應無。(9.10)

प्राक् च यो दर्शनादिभ्यः सांप्रतं चोर्ध्वमेव च।

न विद्यतेऽस्ति नास्तीति निवृत्तास्तत्र कल्पनाः॥ १२॥

གང་ཞིག་ལྟ་ལ་སོགས་པ་ཡི། །སྔ་རོལ་ད་ལྟ་ཕྱི་ན་མེད། །

དེ་ལ་ཡོད་དོ་མེད་དོ་ཞེས། །རྟོག་པ་དག་ནི་ལྡོག་པར་འགྱུར། །

【江】彼于见等前，及现后皆无。此中念有无，分别当还灭。(9.12)

【什】眼等無本住，今後亦復無，以三世無故，無有無分別。(9.12)

【波】眼先無取者，今後亦復無，以無取者故，無有彼分別。

以覺觀察時，物體不可得，以無自體故，彼法不可說。(9.11)

【惟】彼眼等先無，今後亦復無，以三時無故，有性皆息滅。(9.11)

སྔ་རོལ་ན་གནས་པ་བརྟག་པ་ཞེས་བྱ་བ་སྟེ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་དགུ་པའོ།། །།

१० अग्नीन्धनपरीक्षा दशमं प्रकरणम्।

མེ་དང་བུད་ཤིང་བརྟག་པ་ཞེས་བྱ་བ་སྟེ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་བཅུ་པ།

【江】释观火薪品第十

【什】觀燃可燃品第十

【波】觀薪火品第十

【惟】觀薪火品第十

यदिन्धनं स चेदग्निरेकत्वं कर्तृकर्मणोः।

अन्यश्चेदिन्धनादग्निरिन्धनादप्यृते भवेत्॥ १॥

བུད་ཤིང་གང་དེ་མེ་ཡིན་ན། །བྱེད་པ་པོ་དང་ལས་གཅིག་འགྱུར། །

གལ་ཏེ་ཤིང་ལས་མེ་གཞན་ན། །ཤིང་མེད་པར་ཡང་འབྱུང་བར་འགྱུར། །

【江】若薪即是火，当与作者一。若火异于薪，无薪亦当起。(10.1)

【什】若燃是可燃，作作者則一，若燃異可燃，離可燃有燃。(10.1)

【波】若火即是薪，作者作業一，若火異於薪，離薪應有火。(10.1)

【惟】若火即是薪，作作者一性，若薪異於火，離薪應有火。(10.1)

नित्यप्रदीप्त एव स्यादप्रदीपनहेतुकः।
पुनरारम्भवैयर्थ्यमेवं चाकर्मकः सति॥२॥

རྟག་ཏུ་འབར་བ་ཉིད་དུ་འགྱུར། །འབར་བྱེད་རྒྱུ་ལས་མི་འབྱུང་ཞིང་། །

རྩོམ་པ་དོན་མེད་ཉིད་དུ་འགྱུར། །དེ་ལྟ་ཡིན་ན་ལས་ཀྱང་མེད། །

【江】当恒燃不从，能燃因而起。功用当无义，如是亦无业。(10.2)

【什】如是常應燃，不因可燃生，則無燃火功，亦名無作火。(10.2)

【波】如是常應燃，以不因薪故，復無燃火功，火亦無燒業。(10.2)

【惟】異即應常然，火不因薪故。(10.2)

परत्र निरपेक्षत्वादप्रदीपनहेतुकः।
पुनरारम्भवैयर्थ्यं नित्यदीप्तः प्रसज्यते॥३॥

གཞན་ལ་ལྟོས་པ་མེད་པའི་ཕྱིར། །འབར་བར་བྱེད་རྒྱུ་ལས་མི་འབྱུང་། །

རྟག་ཏུ་འབར་བ་ཡིན་ན་ནི། །རྩོམ་པ་དོན་མེད་ཉིད་དུ་འགྱུར། །

【江】以不待他故，不从燃因起。若是恒常燃，功用当无义。(10.3)

【什】燃不待可燃，則不從緣生，火若常燃者，人功則應空。(10.3)

【波】(缺)

【惟】薪即復無功，此業用相違。(10.3)

तत्रैतस्मादिध्यमानमिन्धनं भवतीति चेत्।
केनेध्यतामिन्धनं तत्तावन्मात्रमिदं यदा॥४॥

དེ་ལ་གལ་ཏེ་འདི་སྙམ་དུ། །སྲེག་བཞིན་བུད་ཤིང་ཡིན་སེམས་ན། །

གང་ཚེ་དེ་ཙམ་དེ་ཡིན་ན། །གང་གིས་བུད་ཤིང་དེ་སྲེག་བྱེད། །

【江】此设作是念：正焚者是薪。尔时但是此，何能焚此薪？（10.4）

【什】若汝謂燃時，名為可燃者，爾時但有薪，何物燃可燃。(10.4)

【波】若火正燃時，汝謂為薪者，彼時唯有火，誰是可燃薪。(10.3)

【惟】火若常然者，然火功相違，此如先所說，離薪別有火。(10.4)

अन्यो न प्राप्स्यतेऽप्राप्तो न धक्ष्यत्यदहन् पुनः।
न निर्वास्यत्यनिर्वाणः स्थास्यते वा स्वलिङ्गवान्॥५॥

གཞན་ཕྱིར་མི་ཕྲད་ཕྲད་མེད་ན། །སྲེག་པར་མི་འགྱུར་མི་སྲེག་ན། །

འཆི་བར་མི་འགྱུར་མི་འཆི་ན། །རང་རྟགས་དང་ཡང་ལྡན་པར་གནས། །

【江】若异则不会，不会则不焚，不焚则不熄，亦具自相住。(10.5)

【什】若異則不至，不至則不燒，不燒則不滅，不滅則常住。(10.5)

【波】若異則不到，不到故不燒，不燒故不滅，不滅住自相。(10.4)

【惟】異火即不到，不到即不燒，不燒即不滅，不滅即常住。(10.5)

अन्य एवेन्धनादग्निरिन्धनं प्राप्नुयाद्यदि।
स्त्री संप्राप्नोति पुरुषं पुरुषश्च स्त्रियं यथा॥६॥

ཇི་ལྟར་བུད་མེད་སྐྱེས་པ་དང་། །སྐྱེས་པའང་བུད་མེད་ཕྲད་པ་བཞིན། །

གལ་ཏེ་ཤིང་ལས་མེ་གཞན་ན། །ཤིང་དང་ཕྲད་དུ་རུང་བར་འགྱུར། །

【江】若火薪相异，然可与薪会。如女可会男，男亦可会女。(10.6)

【什】燃與可燃異，而能至可燃，如此至彼人，彼人至此人。(10.6)

【波】此物共彼物，異者則不然，然異於可燃，此二能相至，
如女至丈夫，如丈夫至女。(10.5)

【惟】若異薪有火，即薪能到火，如此人至彼，彼人至此人。(10.6)

अन्य एवेन्धनादग्निरिन्धनं काममाप्नुयात्।
अग्नीन्धने यदि स्यातामन्योन्येन तिरस्कृते॥७॥

གལ་ཏེ་མེ་དང་ཤིང་དག་ནི། །གཅིག་གིས་གཅིག་ནི་བསལ་གྱུར་ན། །

ཤིང་ལས་མེ་གཞན་ཉིད་ཡིན་ཡང་། །ཤིང་དང་ཕྲད་པར་འདོད་ལ་རག །

【江】若火与诸薪，由一遮余者，则火虽异薪，然许与薪会。(10.7)

【什】若謂燃可燃，二俱相離者，如是燃則能，至於彼可燃。(10.7)

【波】若然異可然，此二相到者，火薪既有異，則不互相觀。(10.6)

【惟】若異薪有火，欲令薪到火，彼二互相離，薪火何能到。(10.7)

यदीन्धनमपेक्ष्याग्निरपेक्ष्याग्निं यदीन्धनम्।
कतरत्पूर्वनिष्पन्नं यदपेक्ष्याग्निरिन्धनम्॥८॥

གལ་ཏེ་ཤིང་ལྟོས་མེ་ཡིན་ལ། །གལ་ཏེ་མེ་ལྟོས་ཤིང་ཡིན་ན། །

གང་ལྟོས་མེ་དང་ཤིང་འགྱུར་བ། །དང་པོར་གྲུབ་པ་གང་ཞིག་ཡིན། །

【江】若火是待薪，若薪是待火，待何成火薪？何者最先有？（10.8）

【什】若因可燃燃，因燃有可燃，先定有何法，而有燃可燃。(10.8)

【波】若火觀於薪，若薪觀於火，何等體先成，而說相觀有。(10.7)

【惟】若因薪有火，亦因火有薪，二何法先成，薪火相因有。(10.8)

यदीन्धनमपेक्ष्याग्निरग्नेः सिद्धस्य साधनम्।
एवं सतीन्धनं चापि भविष्यति निरग्निकम्॥९॥

གལ་ཏེ་ཤིང་ལྟོས་མེ་ཡིན་ན། །མེ་གྲུབ་པ་ལ་སྒྲུབ་པར་འགྱུར། །

བུད་པར་བྱ་བའི་ཤིང་ལ་ཡང་། །མེ་མེད་པར་ནི་འགྱུར་པ་ཡིན། །

【江】若火是待薪，火已有当有。所焚烧之木，无火亦当有。(10.9)

【什】若因可燃燃，則燃成復成，是為可燃中，則為無有燃。(10.9)

【波】若火觀薪者，火成已復成，薪亦當如是，無火可得故。(10.8)

【惟】若因薪有火，火即成復成，亦非不有薪，而有火可得。(10.9)

योऽपेक्ष्य सिध्यते भावस्तमेवापेक्ष्य सिध्यति।
यदि योऽपेक्षितव्यः स सिध्यतां कमपेक्ष्य कः॥१०॥

གལ་ཏེ་དངོས་པོ་གང་ལྟོས་འགྲུབ། །དེ་ཉིད་ལ་ཡང་ལྟོས་ནས་ནི། །

ལྟོས་བྱ་གང་ཡིན་དེ་འགྲུབ་ན། །གང་ལ་ལྟོས་ནས་གང་ཞིག་འགྲུབ། །

【江】若某事观待，而有所观待，复待此而有，谁待谁而有？（10.10）

【什】若法因待成，是法還成待，今則無因待，亦無所成法。(10.10)

【波】若此待得成，彼亦如是待，今無一物待，云何二體成。(10.9)

【惟】若法有因待，是法還成待，二法無所成，已成云何待。(10.10)

योऽपेक्ष्य सिध्यते भावः सोऽसिद्धोऽपेक्षते कथम्।
अथाप्यपेक्षते सिद्धस्त्वपेक्षास्य न युज्यते॥११॥

དངོས་པོ་ལྟོས་གྲུབ་གང་ཡིན་པ། །དེ་མ་གྲུབ་ན་ཇི་ལྟར་ལྟོས། །

ཅི་སྟེ་གྲུབ་པ་ལྟོས་ཤེ་ན། །དེ་ནི་ལྟོས་པར་མི་རིགས་སོ། །

【江】观待有之事，非有如何待？若谓有者待，彼不可观待。(10.11)

【什】若法有待成，未成云何待，若成已有待，成已何用待。(10.11)

【波】若體待得成，不成云何待，不成而有待，此待則不然。(10.10)

【惟】若未成有待，未成當何待，若因待有成，自待非道理。(10.11)

अपेक्ष्येन्धनमग्निर्न नानपेक्ष्याग्निरिन्धनम्।
अपेक्ष्येन्धनमग्निं न नानपेक्ष्याग्निमिन्धनम्॥१२॥

ཤིང་ལ་ལྟོས་པའི་མེ་མེད་དེ། །ཤིང་ལ་མ་ལྟོས་མེ་ཡང་མེད། །

མེ་ལ་ལྟོས་པའི་ཤིང་མེད་དེ། །མེ་ལ་མ་ལྟོས་ཤིང་ཡང་མེད། །

【江】无待薪之火，亦无不待薪。无待火之薪，亦无不待火。(10.12)
【什】因可燃無燃，不因亦無燃，因燃無可燃，不因無可燃。(10.12)
【波】無火可觀薪，薪非不觀火，無薪可觀火，火非不觀薪。(10.11)
【惟】二因成無體，無不因薪火，因薪火亦無，因火亦無薪。(10.12)

आगच्छत्यन्यतो नाग्निरिन्धनेऽग्निर्न विद्यते।
अत्रेन्धने शेषमुक्तं गम्यमानगतागतैः ॥ १३ ॥

མེ་ནི་གཞན་ལས་མི་འོང་སྟེ། །ཤིང་ལའང་མེ་ནི་ཡོད་མ་ཡིན། །

དེ་བཞིན་ཤིང་གི་ལྷག་མ་ནི། །སོང་དང་མ་སོང་བགོམ་པས་བསྟན། །

【江】火不从余出，薪中亦无火。如是薪之余，已未正去说。(10.13)
【什】燃不餘處來，燃處亦無燃，可燃亦如是，餘如去來說。(10.13)
【波】火不餘處來，薪中亦無火，如薪餘亦遮，去來中已說。(10.12)
【惟】火不餘處來，薪中亦無火，餘法亦復然，如去來品說。(10.13)

इन्धनं पुनरग्निर्न नाग्निरन्यत्र चेन्धनात्।
नाग्निरिन्धनवान्नाग्नाविन्धनानि न तेषु सः ॥ १४ ॥

ཤིང་ཉིད་མེ་ནི་མ་ཡིན་ཏེ། །ཤིང་ལས་གཞན་ལ་མེ་ཡང་མེད། །

མེ་ནི་ཤིང་དང་ལྡན་མ་ཡིན། །མེ་ལ་ཤིང་མེད་དེར་དེ་མེད། །

【江】即薪非是火，离薪亦无火，火非具有薪，火薪中互无。(10.14)
【什】 可燃即非然，離可燃無燃，燃無有可燃，燃中無可燃，可燃中無燃。(10.14)
【波】 即薪非是火，異薪亦無火，火亦不有薪，火中亦無薪，薪中亦無火。(10.13)
【惟】(缺)

अग्नीन्धनाभ्यां व्याख्यात आत्मोपादानयोः क्रमः।
सर्वो निरवशेषेण सार्धं घटपटादिभिः ॥ १५ ॥

མ་དང་ཤིང་གིས་བདག་དང་ནི། །ཉེ་བར་ལེན་པའི་རིམ་པ་ཀུན། །

བུམ་སྣམ་སོགས་དང་ལྷན་ཅིག་ཏུ། །མ་ལུས་པར་ནི་རྣམ་པར་བཤད། །

【江】由火薪解说，我与取次第，与瓶衣等俱，一切尽无余。(10.15)
【什】以燃可燃法，說受受者法，及以說瓶衣，一切等諸法。(10.15)

【波】已遮火及薪，自取如次第，一切淨無餘，瓶衣等亦爾。(10.14)

【惟】（缺）

आत्मनश्च सतत्त्वं ये भावानां च पृथक्पृथक्।
निर्दिशन्ति न तान्मन्ये शासनस्यार्थकोविदान्॥ १६॥

གང་དག་བདག་དང་དངོས་པོ་རྣམས། །དེ་བཅས་ཉིད་དང་ཐ་དད་པར། །

སྟོན་པ་དེ་དག་བསྟན་དོན་ལ། །མཁས་སོ་སྙམ་དུ་མི་སེམས་སོ། །

【江】彼等说我事，或俱或异者，吾不思彼等，善巧于教义。（10.16）

【什】若人說有我，諸法各異相，當知如是人，不得佛法味。(10.16)

【波】若計我真實，諸法各各異，應知彼說人，不解聖教義。

離身不見法，離法不見身，不一亦不異，應當如是見。(10.15)

【惟】（缺）

མེ་དང་བུད་ཤིང་བརྟག་པ་ཞེས་བྱ་བ་སྟེ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་བཅུ་པའོ།། །།

११ पूर्वापरकोटिपरीक्षा एकादशमं प्रकरणम्।

སྔོན་དང་ཕྱི་མའི་མཐའ་བརྟག་པ་ཞེས་བྱ་སྟེ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་བཅུ་གཅིག་པ།

【江】释观前际后际品第十一

【什】觀本際品第十一

【波】觀生死品第十一

【惟】觀生死品第十一

पूर्वा प्रज्ञायते कोटिर्नैत्युवाच महामुनिः।
संसारोऽनवराग्रो हि नास्यादिर्नापि पश्चिमम्॥ १॥

སྔོན་མཐའ་མངོན་ནམ་ཞེས་ཞུས་ཚེ། །ཐུབ་པ་ཆེན་པོས་མིན་ཞེས་གསུངས། །

འཁོར་བ་ཐོག་མ་མཐའ་མེད་དེ། །དེ་ལ་སྔོན་མེད་ཕྱི་མ་མེད། །

【江】问见前际否，大能仁说非。流转无始终，彼无前无后。（11.1）

【什】大聖之所說，本際不可得，生死無有始，亦復無有終。(11.1)

【波】生死有際不，佛言畢竟無，此生死無際，前後不可得。

非獨於生死，初際不可得，一切法亦然，悉無有初際。(11.1)

【惟】大牟尼所說，生死無先際，今此如是說，無先亦無後。（11.1）

नैवाग्रं नावरं यस्य तस्य मध्यं कुतो भवेत्।
तस्मान्नात्रोपपद्यन्ते पूर्वापरसहक्रमाः॥२॥

གང་ལ་ཐོག་མེད་མཐའ་མེད་པར། །དེ་ལ་དབུས་ནི་ག་ལ་ཡོད། །

དེ་ཕྱིར་དེ་ལ་སྔ་ཕྱི་དང་། །ལྷན་ཅིག་རིམ་པ་མི་འཐད་དོ། །

【江】彼若无始终，中又岂能有？故彼有先后，俱次第不成。（11.2）
【什】若無有始終，中當云何有，是故於此中，先後共亦無。(11.2)
【波】此既無前後，彼中何可得，是故前後中，次第此不然。(11.2)
【惟】若無有先後，中復云何有，是故此中無，先後共次第。(11.2)

पूर्वं जातिर्यदि भवेज्जरामरणमुत्तरम्।
निर्जरामरणा जातिर्भवेज्जायेत चामृतः॥३॥

གལ་ཏེ་སྐྱེ་བ་སྔ་གྱུར་ལ། །རྒ་ཤི་ཕྱི་མ་ཡིན་ན་ནི། །

སྐྱེ་བ་རྒ་ཤི་མེད་པ་དང་། །མ་ཤི་བར་ཡང་སྐྱེ་བར་འགྱུར། །

【江】若使生为先，老死为后者，生当无老死，不死亦当生。（11.3）
【什】若使先有生，後有老死者，不老死有生，不生有老死。(11.3)
【波】若謂生是先，老死是其後，生則無老死，不死而有生。(11.3)
【惟】若使先有生，後有老死者，不老死有生，後老死非理。(11.3)

पश्चाज्जातिर्यदि भवेज्जरामरणमादितः।
अहेतुकमजातस्य स्याज्जरामरणं कथम्॥४॥

གལ་ཏེ་སྐྱེ་བ་འཕྱི་འགྱུར་ལ། །རྒ་ཤི་སྔ་བ་ཡིན་ན་ནི། །

སྐྱེ་བ་མེད་པའི་རྒ་ཤི་ནི། །རྒྱུ་མེད་པར་ནི་ཇི་ལྟར་འགྱུར། །

【江】若使生为后，老死为先者，无生之老死，无因云何有？（11.4）
【什】若先有老死，而後有生者，是則為無因，不生有老死。(11.4)
【波】若先有老死，而後有生者，未生則無因，云何有老死。(11.4)
【惟】若使後有生，先有老死者，彼所有老死，無生即無因。(11.4)

न जरामरणेनैव जातिश्च सह युज्यते।
म्रियेत जायमानश्च स्याच्चाहेतुकतोभयोः॥५॥

སྐྱེ་བ་དང་ནི་རྒ་ཤི་དག ། ལྷན་ཅིག་རུང་བ་མ་ཡིན་ཏེ། །

སྐྱེ་བཞིན་པ་ན་འཆི་འགྱུར་ཞིང་། །གཉིས་ཀ་རྒྱུ་མེད་ཅན་དུ་འགྱུར། །

【江】生以及老死，同时亦不可。正生当死亡，二俱成无因。(11.5)
【什】生及於老死，不得一時共，生時則有死，是二俱無因。(11.5)
【波】生及於老死，俱時則不然，生時即死故，二俱得無因。(11.5)
【惟】無此生老死，亦無有先後，老死亦復然，亦應與生共。(11.5)

यत्र न प्रभवन्त्येते पूर्वापरसहक्रमाः।
प्रपञ्चयन्ति तां जातिं तज्जरामरणं च किम्॥६॥

གང་ལ་སྔ་ཕྱི་ལྷན་ཅིག་གི། །རིམ་པ་དེ་དག་མི་སྲིད་པའི། །

སྐྱེ་བ་རེ་དང་རྒ་ཤི་དེ། །ཅི་ཡི་ཕྱིར་ན་སྤྲོ་བར་བྱེད། །

【江】彼先后同时，次第不容有，何故生戏论，谓有生老死？（11.6）
【什】若使初後共，是皆不然者，何故而戲論，謂有生老死。(11.6)
【波】若彼先後共，次第皆不然，何故生戲論，謂有生老死。(11.6)
【惟】若不生即無，先後共次第，云何戲論言，有生老死合。(11.6)

कार्यं च कारणं चैव लक्ष्यं लक्षणमेव च।
वेदना वेदकश्चैव सन्त्यर्था ये च केचन॥७॥

འཁོར་བ་འབའ་ཞིག་སྔོན་གྱི་མཐའ། །ཡོད་མ་ཡིན་པར་མ་ཟད་ཀྱི། །

རྒྱུ་དང་འབྲས་བུ་ཉིད་དང་ནི། །མཚན་ཉིད་དང་ནི་མཚན་གཞི་ཉིད། །

【江】不仅唯流转，非有前之际，因及果二者，以及相所相。（11.7）
【什】諸所有因果，相及可相法，受及受者等，所有一切法。(11.7)
【波】如是諸因果，及與彼體相，受及受者等，所有一切法。(11.7)
【惟】若諸法因果，能相及所相，所受及受者，真實義如是。(11.7)

पूर्वा न विद्यते कोटिः संसारस्य न केवलम्।
सर्वेषामपि भावानां पूर्वा कोटिर्न विद्यते॥८॥

ཚོར་དང་ཚོར་པོ་ཉིད་དང་ནི། །དོན་ཡོད་གང་དག་ཅི་ཡང་རུང་། །

དངོས་རྣམས་ཐམས་ཅད་ཉིད་ལ་ཡང་། །སྔོན་གྱི་མཐའ་ནི་ཡོད་མ་ཡིན། །

【江】受及领受者，凡有义亦然，如是一切事，皆非有前际。（11.8）
【什】非但於生死，本際不可得，如是一切法，本際皆亦無。(11.8)
【波】不但於生死，前際不可得，如是一切法，悉亦無前際。(11.8)
【惟】非但說生死，先際不可得，諸法亦復然，先際不可得。(11.8)

སྔོན་དང་ཕྱི་མའི་མཐའ་བརྟག་པ་ཞེས་བྱ་སྟེ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་བཅུ་གཅིག་པའོ།། །།

१२ दुःखपरीक्षा द्वादशमं प्रकरणम्।

བདག་གིས་བྱས་པ་དང་གཞན་གྱིས་བྱས་པ་བརྟག་པ་ཞེས་བྱ་བ་སྟེ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་བཅུ་གཉིས་པ།

【江】释观自作他作品[8]第十二

【什】觀苦品第十二

【波】觀苦品第十二

【惟】觀苦品第十二

स्वयं कृतं परकृतं द्वाभ्यां कृतमहेतुकम्।
दुःखमित्येक इच्छन्ति तच्च कार्यं न युज्यते॥ १॥

ཁ་ཅིག་སྡུག་བསྔལ་བདག་གིས་བྱས། །གཞན་གྱིས་བྱས་དང་གཉི་གས་བྱས། །

རྒྱུ་མེད་པ་ལས་འབྱུང་བར་འདོད། །དེ་ནི་བྱ་བར་མི་རུང་ངོ་། །

【江】或许苦自作，他作及共作，或许无因作，此不成所作。(12.1)

【什】自作及他作，共作無因作，如是說諸苦，於果則不然。(12.1)

【波】苦集亦世間，見處及彼有，有人欲得苦，自作及他作，
共作無因作，彼果皆不然。(12.1)

【惟】自作及他作，共作無因作，彼等於諸果，所作非道理。(12.1)

स्वयं कृतं यदि भवेत्प्रतीत्य न ततो भवेत्।
स्कन्धानिमानमी स्कन्धाः संभवन्ति प्रतीत्य हि॥ २॥

གལ་ཏེ་བདག་གིས་བྱས་གྱུར་ན། །དེ་ཕྱིར་བརྟེན་ནས་འབྱུང་མི་འགྱུར། །

གང་ཕྱིར་ཕུང་པོ་འདི་དག་ལ། །བརྟེན་ནས་ཕུང་པོ་དེ་དག་འབྱུང་། །

【江】苦若由自作，则不从缘生。由依此等蕴，彼等蕴方生。(12.2)

【什】苦若自作者，則不從緣生，因有此陰故，而有彼陰生。(12.2)

【波】苦若自作者，則不從緣生，由現陰為因，未來陰得起。
處處緣起法，不即是彼緣，亦不異彼緣，不常亦不斷。(12.2)

【惟】苦若自作者，即不從緣成，以有此蘊故，有未來五蘊。(12.2)

यद्यमीभ्य इमेऽन्ये स्युरेभ्यो वामी परे यदि।
भवेत्परकृतं दुःखं परैरेभिरमी कृताः॥ ३॥

གལ་ཏེ་འདི་ལས་དེ་གཞན་ཞིང་། །གལ་ཏེ་དེ་ལས་འདི་གཞན་ན། །

---

[8] 此品名僅見于藏譯【中觀根本頌】及藏譯【明句論】(參葉少勇 2011b)。

སྡུག་བསྔལ་གཞན་གྱིས་བྱས་འགྱུར་ཞིང་། །གཞན་དེ་དག་གིས་དེ་བྱས་འགྱུར། །

【江】若彼与此异，若此与彼异，则苦由他作，由彼等他作。（12.3）

【什】若謂此五陰，異彼五陰者，如是則應言，從他而作苦。(12.3)

【波】若前陰異後，後陰異前者，此陰從彼生，可言他作苦。(12.3)

【惟】若有此五蘊，與未來蘊異，於此彼蘊中，應有他作苦。(12.3)

स्वपुद्गलकृतं दुःखं यदि दुःखं पुनर्विना।
स्वपुद्गलः स कतमो येन दुःखं स्वयं कृतम्॥४॥

གལ་ཏེ་གང་ཟག་བདག་གིས་ནི། །སྡུག་བསྔལ་བྱས་ན་གང་བདག་གིས། །

སྡུག་བསྔལ་བྱས་པའི་གང་ཟག་ནི། །སྡུག་བསྔལ་མ་གཏོགས་གང་ཞིག་ཡིན། །

【江】若补特伽罗，自作苦谁是，作苦而离苦，补特伽罗者？（12.4）

【什】若人自作苦，離苦何有人，而謂於彼人，而能自作苦。(12.4)

【波】若人自作苦，離苦無別人，何等是彼人，言人自作苦。(12.4)

【惟】若人自作苦，離苦何有人，云何自作中，離人而有苦。(12.4)

परपुद्गलजं दुःखं यदि यस्मै प्रदीयते।
परेण कृत्वा तद्दुःखं स दुःखेन विना कुतः॥५॥

གལ་ཏེ་གང་ཟག་གཞན་ལས་ནི། །སྡུག་བསྔལ་འབྱུང་ན་གཞན་ཞིག་གིས། །

སྡུག་བསྔལ་དེ་བྱས་གང་སྦྱིན་དེ། །སྡུག་བསྔལ་མ་གཏོགས་ཇི་ལྟར་རུང་། །

【江】若苦从他生，则苦由他作。苦所施与者，云何能无苦？(12.5)

【什】若苦他人作，而與此人者，若當離於苦，何有此人受。(12.5)

【波】(缺)

【惟】若苦他人成，授與此人者，他亦名自作，離苦何有苦。(12.5)

परपुद्गलजं दुःखं यदि कः परपुद्गलः।
विना दुःखेन यः कृत्वा परस्मै प्रहिणोति तत्॥६॥

གལ་ཏེ་གང་ཟག་གཞན་སྡུག་བསྔལ། །འབྱུང་ན་གང་གིས་དེ་བྱས་ནས། །

གཞན་ལ་སྟེར་བའི་གང་ཟག་གཞན། །སྡུག་བསྔལ་མ་གཏོགས་གང་ཞིག་ཡིན། །

【江】若苦从他生，则谁是离苦，作苦而授他，他补特伽罗？（12.6）

【什】苦若彼人作，持與此人者，離苦何有人，而能授於此。(12.6)

【波】若他人作苦，持與此人者，離苦何有他，而言他作苦。(12.5)

【惟】若他人作苦，離他何有苦，亦非有作已，他能授於此。(12.6)

स्वयंकृतस्याप्रसिद्धेर्दुःखं परकृतं कुतः।
परो हि दुःखं यत्कुर्यात्तत्तस्य स्यात्स्वयं कृतम्॥७॥

བདག་གིས་བྱས་པར་མ་གྲུབ་པས། །སྡུག་བསྔལ་གཞན་གྱིས་ག་ལ་བྱས། །

གཞན་གྱིས་སྡུག་བསྔལ་གང་བྱེད་པ། །དེ་ནི་དེ་ཡི་བདག་བྱས་འགྱུར། །

【江】自作不成故，云何他作苦？由他所作苦，即他所自作。(12.7)
【什】自作若不成，云何彼作苦，若彼人作苦，即亦名自作。(12.7)
【波】自作若不成，何處有他作，若他人作苦，彼還是自作。(12.6)
【惟】自作若不成，復何有他作，若他人作苦，即亦名自作。(12.7)

न तावत्स्वकृतं दुःखं न हि तेनैव तत्कृतम्।
परो नात्मकृतश्चेत्स्याद्दुःखं परकृतं कथम्॥८॥

རེ་ཞིག་སྡུག་བསྔལ་བདག་བྱས་མིན། །དེ་ཉིད་ཀྱིས་ནི་དེ་མ་བྱས། །

གལ་ཏེ་གཞན་བདག་མ་བྱས་ན། །སྡུག་བསྔལ་གཞན་བྱས་ག་ལ་འགྱུར། །

【江】苦非由自作，彼非即彼作。若他非自作，岂由他作苦？（12.8）
【什】苦不名自作，法不自作法，彼無有自體，何有彼作苦。(12.8)
【波】自作苦不然，苦不還作苦，若他作苦者，無他誰作苦。(12.7)
【惟】苦不名自作，亦非他人作，是故所作中，離苦人無體。(12.8)

स्यादुभाभ्यां कृतं दुःखं स्यादेकैककृतं यदि।
पराकारास्वयंकारं दुःखमहेतुकं कुतः॥९॥

གལ་ཏེ་རེ་རེས་བྱས་གྱུར་ན། །སྡུག་བསྔལ་གཉིས་ཀས་བྱས་པར་འགྱུར། །

བདག་གིས་མ་བྱས་གཞན་མ་བྱས། །སྡུག་བསྔལ་རྒྱུ་མེད་ག་ལ་འགྱུར། །

【江】若一一作苦，应成二者作。非由自他作，苦岂能无因？（12.9）
【什】若此彼苦成，應有共作苦，此彼尚無作，何況無因作。(12.9)
【波】若一一作成，可言二作苦，自他二不作，無因何有苦。(12.8)
【惟】若有自他作，即有共作苦，今無自他共，無因亦非理。
他相若自作，他相此無因，此若有自因，何有無因作。(12.9)

न केवलं हि दुःखस्य चातुर्विध्यं न विद्यते।
बाह्यानामपि भावानां चातुर्विध्यं न विद्यते॥१०॥

སྡུག་བསྔལ་འབའ་ཞིག་རྣམ་པ་བཞི། །ཡོད་མ་ཡིན་པར་མ་ཟད་ཀྱི། །

ཕྱི་རོལ་དངོས་པོ་དག་ལ་ཡང་། །རྣམ་པ་བཞི་པོ་ཡོད་མ་ཡིན། །

【江】非但苦非有，此等之四种，一切事亦然，非有此四种。（12.10）

【什】非但說於苦，四種義不成，一切外萬物，四義亦不成。(12.10)

【波】不獨觀於苦，四種義不成，外所有諸法，四種亦皆無。(12.9)

【惟】非但說於苦，四種俱不有，外諸法皆同，四種俱不有。(12.10)

བདག་གིས་བྱས་པ་དང་གཞན་གྱིས་བྱས་པ་བརྟག་པ་ཞེས་བྱ་བ་སྟེ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་བཅུ་གཉིས་པའོ།། །།

१३ संस्कारपरीक्षा त्रयोदशमं प्रकरणम्।

འདུ་བྱེད་བརྟག་པ་ཞེས་བྱ་བ་སྟེ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་བཅུ་གསུམ་པ།

【江】释观行品第十三

【什】觀行品第十三

【波】觀行品第十三

【惟】觀行品第十三

तन्मृषा मोषधर्म यद्भगवानित्यभाषत।
सर्वे च मोषधर्माणः संस्कारास्तेन ते मृषा॥ १॥

བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་ཆོས་གང་ཞིག །སླུ་བ་དེ་ནི་བརྫུན་ཞེས་གསུངས། །

འདུ་བྱེད་ཐམས་ཅད་སླུ་བའི་ཆོས། །དེས་ན་དེ་དག་བརྫུན་པ་ཡིན། །

【江】欺诳法则妄，世尊如是说。诸行欺诳法，故彼等虚妄。（13.1）

【什】如佛經所說，虛誑妄取相，諸行妄取故，是名為虛誑。(13.1)

【波】婆伽婆說彼，虛妄劫奪法。(13.1)

【惟】若彼虛妄法，是世俗有為，無妄涅槃法，即是勝義諦。(13.1)

तन्मृषा मोषधर्म यद्यदि किं तत्र मुष्यते।
एतत्तूक्तं भगवता शून्यतापरिदीपकम्॥ २॥

གལ་ཏེ་སླུ་ཆོས་གང་ཡིན་པ། །དེ་བརྫུན་དེ་ལ་ཅི་ཞིག་སླུ། །

བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་དེ་གསུངས་པ། །སྟོང་ཉིད་ཡོངས་སུ་བསྟན་པ་ཡིན། །

【江】欺诳法则妄，此中何欺诳？世尊所说者，乃明示空性。（13.2）

【什】虛誑妄取者，是中何所取，佛說如是事，欲以示空義。(13.2)

【波】若妄奪法無，有何名劫奪，婆伽婆說此，為顯示空義。(13.2)

【惟】彼虛妄法者，諸行妄取故，即彼虛妄法，是中何所取。(13.2)

भावानां निःस्वभावत्वमन्यथाभावदर्शनात्।
अस्वभावो भावो नास्ति भावानां शून्यता यतः॥३॥

དངོས་རྣམས་ངོ་བོ་ཉིད་མེད་དེ། །གཞན་དུ་འགྱུར་བ་སྣང་ཕྱིར་རོ། །

དངོས་པོ་ངོ་བོ་ཉིད་མེད་མེད། །གང་ཕྱིར་དངོས་རྣམས་སྟོང་པ་ཉིད། །

【江】诸事无体性，见有变异故。无无体性事，诸事空性故。(13.3)

【什】諸法有異故，知皆是無性，無性法亦無，一切法空故。(13.3)

【波】見法變異故，諸法無自體，有體非無體，由諸法空故 (13.3)

【惟】諸法無自性，見有異性故，無性法亦無，一切法空故。(13.3)

कस्य स्यादन्यथाभावः स्वभावश्चेन्न विद्यते।
कस्य स्यादन्यथाभावः स्वभावो यदि विद्यते॥४॥

གལ་ཏེ་ངོ་བོ་ཉིད་མེད་ན། །གཞན་དུ་འགྱུར་བ་གང་གི་ཡིན། །

གལ་ཏེ་ངོ་བོ་ཉིད་ཡོད་ན། །གཞན་དུ་འགྱུར་བར་ཇི་ལྟར་རུང་། །

【江】若无体性者，变异复何属？若由自性有者，云何有变异？(13.4)

【什】諸法若無性，云何說嬰兒，乃至於老年，而有種種異。

若諸法有性，云何而得異，若諸法無性，云何而有異 (13.4)

【波】自體若非有，何法為變異，若法有自體，云何有變異。(13.4)

【惟】若法無自性，法云何有異，若法有自性，亦復何有異。(13.4)

तस्यैव नान्यथाभावो नाप्यन्यस्यैव युज्यते।
युवा न जीर्यते यस्माद्यस्माज्जीर्णो न जीर्यते॥५॥

དེ་ཉིད་ལ་ནི་གཞན་འགྱུར་མེད། །གཞན་ཉིད་ལ་ཡང་ཡོད་མ་ཡིན། །

གང་ཕྱིར་གཞོན་ནུ་མི་རྒ་སྟེ། །གང་ཕྱིར་རྒས་པའང་མི་རྒོ། །

【江】彼者无变异，异者亦非有。少不变老故，老不变老故。(13.5)

【什】是法則無異，異法亦無異，如壯不作老，老亦不作壯。(13.5)

【波】彼體不變異，餘亦不變異，如少不作老，老亦不作少。(13.5)

【惟】若諸法即異，無異法可有，現住法若異，後變異不成。(13.5)

तस्य चेदन्यथाभावः क्षीरमेव भवेद्दधि।
क्षीरादन्यस्य कस्याथ दधिभावो भविष्यति॥६॥

གལ་ཏེ་དེ་ཉིད་གཞན་འགྱུར་ན། །འོ་མ་ཉིད་ནི་ཞོར་འགྱུར་རོ། །

འོ་མ་ལས་གཞན་གང་ཞིག་ནི། །ཞོ་ཡི་དངོས་པོ་ཡིན་པར་འགྱུར། །

【江】若即此变异，乳应即是酪。离乳有何者，当成酪之事？（13.6）

【什】若是法即異，乳應即是酪，離乳有何法，而能作於酪。(13.6)

【波】若此體即異，乳應即是酪，異乳有何物，能生於彼酪。(13.6)

【惟】若法即有異，乳應即成酪，若或異於乳，云何得成酪。(13.6)

यद्यशून्यं भवेत्किंचित्स्याच्छून्यमिति किंचन।
न किंचिदस्त्यशून्यं च कुतः शून्यं भविष्यति॥७॥

གལ་ཏེ་སྟོང་མིན་ཅུང་ཟད་ཡོད། །སྟོང་པ་ཅུང་ཟད་ཡོད་པར་འགྱུར། །

མི་སྟོང་ཅུང་ཟད་ཡོད་མིན་ན། །སྟོང་པ་ཡོད་པར་ག་ལ་འགྱུར། །

【江】若有少不空，则空亦有少。若无少不空，则空岂能有？（13.7）

【什】若有不空法，則應有空法，實無不空法，何得有空法。(13.7)

【波】若一法不空，觀此故有空，無一法不空，何處空可得。(13.7)

【惟】若有不空法，即應有空法，無少不空法，何得有其空。(13.7)

शून्यता सर्वदृष्टीनां प्रोक्ता निःसरणं जिनैः।
येषां तु शून्यता दृष्टिस्तानसाध्यान् बभाषिरे॥८॥

རྒྱལ་བ་རྣམས་ཀྱིས་སྟོང་པ་ཉིད། །ལྟ་ཀུན་ངེས་པར་འབྱུང་བར་གསུངས། །

གང་དག་སྟོང་པ་ཉིད་ལྟ་བ། །དེ་དག་བསྒྲུབ་ཏུ་མེད་པར་གསུངས། །

【江】诸佛说空性，一切见出离。若谁起空见，说彼不可救。(13.8)

【什】大聖說空法，為離諸見故，若復見有空，諸佛所不化。(13.8)

【波】若有解空者，皆是見法性，若離於和合，無有如是體，
是故空無起，我說無自性。(13.8)

【惟】遣有故說空，令出離諸見，若或見有空，諸佛所不化。(13.8)

འདུ་བྱེད་བརྟག་པ་ཞེས་བྱ་བ་སྟེ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་བཅུ་གསུམ་པའོ།། །།

१४संसर्गपरीक्षा चतुर्दशमं प्रकरणम्।

ཕྲད་པ་བརྟག་པ་ཞེས་བྱ་སྟེ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་བཅུ་བཞི་པ།

【江】释观会合品第十四

【什】觀合品第十四

【波】觀合品第十四

【惟】觀合品第十四

द्रष्टव्यं दर्शनं द्रष्टा त्रीण्येतानि द्विशो द्विशः।
सर्वशश्च न संसर्गमन्योन्येन व्रजन्त्युत॥ १ ॥

བལྟ་བྱ་ལྟ་བ་ལྟ་བ་པོ། །གསུམ་པོ་དེ་དག་གཉིས་གཉིས་དང་། །

ཐམས་ཅད་ཀྱང་ནི་ཕན་ཚུན་དུ། །ཕྲད་པར་འགྱུར་པ་ཡོད་མ་ཡིན། །

【江】所见见见者，是三各二二，及一切互相，会合皆非有。(14.1)

【什】見可見見者，是三各異方，如是三法異，終無有合時。(14.1)

【波】見可見見者，此三各異方，二二互相望，一切皆不合。(14.1)

【惟】能見及所見，見者等各異，彼更互相望，一切皆無合。(14.1)

एवं रागश्च रक्तश्च रञ्जनीयं च दृश्यताम्।
त्रैधेन शेषाः क्लेशाश्च शेषाण्यायतनानि च॥ २॥

དེ་བཞིན་འདོད་ཆགས་ཆགས་པ་དང་། །ཆགས་པར་བྱ་བ་ཉོན་མོངས་པ། །

ལྷག་མ་རྣམས་དང་སྐྱེ་མཆེད་ཀྱི། །ལྷག་མའང་རྣམ་པ་གསུམ་ཉིད་ཀྱིས། །

【江】如是贪贪者，所贪余烦恼，以及余诸处，应以三种观。(14.2)

【什】染與於可染，染者亦復然，餘入餘煩惱，皆亦復如是。(14.2)

【波】應知染染者，及彼所染法，餘煩惱餘入，三種皆無合。(14.2)

【惟】如是染染者，及彼所染法，瞋等餘煩惱，餘處三無合。(14.2)

अन्येनान्यस्य संसर्गस्तच्चान्यत्वं न विद्यते।
द्रष्टव्यप्रभृतीनां यन्न संसर्गं व्रजन्त्यतः॥ ३॥

གཞན་དང་གཞན་དུ་ཕྲད་འགྱུར་ན། །གང་ཕྱིར་བལྟ་བྱ་ལ་སོགས་ལ། །

གཞན་དེ་ཡོད་པ་མ་ཡིན་པ། །དེ་ཕྱིར་ཕྲད་པར་མི་འགྱུར་རོ། །

【江】相异方会合，然所见等中，此异非有故，会合当不成。(14.3)

【什】異法當有合，見等無有異，異相不成故，見等云何合。(14.3)

【波】異共異有合，此異不可得，及諸可見等，異相皆不合。(14.3)

【惟】異共異有合，彼見等諸法，異性無所有，故不可說合。(14.3)

न च केवलमन्यत्वं द्रष्टव्यादेर्न विद्यते।
कस्यचित्केनचित्सार्धं नान्यत्वमुपपद्यते॥ ४॥

བལྟ་བྱ་ལ་སོགས་འབའ་ཞིག་ལ། །གཞན་ཉིད་མེད་པར་མ་ཟད་ཀྱི། །

གང་ཡང་གང་དང་ལྷན་ཅིག་ཏུ། །གཞན་པ་ཉིད་དུ་མི་འཐད་དོ། །

【江】非但所见等，异性不可得，任何同时者，异性不应理。(14.4)

【什】非但見等法，異相不可得，所有一切法，皆亦無異相。(14.4)

【波】非獨可見等，異相不可得，及餘一切法，異亦不可得。(14.4)

【惟】非唯見等法，異性無所有，餘諸法皆同，無異性可得。(14.4)

अन्यदन्यत्प्रतीत्यान्यन्नान्यदन्यदृतेऽन्यतः।

यत्प्रतीत्य च यत्तस्मात्तदन्यन्नोपपद्यते॥५॥

གཞན་ནི་གཞན་ལ་བརྟེན་ཏེ་གཞན། །གཞན་མེད་པར་གཞན་གཞན་མི་འགྱུར། །

གང་ལ་བརྟེན་ཏེ་གང་ཡིན་པ། །དེ་ནི་དེ་ལས་གཞན་མི་འཐད། །

【江】异依异成异，不异不成异，诸凡依彼者，异彼不应理。(14.5)

【什】異因異有異，異離異無異，若法從因出，是法不異因。(14.5)

【波】異與異為緣，離異無有異，若從緣起者，此不異彼緣。(14.5)

【惟】異因異有異，異離異無異，若法從因出，彼無異可得。(14.5)

यद्यन्यदन्यदन्यस्मादन्यस्मादप्यृते भवेत्।

तदन्यदन्यदन्यस्मादृते नास्ति च नास्त्यतः॥६॥

གལ་ཏེ་གཞན་ནི་གཞན་ལས་གཞན། །དེ་ཚེ་གཞན་མེད་པར་གཞན་འགྱུར། །

གཞན་མེད་པར་ནི་གཞན་འགྱུར་པ། །ཡོད་མིན་དེ་ཡི་ཕྱིར་ན་མེད། །

【江】若异与异异，则无异亦异，无异异非有，是故无有异。(14.6)

【什】若離從異異，應餘異有異，離從異無異，是故無有異。(14.6)

【波】)(缺)

【惟】若異異於異，離異無所得，彼異不異異，離異無有異。(14.6)

नान्यस्मिन् विद्यतेऽन्यत्वमनन्यस्मिन्न विद्यते।

अविद्यमाने चान्यत्वे नास्त्यन्यद्वा तदेव वा॥७॥

གཞན་ཉིད་གཞན་ལ་ཡོད་མ་ཡིན། །གཞན་མ་ཡིན་ལའང་ཡོད་མ་ཡིན། །

གཞན་ཉིད་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ན། །གཞན་ནམ་དེ་ཉིད་ཡོད་མ་ཡིན། །

【江】异中异非有，不异中亦无，若异不可得，异或即非有。(14.7)

【什】異中無異相，不異中亦無，無有異相故，則無此彼異。(14.7)

【波】異中無有異，不異中亦無，由無異法故，不異法亦無。(14.7)
【惟】異中無異性，不異中亦無，無有異性故，即無彼此異。(14.7)
न तेन तस्य संसर्गो नान्येनान्यस्य युज्यते।
संसृज्यमानं संसृष्टं संस्रष्टा च न विद्यते॥८॥
དེ་ནི་དེ་དང་ཕྲད་པ་མེད། །གཞན་དང་གཞན་ཡང་ཕྲད་མི་འགྱུར། །

ཕྲད་བཞིན་པ་དང་ཕྲད་པ་དང་། །ཕྲད་པ་པོ་ཡང་ཡོད་མ་ཡིན། །

【江】彼不与彼合，他不与他合，正及已会合，会合者非有。(14.8)
【什】是法不自合，異法亦不合，合者及合時，合法亦皆無。(14.8)
【波】一法則不合，異法亦不合，合時及已合，合者亦皆無。(14.8)
【惟】一法不自合，異法亦不合，合法及合時，合者悉皆無。(14.8)
ཕྲད་པ་བརྟག་པ་ཞེས་བྱ་སྟེ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་བཅུ་བཞི་པའོ།། །།

१५स्वभावपरीक्षा पञ्चदशमं प्रकरणम्।

རང་བཞིན་བརྟག་པ་ཞེས་བྱ་བ་སྟེ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་བཅོ་ལྔ་པ།

【江】释观自性品第十五
【什】觀有無品第十五
【波】觀有無品第十五
【惟】觀性品第十五
न संभवः स्वभावस्य युक्तः प्रत्ययहेतुभिः।
हेतुप्रत्ययसंभूतः स्वभावः कृतको भवेत्॥१॥
རང་བཞིན་རྒྱུ་དང་རྐྱེན་ལས་ནི། །འབྱུང་བར་རིགས་པ་མ་ཡིན་ནོ། །

རྒྱུ་དང་རྐྱེན་ལས་བྱུང་བ་ཡི། །རང་བཞིན་བྱས་པ་ཅན་དུ་འགྱུར། །

【江】自性从因缘，生即不应理。因缘所生性，应成具所作。(15.1)
【什】眾緣中有性，是事則不然，性從眾緣出，即名為作法。(15.1)
【波】法若有自性，從緣起不然，若從因緣起，自性是作法。(15.1)
【惟】從因緣和合，諸法即無生，若從因緣生，即自性有作。(15.1)
स्वभावः कृतको नाम भविष्यति पुनः कथम्।
अकृत्रिमः स्वभावो हि निरपेक्षः परत्र च॥२॥

རང་བཞིན་བྱས་པ་ཅན་ཞེས་བྱར། །ཇི་ལྟར་བུར་ན་རུང་བར་འགྱུར། །

རང་བཞིན་དག་ནི་བཅོས་མིན་དང་། །གཞན་ལ་ལྟོས་པ་མེད་པ་ཡིན། །

【江】自性具所作，云何可名此？自性非造作，亦不观待他。(15.2)

【什】性若是作者，云何有此義？性名為無作，不待異法成。(15.2)

【波】若有自性者，云何當可作？(15.2)

【惟】自性名作法，云何當可得？自性無虛假，離佗法所成。(15.2)

कुतः स्वभावस्याभावे परभावो भविष्यति।

स्वभावः परभावस्य परभावो हि कथ्यते॥३॥

རང་བཞིན་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ན། །གཞན་གྱི་དངོས་པོ་ག་ལ་ཡོད། །

གཞན་གྱི་དངོས་པོའི་རང་བཞིན་ནི། །གཞན་གྱི་དངོས་པོ་ཡིན་ཞེས་བརྗོད། །

【江】若非由自性有，他事岂能有？他事自性者，说名是他事。(15.3)

【什】法若無自性，云何有他性，自性於他性，亦名為他性。(15.3)

【波】法既無自性，云何有他性？(15.3)

【惟】若法無自性，云何見佗性？自性於佗性，亦名為佗性。(15.3)

स्वभावपरभावाभ्यामृते भावः कुतः पुनः।

स्वभावे परभावे वा सति भावो हि सिध्यति॥४॥

རང་བཞིན་དང་ནི་གཞན་དངོས་དག །མ་གཏོགས་དངོས་པོ་ག་ལ་ཡོད། །

རང་བཞིན་དང་ནི་དངོས་པོ་དག །ཡོད་ན་དངོས་པོ་འགྲུབ་པར་འགྱུར། །

【江】离自性他事，岂能更有事？自性及他事，若有则事成。(15.4)

【什】離自性他性，何得更有法，若有自他性，諸法則得成。(15.4)

【波】自他性已遣，何處復有法？(15.4)

【惟】離自性佗性，復云何有法？若有自佗性，即諸法得成。(15.4)

भावस्य चेदप्रसिद्धिरभावो नैव सिध्यति।

भावस्य ह्यन्यथाभावमभावं ब्रुवते जनाः॥५॥

གལ་ཏེ་དངོས་པོ་མ་གྲུབ་ན། །དངོས་མེད་འགྲུབ་པར་མི་འགྱུར་རོ། །

དངོས་པོ་གཞན་དུ་གྱུར་པ་ནི། །དངོས་མེད་ཡིན་པར་སྐྱེ་བོ་སྨྲ། །

【江】设若事不成，无事则不成，事之变异者，世人谓无事。(15.5)

【什】有若不成者，無云何可成？因有有法故，有壞名為無。(15.5)

【波】有體既不立，無法云何成？此法體異故，世人名無體。(15.5)

【惟】有法若不成，無法亦不成，有壞名為無，世人說無體。(15.5)

स्वभावं परभावं च भावं चाभावमेव च।

ये पश्यन्ति न पश्यन्ति ते तत्त्वं बुद्धशासने॥ ६ ॥

གང་དག་རང་བཞིན་གཞན་དངོས་དང་། །དངོས་དང་དངོས་མེད་ཉིད་ལྟ་བ། །

དེ་དག་སངས་རྒྱས་བསྟན་པ་ལ། །དེ་ཉིད་མཐོང་བ་མ་ཡིན་ནོ། །

【江】若彼见自性，他事事无事，彼等则未见，佛教中真实。(15.6)

【什】若人見有無，見自性他性，如是則不見，佛法真實義。(15.6)

【波】若人見自他，及有體無體，彼則不能見，如來真實法。(15.6)

【惟】若見自佗性，或有體無體，彼則不能見，如來真實義。(15.6)

कात्यायनाववादे चास्तीति नास्तीति चोभयम्।

प्रतिषिद्धं भगवता भावाभावविभाविना॥ ७॥

བཅོམ་ལྡན་དངོས་དང་དངོས་མེད་པ། །མཁྱེན་པས་ཀ་ཏ་ཡ་ན་ཡི། །

གདམས་ངག་ལས་ནི་ཡོད་པ་དང་། །མེད་པ་གཉིས་ཀའང་དགག་པ་མཛད། །

【江】了知有无事，世尊于《教诫，迦旃延经》中，俱破有无二。(15.7)

【什】佛能滅有無，如《化迦旃延，經》中之所說，離有亦離無。(15.7)

【波】佛能如實觀，不著有無法，《教授迦旃延》，令離有無二。(15.7)

【惟】世尊已成就，離有亦離無，《教授迦旃延》，應離有無二。(15.7)

यद्यस्तित्वं प्रकृत्या स्यान्न भवेदस्य नास्तिता।

प्रकृतेरन्यथाभावो न हि जातूपपद्यते॥ ८॥

གལ་ཏེ་རང་བཞིན་གྱིས་ཡོད་ན། །དེ་ནི་མེད་ཉིད་མི་འགྱུར་རོ། །

རང་བཞིན་གཞན་དུ་འགྱུར་བ་ནི། །ནམ་ཡང་འཐད་པར་མི་འགྱུར་རོ། །

【江】若由自性有，彼则不应无，自性变异者，是事终不然。(15.8)

【什】若法實有性，後則不應異，性若有異相，是事終不然。(15.8)

【波】法若有自體，則不得言無，法有自性者，後異則不然。

若有是自性，則不得言無，自性有異者，畢竟不應然。(15.8)

【惟】若自性佗性，或有體無體，自體有異性，法即不可得。

從識種子生，成三有境界，見境界無我，三有種子滅。(15.8)

प्रकृतौ कस्य चासत्यामन्यथात्वं भविष्यति।

प्रकृतौ कस्य च सत्यामन्यथात्वं भविष्यति॥९॥

རང་བཞིན་ཡོད་པ་མི་ཡིན་ན། །གཞན་དུ་འགྱུར་པ་གང་གི་ཡིན། །

རང་བཞིན་ཡོད་པ་ཡིན་ན་ཡང་། །གཞན་དུ་འགྱུར་བ་ཇི་ལྟར་རུང་། །

【江】若非自性有，则何者变异？若是自性有，云何可变异？（15.9）

【什】若法實有性，云何而可異？若法實無性，云何而可異？(15.9)

【波】若無自性者，云何而可異？實無有一法，自性可得者。(15.9)

【惟】若見彼異性，非諸法有體，云何自體無，異性當可得？（15.9）

अस्तीति शाश्वतग्राहो नास्तीत्युच्छेददर्शनम्।

तस्मादस्तित्वनास्तित्वे नाश्रीयेत विचक्षणः॥१०॥

ཡོད་ཅེས་བྱ་བ་རྟག་པར་འཛིན། །མེད་ཅེས་བྱ་བ་ཆད་པར་ལྟ། །

དེ་ཕྱིར་ཡོད་དང་མེད་པ་ལ། །མཁས་པས་གནས་པར་མི་བྱའོ། །

【江】说有则执常，说无则断见。是故有智者，不应住有无。（15.10）

【什】定有則著常，定無則著斷。是故有智者，不應著有無。(15.10)

【波】有者是常執，無者是斷見，是故有智者，不應依有無。(15.10)

【惟】言有即著常，言無即斷見，是故有無性，智者無依著。（15.10）

अस्ति यद्धि स्वभावेन न तन्नास्तीति शाश्वतम्।

नास्तीदानीमभूत्पूर्वमित्युच्छेदः प्रसज्यते॥११॥

གང་ཞིག་རང་བཞིན་གྱིས་ཡོད་པ། །དེ་ནི་མེད་པ་མིན་པས་རྟག།

སྔོན་བྱུང་ད་ལྟར་མེད་ཅེས་པ། །དེས་ན་ཆད་པར་ཐལ་བར་འགྱུར། །

【江】凡称自性有，彼非无故常，谓先有今无，是则成断灭。（15.11）

【什】若法有定性，非無則是常，先有而今無，是則為斷滅。(15.11)

【波】若法有自性，非無即是常，先有而今無，此即是斷過。(15.11)

【惟】若法有自性，非無即是常，先有而今無，此還成斷見。（15.11）

རང་བཞིན་བརྟག་པ་ཞེས་བྱ་བ་སྟེ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་བཅོ་ལྔ་པའོ།། །།

१६बन्धमोक्षपरीक्षा षोडशमं प्रकरणम्।

བཅིངས་པ་དང་ཐར་པ་བརྟག་པ་ཞེས་བྱ་བ་སྟེ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་བཅུ་དྲུག་པ།

【江】释观缚解品第十六

【什】觀縛解品第十六

【波】釋觀縛解品第十六

【惟】觀縛解品第十六

संस्काराः संसरन्ति चेन्न नित्याः संसरन्ति ते।

संसरन्ति च नानित्याः सत्त्वेऽप्येष समः क्रमः॥ १॥

གལ་ཏེ་འདུ་བྱེད་འཁོར་ཞེ་ན། །དེ་དག་རྟག་ན་མི་འཁོར་ཏེ། །

མི་རྟག་ན་ཡང་འཁོར་མི་འགྱུར། །སེམས་ཅན་ལ་ཡང་རིམ་འདི་མཚུངས། །

【江】若谓行流转，常则不流转。无常亦不转，有情亦复然。（16.1）

【什】諸行往來者，常不應往來，無常亦不應，眾生亦復然。(16.1)

【波】若諸行是常，彼則無流轉，無常無流轉，眾生亦同過。(16.1)

【惟】諸行若輪轉，常即無往來，無常無往來，眾生亦同等。(16.1)

पुद्गलः संसरति चेत्स्कन्धायतनधातुषु।

पञ्चधा मृग्यमाणोऽसौ नास्ति कः संसरिष्यति॥ २॥

གལ་ཏེ་གང་ཟག་འཁོར་ཞེ་ན། །ཕུང་པོ་སྐྱེ་མཆེད་ཁམས་རྣམས་ལ། །

དེ་ནི་རྣམ་པ་ལྔས་བཙལ་ན། །མེད་ན་གང་ཞིག་འཁོར་བར་འགྱུར། །

【江】若谓人流转，诸蕴处界中，以五种求此，无则何流转？（16.2）

【什】若眾生往來，陰界諸入中，五種求盡無，誰有往來者？(16.2)

【波】舍摩唯眼見，一種名丈夫，多聞說後世，如人言獸跡，
汝今極端正，恣食任所之，過去業皆無，此身唯行聚，
死者竟不還，此事汝應信。
若人流轉者，諸陰入界中，五種求盡無，誰為受流轉。(16.2)

【惟】汝今且觀如是人，諸根圓具及所行，又若說彼有多聞，或為惡獸所食噉。
恣佗所食為所棄，過去佗身彼即無，不還後世無怖心，應知此身唯行聚。
人若有往來，於蘊處界中，五種推求無，誰受往來者。(16.2)

उपादानादुपादानं संसरन् विभवो भवेत्।

विभवश्चानुपादानः कः स किं संसरिष्यति॥ ३॥

ཉེ་བར་ལེན་ནས་ཉེར་ལེན་པར། །འཁོར་ན་སྲིད་པ་མེད་པར་འགྱུར། །

སྲིད་མེད་ཉེ་བར་ལེན་མེད་ན། །དེ་གང་ཅི་ཞིག་འཁོར་བར་འགྱུར། །

【江】若从取至取，流转当无有。无有或无取，何处谁当转？（16.3）

【什】若從身至身，往來即無身，若其無有身，則無有往來？（16.3）

【波】若從取至取，則招無有過，無取復無有，其誰當往來。（16.3）

【惟】能取及所取，無諸有往來，無有即無取，何有往來者。(16.3)

संस्काराणां न निर्वाणं कथंचिदुपपद्यते।

सत्त्वस्यापि न निर्वाणं कथंचिदुपपद्यते॥४॥

འདུ་བྱེད་མྱ་ངན་འདའ་བར་ནི། །ཇི་ལྟ་བུར་ཡང་མི་འཐད་དོ། །

སེམས་ཅན་མྱ་ངན་འདའ་བར་ཡང་། །ཇི་ལྟ་བུར་ཡང་འཐད་མི་འགྱུར། །

【江】诸行入涅盘，是事终不然。有情入涅盘，是事亦不然。(16.4)

【什】諸行若滅者，是事終不然，眾生若滅者，是事亦不然。（16.4）

【波】諸行涅槃者，是事終不然，眾生涅槃者，是事亦不然。（16.4）

【惟】彼諸行無滅，此云何可有，眾生亦無滅，復云何可有。(16.4)

न बध्यन्ते न मुच्यन्ते उदयव्ययधर्मिणः।

संस्काराः पूर्ववत्सत्त्वो बध्यते न न मुच्यते॥५॥

སྐྱེ་འཇིག་ཆོས་ཅན་འདུ་བྱེད་རྣམས། །མི་འཆིང་གྲོལ་བར་མི་འགྱུར་ཏེ། །

སྔ་མ་བཞིན་དུ་སེམས་ཅན་ཡང་། །མི་འཆིང་གྲོལ་བར་མི་འགྱུར་རོ། །

【江】具生灭法行，不系缚解脱，有情亦如前，不系缚解脱。(16.5)

【什】諸行生滅相，不縛亦不解，眾生如先說，不縛亦不解。（16.5）

【波】解脫若有我，有我即是常，解脫若無我，無我即無常。

諸行生滅相，不縛亦不解，眾生如前說，不縛亦不解。（16.5）

【惟】諸行生滅法，無縛亦無解，縛解若有作，即縛解不生。(16.5)

बन्धनं चेदुपादानं सोपादानो न बध्यते।

बध्यते नानुपादानः किमवस्थोऽथ बध्यते॥६॥

གལ་ཏེ་ཉེ་བར་ལེན་འཆིང་ན། །ཉེ་བར་ལེན་བཅས་འཆིང་མི་འགྱུར། །

ཉེ་བར་ལེན་མེད་མི་འཆིང་སྟེ། །གནས་སྐབས་གང་ཞིག་འཆིང་བར་འགྱུར། །

【江】若取即能缚，取俱不能缚。无取亦不缚，何时受系缚？（16.6）

【什】若身名為縛，有身則不縛，無身亦不縛，於何而有縛？（16.6）

【波】若為諸取縛，縛者無解脫，無取故無縛，何位人可縛。（16.6）

【惟】若因取名縛，有取即不縛，無取亦不縛，何分位可縛。(16.6)

बध्नीयाद्बन्धनं कामं बन्ध्यात्पूर्वं भवेद्यदि।

न चास्ति तत् शेषमुक्तं गम्यमानगतागतैः ॥७॥

གལ་ཏེ་བཅིང་བྱའི་སྔ་རོལ་ན། །འཆིང་བ་ཡོད་ན་འཆིང་ལ་རག།

དེ་ཡང་མེད་དེ་ལྷག་མ་ནི། །སོང་དང་མ་སོང་བགོམ་པས་བསྟན། །

【江】若所缚之前，有能缚可缚。然无余如已，未正去所示。(16.7)

【什】若可縛先縛，則應縛可縛，而先實無縛，餘如去來答。(16.7)

【波】若縛者先縛，可言縛能縛，而先實無縛，去來中已遮。(16.7)

【惟】有眾生可縛，彼縛即有體，縛法彼若無，如調達所縛。

若先有其縛，彼縛能縛身，今既無所縛，如去來品說。(16.7)

बद्धो न मुच्यते तावदबद्धो नैव मुच्यते।

स्यातां बद्धे मुच्यमाने युगपद्बन्धमोक्षणे॥८॥

རེ་ཞིག་བཅིངས་པ་མི་གྲོལ་ཏེ། །མ་བཅིངས་པ་ཡང་གྲོལ་མི་འགྱུར། །

བཅིངས་པ་གྲོལ་བཞིན་ཡིན་འགྱུར་ན། །བཅིངས་དང་གྲོལ་བ་དུས་གཅིག་འགྱུར། །

【江】已缚不解脱，未缚亦不然。若缚正解脱，缚解则同时。(16.8)

【什】縛者無有解，無縛亦無解，縛時有解者，縛解則一時。(16.8)

【波】縛者則無脫，未縛者無脫，縛時有脫者，縛脫則一時。(16.8)

【惟】已縛即不縛，未縛亦不縛，離已縛未縛，縛時亦不縛。

已縛即不解，未縛亦不解，若縛中有解，縛解即同時。(16.8)

निर्वास्याम्यनुपादानो निर्वाणं मे भविष्यति।

इति येषां ग्रहस्तेषामुपादानमहाग्रहः॥९॥

བདག་ནི་ལེན་མེད་མྱ་ངན་འདའ། །མྱང་འདས་བདག་གིར་འགྱུར་རོ་ཞེས། །

དེ་ལྟར་གང་དག་འཛིན་དེ་ཡི། །ཉེར་ལེན་འཛིན་པ་ཆེན་པོ་ཡིན། །

【江】“我无取涅盘，涅盘为我所。”若人如是执，还成大取执。(16.9)

【什】“若不受諸法，我當得涅槃。”若人如是者，還為受所縛。(16.9)

【波】“我滅無諸取，我當得涅槃。”受如是執者，此執為不善。(16.9)

【惟】“若我滅無取，我得涅槃者。”此或有彼執，還成執於取。(16.9)

न निर्वाणसमारोपो न संसारापकर्षणम्।

यत्र कस्तत्र संसारो निर्वाणं किं विकल्प्यते॥१०॥

གང་ལ་མྱ་ངན་འདས་བསྐྱེད་མེད། །འཁོར་བ་བསལ་བའང་ཡོད་མིན་པ། །

དེ་ལ་འཁོར་བ་ཅི་ཞིག་ཡིན། །མྱ་ངན་འདས་པའང་ཅི་ཞིག་བརྟག།

【江】彼无涅盘立，亦无流转除，计何为流转？计何为涅盘？（16.10）
【什】不離於生死，而別有涅槃，實相義如是，云何有分別？(16.10)
【波】不應捨生死，不應立涅槃，生死及涅槃，無二無分別。(16.10)
【惟】不應捨生死，不應立涅槃，有無皆成謗，此說非道理。(16.10)

བཅིངས་པ་དང་ཐར་པ་བརྟག་པ་ཞེས་བྱ་བ་སྟེ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་བཅུ་དྲུག་པའོ།། །།

१७ कर्मफलपरीक्षा सप्तदशमं प्रकरणम्।

སྨིག་རྒྱུ་རྨི་ལམ་འདྲ་བ་ཡིན། །ལས་བརྟག་པ་ཞེས་བྱ་བ་སྟེ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་བཅུ་བདུན་པ།

【江】释观业品第十七
【什】觀業品第十七
【波】觀業品第十七
【惟】觀業品第十七

आत्मसंयमकं चेतः परानुग्राहकं च यत्।
मैत्रं स धर्मस्तद्बीजं फलस्य प्रेत्य चेह च॥१॥

བདག་ཉིད་ལེགས་པར་སྡོམ་པ་དང་། །གཞན་ལ་ཕན་འདོགས་བྱམས་སེམས་གང་། །

དེ་ཆོས་དེ་ནི་འདི་གཞན་དུ། །འབྲས་བུ་དག་གི་ས་བོན་ཡིན། །

【江】自能善防护，利他心即法。此是现来世，诸果之种子。(17.1)
【什】人能降伏心，利益於眾生，是名為慈善，二世果報種。(17.1)
【波】人能降伏心，利益於眾生，是名為慈善，得二世果報。(17.1)
【惟】自能降伏心，復能攝受佗，即有慈愛心，此說降伏體。(17.1)

चेतना चेतयित्वा च कर्मोक्तं परमर्षिणा।
तस्यानेकविधो भेदः कर्मणः परिकीर्तितः॥२॥

དྲང་སྲོང་མཆོག་གིས་ལས་རྣམས་ནི། །སེམས་པ་དང་ནི་བསམ་པར་གསུངས། །

ལས་དེ་བདག་གི་བྱེ་བྲག་ནི། །རྣམས་པ་དུ་མར་ཡོངས་སུ་བསྒྲགས། །

【江】最上仙人说，思业思已业。开示彼等业，无量种差别。(17.2)
【什】大聖說二業，思與從思生，是業別相中，種種分別說。(17.2)
【波】大仙所說業，思及思所起，於是二業中，無量差別說。(17.2)

【惟】思及思所生，大仙所說業，彼業有多種，次第而分別。(17.2)

तत्र यच्चेतनेत्युक्तं कर्म तन्मानसं स्मृतम्।
चेतयित्वा च यत्तूक्तं तत्तु कायिकवाचिकम्॥३॥

དེ་ལ་ལས་གང་སེམས་པ་ཞེས། །གསུངས་པ་དེ་ནི་ཡི་ཀྱིར་འདོད། །

བསམས་པ་ཞེས་ནི་གང་གསུངས་པ། །དེ་ནི་ལུས་དང་ངག་གིར་ཡིན། །

【江】此中业名思，许是意所造。所说思已者，是身语所造。(17.3)
【什】佛所說思者，所謂意業是，所從思生者，即是身口業。(17.3)
【波】如前所說思，但名為意業，從思所起者，即是身口業。(17.3)
【惟】彼所說思者，此即是意業，從思所生者，所謂身語業。(17.3)

वाग्विष्पन्दोऽविरतयो याश्चाविज्ञप्तिसंज्ञिताः।
अविज्ञप्तय एवान्याः स्मृता विरतयस्तथा॥४॥

ངག་དང་བསྒྱོད་དང་མི་སྤོང་བའི། །རྣམ་རིག་བྱེད་མིན་ཞེས་བྱ་གང་། །

སྤོང་བའི་རྣམ་རིག་བྱེད་མིན་པ། །གཞན་དག་ཀྱང་ནི་དེ་བཞིན་འདོད། །

【江】语言及动转，谓不断无表，以及断无表，余亦如是许。(17.4)
【什】身業及口業，作與無作業，如是四事中，亦善亦不善。(17.4)
【波】身業及口業，作與無作四，語起遠離等，皆有善不善。(17.4)
【惟】(缺)

परिभोगान्वयं पुण्यमपुण्यं च तथाविधम्।
चेतना चेति सप्तैते धर्माः कर्माञ्जनाः स्मृताः॥५॥

ལོངས་སྤྱོད་ལས་བྱུང་བསོད་ནམས་དང་། །བསོད་ནམས་མ་ཡིན་ཚུལ་དེ་བཞིན། །

སེམས་པ་དང་ནི་ཆོས་དེ་བདུན། །ལས་སུ་མངོན་པར་འདོད་པ་ཡིན། །

【江】受用所生福，非福如是理，并思共七法，许彼等为业。(17.5)
【什】從用生福德，罪生亦如是，及思為七法，能了諸業相。(17.5)
【波】受用自體福，罪生亦如是，及思為七業，能了諸業相。(17.5)
【惟】受用故生福，施受用福生，非福亦復然，此名受用義。
并思為七種，了知諸業法，身語表無表，遠離不遠離。(17.5)

तिष्ठत्या पाककालाच्चेत्कर्म तन्नित्यतामियात्।
निरुद्धं चेन्निरूद्धं सत्किं फलं जनयिष्यति॥६॥

གལ་ཏེ་སྨིན་པའི་དུས་བར་དུ། །གནས་ན་ལས་དེ་རྟག་པར་འགྱུར། །

གལ་ཏེ་འགགས་ན་འགགས་གྱུར་པ། །ཇི་ལྟར་འབྲས་བུ་སྐྱེ་བར་འགྱུར། །

【江】若住至异熟，彼业则为常。若灭既已灭，云何出生果？（17.6）

【什】業住至受報，是業即為常，若滅即無業，云何生果報？(17.6)

【波】若住至受果，此業即為常，業若滅去者，滅已誰生果。(17.6)

【惟】業住至果熟，彼業即是常，若滅即成無，云何有果生。(17.6)

योऽङ्कुरप्रभृतिर्बीजात्संतानोऽभिप्रवर्तते।

ततः फलमृते बीजात्स च नाभिप्रवर्तते॥७॥

མྱུ་གུ་ལ་སོགས་རྒྱུན་གང་ནི། །ས་བོན་ལས་ནི་མངོན་པར་འབྱུང་། །

དེ་ལས་འབྲས་བུ་ས་བོན་ནི། །མེད་ན་དེ་ཡང་འབྱུང་མི་འགྱུར། །

【江】芽等相续者，从种子出生，从是而果生，无种则不生。(17.7)

【什】如芽等相續，皆從種子生，從是而生果，離種無相續。(17.7)

【波】如芽等相續，而從種子生，由是而生果，離種無相續。(17.7)

【惟】若不先植種，果生即不能，因隨果法中，從芽等相續。(17.7)

बीजाच्च यस्मात्संतानः संतानाच्च फलोद्भवः।

बीजपूर्वं फलं तस्मान्नोच्छिन्नं नापि शाश्वतम्॥८॥

གང་ཕྱིར་ས་བོན་ལས་རྒྱུན་དང་། །རྒྱུན་ལས་འབྲས་བུ་འབྱུང་འགྱུར་ཞིང་། །

ལས་ནི་འབྲས་བུའི་སྔོན་འགྲོ་བ། །དེ་ཕྱིར་ཆད་མིན་རྟག་མ་ཡིན། །

【江】相续从种生，果从相续生，种子先于果，故非断非常。(17.8)

【什】從種有相續，從相續有果，先種後有果，不斷亦不常。(17.8)

【波】種子有相續，從相續有果，先種而後果，不斷亦不常。(17.8)

【惟】若芽等相續，芽等復生餘，種先而果後，不斷亦不常。(17.8)

यस्तस्माच्चित्तसंतानश्चेतसोऽभिप्रवर्तते।

ततः फलमृते चित्तात्स च नाभिप्रवर्तते॥९॥

སེམས་ཀྱི་རྒྱུན་ནི་གང་ཡིན་པ། །སེམས་ལས་མངོན་པར་འབྱུང་བར་འགྱུར། །

དེ་ལས་འབྲས་བུ་སེམས་ལྟ་ཞིག།མེད་ན་དེ་ཡང་འབྱུང་མི་འགྱུར། །

【江】彼心相续者，从心而出生，从是而果生，无心则不生。(17.9)

【什】如是從初心，心法相續生，從是而有果，離心無相續。(17.9)

【波】如是從初心，心法相續起，從是而起果，離心無相續。(17.9)

【惟】若心有相續，心法即現轉，果若離於心，無相續可轉。(17.9)

चित्ताच्च यस्मात्संतानः संतानाच्च फलोद्भवः।
कर्मपूर्वं फलं तस्मान्नोच्छिन्नं नापि शाश्वतम्॥ १०॥

གང་ཕྱིར་སེམས་ལས་རྒྱུན་དང་ནི། །རྒྱུན་ལས་འབྲས་བུ་འབྱུང་འགྱུར་ཞིང་། །

ལས་ནི་འབྲས་བུའི་སྔོན་འགྲོ་བ། །དེ་ཕྱིར་ཆད་མིན་རྟག་མ་ཡིན། །

【江】相续从心生，果从相续生，业者先于果，故非断非常。(17.10)

【什】從心有相續，從相續有果，先業後有果，不斷亦不常。(17.10)

【波】從心有相續，從相續有果，故業在果先，不斷亦不常。(17.10)

【惟】從心有相續，從相續有果，業先而果後，不斷亦不常。(17.10)

धर्मस्य साधनोपायाः शुक्लाः कर्मपथा दश।
फलं कामगुणाः पञ्च धर्मस्य प्रेत्य चेह च॥ ११॥

དཀར་པོའི་ལས་ཀྱི་ལམ་བཅུ་པོ། །ཆོས་སྒྲུབ་པ་ཡི་ཐབས་ཡིན་ཏེ། །

ཆོས་ཀྱི་འབྲས་བུ་འདི་གཞན་དུ། །འདོད་པའི་ཡོན་ཏན་རྣམ་ལྔ་པོ། །

【江】成法诸方便，是十白业道。今后五妙欲，即是法之果。(17.11)

【什】能成福德者，是十白業道，二世五欲樂，即是白業報。(17.11)

【波】求法方便者，謂十白業道，勝欲樂五種，現未二世得。(17.11)

【惟】求法方便者，是十白業道，此世及佗世，得五欲勝果。(17.11)

बहवश्च महान्तश्च दोषाः स्युरपि कल्पना।
यद्येषा तेन नैवैषा कल्पनात्रोपपद्यते॥ १२॥

གལ་ཏེ་བརྟག་པ་དེར་འགྱུར་ན། །ཉེས་པ་ཆེན་པོ་མང་པོར་འགྱུར། །

དེ་ལྟ་བས་ན་བརྟག་པ་དེ། །འདིར་ནི་འཐད་པ་མ་ཡིན་ནོ། །

【江】若有此观察，当有众大过。是故此观察，此处不应理。(17.12)

【什】若如汝分別，其過則甚多，是故汝所說，於義則不然。(17.12)

【波】作此分別者，得大及多過，是如汝所說，於義則不然。(17.12)

【惟】若如汝所說，次第而分別，彼有過失生，其過多復大。(17.12)

इमां पुनः प्रवक्ष्यामि कल्पनां यात्र योज्यते।
बुद्धैः प्रत्येकबुद्धैश्च श्रावकैश्चानुवर्णिताम्॥ १३॥

སངས་རྒྱས་རྣམས་དང་རང་རྒྱལ་དང་། །ཉན་ཐོས་རྣམས་ཀྱིས་གང་གསུངས་པའི། །

བརྟག་པ་གང་ཞིག་འདིར་འཐད་པ། །དེ་ནི་རབ་ཏུ་བརྗོད་པར་བྱ། །

【江】今当说观察，此处应理者，诸佛及独觉，声闻之所说。(17.13)

【什】今當復更說，順業果報義，諸佛辟支佛，賢聖所稱歎。(17.13)

【波】(缺)

【惟】今我復說此，順正理分別，諸佛及緣覺，聲聞等讚說。(17.13)

पत्रं यथाविप्रणाशस्तथर्णमिव कर्म च।

चतुर्विधो धातुतः स प्रकृत्याव्याकृतश्च सः॥ १४॥

ཇི་ལྟར་དཔང་རྒྱ་དེ་བཞིན་ཆུད། །མི་ཟ་ལས་ནི་བུ་ལོན་བཞིན། །

དེ་ནི་ཁམས་ལས་རྣམ་པ་བཞི། །དེ་ཡང་རང་བཞིན་ལུང་མ་བསྟན། །

【江】不失法如券，业如所负债。此依界有四，又自性无记。(17.14)

【什】不失法如券，業如負財物，此性則無記，分別有四種。(17.14)

【波】不失法如券，業如負財物，而是無記性，約界有四種。(17.14)

【惟】不失如契書，業如所負財，界分別有四，皆自性無記。(17.14)

प्रहाणतो न प्रहेयो भावनाहेय एव वा।

तस्मादविप्रणाशेन जायते कर्मणां फलम्॥ १५॥

སྤོང་བས་སྤང་བ་མ་ཡིན་ཏེ། །བསྒོམ་པས་སྤང་བ་ཉིད་ཀྱང་ཡིན། །

དེ་ཕྱིར་ཆུད་མི་ཟ་བ་ཡིས། །ལས་ཀྱི་འབྲས་བུ་སྐྱེད་པར་འགྱུར། །

【江】非为断所断，而由修所断。是故不失法，当生业之果。(17.15)

【什】見諦所不斷，但思惟所斷，以是不失法，諸業有果報。(17.15)

【波】不為見道斷，而是修道斷，以是不失法，諸業有果報。(17.15)

【惟】見道所不斷，至修道乃斷，是故不失法，能持於業果。(17.15)

प्रहाणतः प्रहेयः स्यात्कर्मणः संक्रमेण वा।

यदि दोषाः प्रसज्येरंस्तत्र कर्मवधादयः॥ १६॥

གལ་ཏེ་སྤོང་བས་སྤང་བ་དང་། །ལས་འཕོ་བ་ཡིས་འཇིག་འགྱུར་ན། །

དེ་ལ་ལས་འཇིག་ལ་སོགས་པའི། །སྐྱོན་རྣམས་སུ་ནི་ཐལ་བར་འགྱུར། །

【江】若为断所断，或因转易坏，此处则当有，业坏等过失。(17.16)

【什】若見諦所斷，而業至相似，則得破業等，如是之過咎。(17.16)

【波】若見道所斷，彼業至相似，則得壞業等，如是之過咎。(17.16)

【惟】若見苦時斷，彼即有過失，有相似業故，斷即壞於業。(17.16)

सर्वेषां विषभागानां सभागानां च कर्मणाम्।

प्रतिसंधौ सधातूनामेक उत्पद्यते तु सः॥ १७॥

ཁམས་མཚུངས་ལས་ནི་ཆ་མཚུངས་དང་། །ཆ་མི་མཚུངས་པ་ཐམས་ཅད་ཀྱི། །

དེ་ནི་ཉིང་མཚམས་སྦྱོར་བའི་ཚེ། །གཅིག་པོ་ཁོ་ན་སྐྱེ་བར་འགྱུར། །

【江】同界一切业，同分不同分，此者唯有一，结生时当起。(17.17)

【什】一切諸行業，相似不相似，一界初受身，爾時報獨生。(17.17)

【波】一切諸行業，相似不相似，現在未終時，一業一法起。(17.17)

【惟】一切相似法，諸業有繫屬，諸界一法生，一業一法起。(17.17)

कर्मणः कर्मणो दृष्टे धर्म उत्पद्यते तु सः।

द्विप्रकारस्य सर्वस्य विपक्केऽपि च तिष्ठति॥ १८॥

མཐོང་བའི་ཆོས་ལ་རྣམ་གཉིས་པོ། །ཀུན་གྱི་ལས་དང་ལས་ཀྱི་དེ། །

ཐ་དད་པར་ནི་སྐྱེ་འགྱུར་ཞིང་། །རྣམ་པར་སྨིན་ཀྱང་གནས་པ་ཡིན། །

【江】今生中二种，业及业一切，此者相异生，已熟犹安住。(17.18)

【什】如是二種業，現世受果報，或言受報已，而業猶故在。(17.18)

【波】如是二種業，現在受果報，或言受報已，此業猶故在。(17.18)

【惟】所有二種業，現非無常性，住至度果已，如是還復生。(17.18)

फलव्यतिक्रमाद्वा स मरणाद्वा निरुध्यते।

अनास्रवं सास्रवं च विभागं तत्र लक्षयेत्॥ १९॥

དེ་ནི་འབྲས་བུ་འཕོ་བ་དང་། །ཤི་བར་གྱུར་ན་འགག་པར་འགྱུར། །

དེ་ཡི་རྣམ་དབྱེ་ཟག་མེད་དང་། །ཟག་དང་བཅས་པར་ཤེས་པར་བྱ། །

【江】此于果转易，或死时当灭。应知此差别，有漏及无漏。(17.19)

【什】若度果已滅，若死已而滅，於是中分別，有漏及無漏。(17.19)

【波】度果及命終，至此時而滅，有漏無漏等，差別者應知。(17.19)

【惟】或至命終滅，或至度果滅，此無漏分別，彼相亦無漏。(17.19)

शून्यता च न चोच्छेदः संसारश्च न शाश्वतम्।

कर्मणोऽविप्रणाशश्च धर्मो बुद्धेन देशितः॥ २०॥

སྟོང་པ་ཉིད་དང་ཆད་མེད་དང་། །འཁོར་བ་དང་ནི་རྟག་པ་མིན། །

ལས་རྣམས་ཆུད་མི་ཟ་བའི་ཆོས། །སངས་རྒྱས་ཀྱིས་ནི་བསྟན་པ་ཡིན། །

【江】空性而非断，流转而非常，诸业不失亡，是法佛所示。(17.20)

【什】雖空亦不斷，雖有亦不常，業果報不失，是名佛所說。(17.20)

【波】雖空而不斷，雖有而不常，諸業不失法，此法佛所說。(17.20)

【惟】雖空亦不斷，生死亦不常，業果報不失，此法佛所說。(17.20)

कर्म नोत्पद्यते कस्मात् निःस्वभावं यतस्ततः।

यस्माच्च तदनुत्पन्नं न तस्माद्विप्रणश्यति॥२१॥

གང་ཕྱིར་ལས་ནི་སྐྱེ་བ་མེད། །འདི་ལྟར་རང་བཞིན་མེད་དེའི་ཕྱིར། །

གང་ཕྱིར་དེ་ནི་མ་སྐྱེས་པ། །དེ་ཕྱིར་ཆུད་ཟར་མི་འགྱུར་རོ། །

【江】何故业无生？以无自性故。因彼不生故，彼亦不失亡。(17.21)

【什】諸業本不生，以無定性故，諸業亦不滅，以其不生故。(17.21)

【波】業從本不生，以無自性故，業從本不滅，以其不生故。(17.21)

【惟】諸業本不生，非伺察可得，業力心相續，業果二俱壞。
若業本不生，業云何有壞，若其有所生，彼云何不壞。(17.21)

कर्म स्वभावतश्चेत्स्याच्छाश्वतं स्यादसंशयम्।

अकृतं च भवेत्कर्म क्रियते न हि शाश्वतम्॥२२॥

གལ་ཏེ་ལས་ལ་རང་བཞིན་ཡོད། །རྟག་པར་འགྱུར་བར་ཐེ་ཚོམ་མེད། །

ལས་ནི་བྱས་པ་མ་ཡིན་འགྱུར། །རྟག་ལ་བྱ་བ་མེད་ཕྱིར་རོ། །

【江】若业由自性有，无疑当成常，业成非所作，常无所作故。(17.22)

【什】若業有性者，是則名為常，不作亦名業，常則不可作。(17.22)

【波】業若有自體，是即名為常，而業是無作，常法無作故。(17.22)

【惟】(缺)

अकृताभ्यागमभयं स्यात्कर्माकृतकं यदि।

अब्रह्मचर्यवासश्च दोषस्तत्र प्रसज्यते॥२३॥

ཅི་སྟེ་ལས་ནི་མ་བྱས་ན། །མ་བྱས་པ་དང་ཕྲད་འཇིགས་འགྱུར། །

ཚངས་སྤྱོད་གནས་པ་མ་ཡིན་པའང་། །དེ་ལ་སྐྱོན་དུ་ཐལ་བར་འགྱུར། །

【江】若业非所作，当畏遇未作。安住梵行者，应有不住过。(17.23)

【什】若有不作業，不作而有罪，不斷於梵行，而有不淨過。(17.23)

【波】若業是無作，無作應自來，住非梵行罪，今應得涅槃。(17.23)

【惟】(缺)

व्यवहारा विरुध्यन्ते सर्व एव न संशयः।
पुण्यपापकृतोर्नैव प्रविभागश्च युज्यते॥२४॥

ཐ་སྙད་ཐམས་ཅད་ཉིད་དང་ཡང་། །འགལ་བར་འགྱུར་བར་ཐེ་ཚོམ་མེད། །

བསོད་ནམས་དང་ནི་སྡིག་བྱེད་པའི། །རྣམ་པ་དབྱེ་བའང་འཐད་མི་འགྱུར། །

【江】与一切名言，相违定无疑。作福及造罪，应不可分别。(17.24)

【什】是則破一切，世間語言法，作罪及作福，亦無有差別。(17.24)

【波】破一切世俗，所有言語法，作善及作惡，亦無有差別。(17.24)

【惟】(缺)

तद्विपक्वविपाकं च पुनरेव विपक्ष्यति।
कर्म व्यवस्थितं यस्मात्तस्मात्स्वाभाविकं यदि॥२५॥

དེ་ནི་རྣམ་སྨིན་སྨིན་འགྱུར་བ། །ཡང་དང་ཡང་དུ་རྣམ་སྨིན་འགྱུར། །

གལ་ཏེ་རང་བཞིན་ཡོད་ན་ནི། །གང་ཕྱིར་ལས་གནས་དེ་ཡི་ཕྱིར། །

【江】彼已熟异熟，当数数成熟。由自性有则然，以业安住故。(17.25)

【什】若言業決定，而自有性者，受於果報已，而應更復受。(17.25)

【波】以有業住故，而名不失者，亦應與果已，今復更與果。(17.25)

【惟】若法有自體，有業而可住，二世受報已，彼業還復在。(17.25)

कर्म क्लेशात्मकं चेदं ते च क्लेशा न तत्त्वतः।
न चेत्ते तत्त्वतः क्लेशाः कर्म स्यात्तत्त्वतः कथम्॥२६॥

ལས་འདི་ཉོན་མོངས་བདག་ཉིད་ལ་།ཉོན་མོངས་དེ་དག་ཡང་དག་མིན། །

གལ་ཏེ་ཉོན་མོངས་ཡང་དག་མིན། །ལས་ནི་ཡང་དག་ཇི་ལྟར་ཡིན། །

【江】业以惑为体，而彼惑非实，若彼惑非实，云何业是实？(17.26)

【什】若諸世間業，從於煩惱生，是煩惱非實，業當何有實？(17.26)

【波】煩惱若業性，彼即無自體，若煩惱非實，何有業是實？(17.26)

【惟】此諸業煩惱，業因煩惱成，彼煩惱無實，業云何有實？(17.26)

कर्म क्लेशाश्च देहानां प्रत्ययाः समुदाहृताः।
कर्म क्लेशाश्च ते शून्या यदि देहेषु का कथा॥२७॥

ལས་དང་ཉོན་མོངས་པ་དག་ནི། །ལུས་རྣམས་ཀྱི་ནི་རྐྱེན་དུ་བསྟན། །

གལ་ཏེ་ལས་དང་ཉོན་མོངས་པ། །དེ་སྟོང་ལུས་ལ་ཇི་ལྟར་བརྗོད། །

【江】诸业烦恼者，说是身之缘，若业烦恼空，云何说彼身？（17.27）

【什】諸煩惱及業，是說身因緣，煩惱諸業空，何況於諸身？（17.27）

【波】說業及煩惱，而為諸身因，業煩惱自空，身從何所有？（17.27）

【惟】若說業煩惱，以為身因者，業煩惱自空，身因復何有？（17.27）

अविद्यानिवृतो जन्तुस्तृष्णासंयोजनश्च सः।

स भोक्ता स च न कर्तुरन्यो न च स एव सः॥२८॥

མ་རིག་བསྒྲིབས་པའི་སྐྱེ་བོ་གང་། །སྲེད་ལྡན་དེ་ནི་ཟ་བ་པོ། །

དེ་ཡང་བྱེད་ལས་གཞན་མིན་ཞིང་། །དེ་ཉིད་དེ་ཡང་མ་ཡིན་នོ། །

【江】无明所蔽人，具爱受用者，与作者非异，亦非即是彼。（17.28）

【什】無明之所蔽，愛結之所縛，而於本作者，不即亦不異。（17.28）

【波】為無明所覆，為愛結所繫，而於本作者，不一亦不異。（17.28）

【惟】眾生無明覆，愛結所縈纏，作作者受者，不一亦不異。（17.28）

न प्रत्ययसमुत्पन्नं नाप्रत्ययसमुत्थितम्।

अस्ति यस्मादिदं कर्म तस्मात्कर्तापि नास्त्यतः॥२९॥

གང་གི་ཕྱིར་ན་ལས་འདི་ནི། །རྐྱེན་ལས་བྱུང་བ་མ་ཡིན་ཞིང་། །

རྐྱེན་མིན་ལས་བྱུང་ཡོད་མིན་པ། །དེ་ཕྱིར་བྱེད་པ་པོ་ཡང་མེད། །

【江】从缘之所生，或从非缘生，此业皆非有，是故无作者。（17.29）

【什】業不從緣生，不從非緣生，是故則無有，能起於業者。（17.29）

【波】業不從緣生，不從非緣生，以業無自體，亦無起業者。（17.29）

【惟】業不從緣生，不從非緣生，見有業相違，是故無作者。（17.29）

कर्म चेन्नास्ति कर्ता च कुतः स्यात्कर्मजं फलम्।

असत्यथ फले भोक्ता कुत एव भविष्यति॥३०॥

གལ་ཏེ་ལས་དང་བྱེད་མེད་ན། །ལས་སྐྱེས་འབྲས་བུ་ག་ལས་ཡོད། །

ཅི་སྟེ་འབྲས་བུ་ཡོད་མིན་ན། །ཟ་བ་པོ་ལྟ་ག་ལ་ཡོད། །

【江】若无业作者，岂有业生果？若业果非有，则岂有受者？（17.30）

【什】無業無作者，何有業生果？若其無有果，何有受果者？（17.30）

【波】無業無作者，何有業生果？既無有此果，何有受果者？（17.30）

【惟】無作者作業，何有業生果? 既無實有業，受者當何有? （17.30)

यथा निर्मितकं शास्ता निर्मिमीतर्द्धिसंपदा।
निर्मितो निर्मिमीतान्यं स च निर्मितकः पुनः॥३१॥

ཇི་ལྟར་སྟོན་པས་སྤྲུལ་པ་ནི། །རྫུ་འཕྲུལ་ཕུན་ཚོགས་ཀྱིས་སྤྲུལ་ཞིང་། །

སྤྲུལ་པ་དེ་ཡང་སྤྲུལ་པ་ན། །སླར་ཡང་གཞན་ནི་སྤྲུལ་པ་ལྟར། །

【江】如大师圆满，神通变化身，如是化身者，复变余化身。(17.31)

【什】如世尊神通，所作變化人，如是變化人，復變作化人。(17.31)

【波】如佛神通力，現作化佛身，於是須臾間，化身復起化。(17.31)

【惟】如佛神力化，化成具足相，是化復起化，初化名化者。(17.31)

तथा निर्मितकाकारः कर्ता कर्म च तत्कृतम्।
तद्यथा निर्मितेनान्यो निर्मितो निर्मितस्तथा॥३२॥

དེ་བཞིན་བྱེད་པོ་དེ་ལས་གང་། །བྱས་པའང་སྤྲུལ་པའི་རྣམ་པ་བཞིན། །

དཔེར་ན་སྤྲུལ་པས་སྤྲུལ་གཞན་ཞིག།སྤྲུལ་པ་མཛད་པ་དེ་བཞིན་ནོ། །

【江】如是业作者，亦如化身相，喻如化身者，变现余化身。(17.32)

【什】如初變化人，是名為作者，變化人所作，是則名為業。(17.32)

【波】此初化身佛，而名為作者，化佛之所作，是即名為業。(17.32)

【惟】諸法如化相，作作者無作，說作者等體，皆云何可有。(17.32)

क्लेशाः कर्माणि देहाश्च कर्तारश्च फलानि च।
गन्धर्वनगराकारा मरीचिस्वप्नसंनिभाः॥३३॥

ཉོན་མོངས་ལས་དང་ལུས་རྣམས་དང་། །བྱེད་པ་པོ་དང་འབྲས་བུ་དག །

དྲི་ཟའི་གྲོང་ཁྱེར་ལྟ་བུ་དང་། །སྨིག་རྒྱུ་རྨི་ལམ་འདྲ་བ་ཡིན། །

【江】诸烦恼业身，作者以及果，悉如寻香城，如焰亦如梦。(17.33)

【什】諸煩惱及業，作者及果報，皆如幻與夢，如炎亦如嚮。(17.33)

【波】業煩惱亦爾，作者及果報，如乾闥婆城，如幻亦如焰。(17.33)

【惟】諸法無有體，如乾闥婆城，煩惱業及身，作者果亦然。(17.33)

ལས་བརྟག་པ་ཞེས་བྱ་བ་སྟེ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་བཅུ་བདུན་པའོ།། །།

१८आत्मपरीक्षा अष्टादशमं प्रकरणम्।

བདག་དང་ཆོས་བརྟག་པ་ཞེས་བྱ་བ་སྟེ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་བཅྭ་བརྒྱད་པ།

【江】释观我法品第十八

【什】觀法品第十八

【波】觀法品第十八

【惟】觀法品第十八

आत्मा स्कन्धा यदि भवेदुदयव्ययभाग्भवेत्।

स्कन्धेभ्योऽन्यो यदि भवेद्भवेदस्कन्धलक्षणः॥ १॥

གལ་ཏེ་ཕུང་པོ་བདག་ཡིན་ན། །སྐྱེ་དང་འཇིག་པ་ཅན་དུ་འགྱུར། །

གལ་ཏེ་ཕུང་པོ་རྣམས་ལས་གཞན། །ཕུང་པོའི་མཚན་ཉིད་མེད་པར་འགྱུར། །

【江】若我即诸蕴，则我具生灭。若我异诸蕴，则无诸蕴相。（18.1）

【什】若我是五陰，我即為生滅，若我異五陰，則非五陰相。(18.1)

【波】若我是陰相，即是起盡法，我若異諸陰，是則非陰相。(18.1)

【惟】蘊中若有我，有即生滅分，若異蘊有我，有即非蘊相。(18.1)

आत्मन्यसति चात्मीयं कुत एव भविष्यति।

निर्ममो निरहंकारः शमादात्मात्मनीनयोः॥ २॥

བདག་ཉིད་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ན། །བདག་གི་ཡོད་པར་ག་ལ་འགྱུར། །

བདག་དང་བདག་གི་ཞི་བའི་ཕྱིར། །ངར་འཛིན་ང་ཡིར་འཛིན་མེད་འགྱུར། །

【江】若我者非有，如何有我所？我我所息故，无我我所执。（18.2）

【什】若無有我者，何得有我所，滅我我所故，名得無我智。(18.2)

【波】我既無所有，何處有我所，無我無我所，我執得永息。(18.2)

【惟】若或無有我，我所當何有，無我無我所，我我所即滅。(18.2)

निर्ममो निरहंकारो यश्च सोऽपि न विद्यते।

निर्ममं निरहंकारं यः पश्यति न पश्यति॥ ३॥

ངར་འཛིན་ང་ཡིར་འཛིན་མེད་གང་། །དེ་ཡང་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ཏེ། །

ངར་འཛིན་ང་ཡིར་འཛིན་མེད་པར། །གང་གིས་མཐོང་བས་མི་མཐོང་ངོ། །

【江】无我我所执，彼者亦非有。无我我所执，若见则不见。（18.3）

【什】得無我智者，是則名實觀，得無我智者，是人為希有。(18.3)

【波】得無我我所，不見法起滅，無我我所故，彼見亦非見。(18.3)

【惟】（缺）

ममेत्यहमिति क्षीणे बहिर्धाध्यात्ममेव च।

निरुध्यत उपादानं तत्क्षयाज्जन्मनः क्षयः॥४॥

ནང་དང་ཕྱི་རོལ་ཉིད་དག་ལ། །བདག་དང་བདག་གི་སྙམ་ཟད་ན། །

ཉེ་བར་ལེན་པ་འགག་འགྱུར་ཞིང་། །དེ་ཟད་[11a1]པས་ན་སྐྱེ་བ་ཟད། །

【江】于内及外边，我及我所尽，是时取当灭，彼尽故生尽。(18.4)

【什】內外我我所，盡滅無有故，諸受即為滅，受滅則身滅。(18.4)

【波】得盡我我所，亦盡內外入，及盡彼諸取，取盡則生盡。(18.4)

【惟】（缺）

कर्मक्लेशक्षयान्मोक्षः कर्मक्लेशा विकल्पतः।

ते प्रपञ्चात्प्रपञ्चस्तु शून्यतायां निरुध्यते॥५॥

ལས་དང་ཉོན་མོངས་ཟད་པས་ཐར། །ལས་དང་ཉོན་མོངས་རྣམ་རྟོག་ལས། །

དེ་དག་སྤྲོས་ལས་སྤྲོས་པ་ནི། །སྟོང་པ་ཉིད་ཀྱིས་འགག་པར་འགྱུར། །

【江】业惑尽解脱，业惑依分别，分别依戏论，戏论因空灭。(18.5)

【什】業煩惱滅故，名之為解脫，業煩惱非實，入空戲論滅。(18.5)

【波】解脫盡業惑，彼苦盡解脫，分別起業惑，見空滅分別。(18.5)

【惟】諸業煩惱盡，即名為解脫，而彼業煩惱，從分別中生。

一法如是故，餘法亦復然，無定意分別，無定故差別。(18.5)

आत्मेत्यपि प्रज्ञपितमनात्मेत्यपि देशितम्।

बुद्धैर्नात्मा न चानात्मा कश्चिदित्यपि देशितम्॥६॥

བདག་གོ་ཞེས་ཀྱང་བཏགས་གྱུར་ཅིང་། །བདག་མེད་ཅེས་ཀྱང་བསྟན་པར་གྱུར། །

སངས་རྒྱས་རྣམས་ཀྱིས་བདག་དང་ནི། །བདག་མེད་འགའ་མེད་ཅེས་ཀྱང་བསྟན། །

【江】或施设有我，或宣说无我。诸佛亦复说，我无我皆无。(18.6)

【什】諸佛或說我，或說於無我，諸法實相中，無我無非我。(18.6)

【波】為彼說有我，亦說於無我，諸佛所證法，不說我無我。(18.6)

【惟】（缺）

निवृत्तमभिधातव्यं निवृत्ते चित्तगोचरे।

अनुत्पन्नानिरुद्धा हि निर्वाणमिव धर्मता॥७॥

བརྗོད་པར་བྱ་བ་ལྡོག་པ་སྟེ། །སེམས་ཀྱི་སྤྱོད་ཡུལ་ལྡོག་པས་སོ། །

མ་སྐྱེས་པ་དང་མ་འགགས་པ། །ཆོས་ཉིད་མྱ་ངན་འདས་དང་མཚུངས། །

【江】遮遣于所诠，遮心行境故。不生亦不灭，法性同涅盘。(18.7)

【什】諸法實相者，心行言語斷，無生亦無滅，寂滅如涅槃。(18.7)

【波】為說息言語，斷彼心境界，亦無起滅相，如涅槃法性。(18.7)

【惟】此所說想法，想即心境界，無生亦無滅，如涅槃法性。(18.7)

सर्वं तथ्यं न वा तथ्यं तथ्यं चातथ्यमेव च।

नैवातथ्यं नैव तथ्यमेतद्बुद्धानुशासनम्॥८॥

ཐམས་ཅད་[11a3]ཡང་དག་ཡང་དག་མིན། །ཡང་དག་ཡང་དག་མ་ཡིན་ཉིད། །

ཡང་དག་མིན་མིན་ཡང་དག་མིན། །དེ་ནི་སངས་རྒྱས་རྗེས་བསྟན་པའོ། །

【江】一切实非实，或实亦非实，非实非非实，此是佛之教。(18.8)

【什】一切實非實，亦實亦非實，非實非非實，是名諸佛法。(18.8)

【波】一切實不實，亦實亦不實，非實非不實，是名諸佛法。(18.8)

【惟】一切實不實，非實非不實，亦實亦不實，此即諸佛教。(18.8)

अपरप्रत्ययं शान्तं प्रपञ्चैरप्रपञ्चितम्।

निर्विकल्पमनानार्थमेतत्तत्त्वस्य लक्षणम्॥९॥

གཞན་ལས་ཤེས་མིན་ཞི་བ་དང་། །སྤྲོས་པ་རྣམས་ཀྱིས་མ་སྤྲོས་པ། །

རྣམ་རྟོག་མེད་དོན་ཐ་དད་མེད། །དེ་ནི་དེ་ཉིད་མཚན་ཉིད་དོ། །

【江】非从他知寂，戏论难戏论，无分别无异，彼是真实相。(18.9)

【什】自知不隨他，寂滅無戲論，無異無分別，是則名實相。(18.9)

【波】寂滅無他緣，戲論不能說，無異無種種，是名真實相。(18.9)

【惟】若佗信寂靜，無戲論所戲，無異無分別，此即真實相。(18.9)

प्रतीत्य यद्यद्भवति न हि तावत्तदेव तत्।

न चान्यदपि तत्तस्मान्नोच्छिन्नं नापि शाश्वतम्॥१०॥

གང་ལ་བརྟེན་ཏེ་གང་འབྱུང་བ། །དེ་ནི་རེ་ཞིག་དེ་ཉིད་མིན། །

དེ་ལས་གཞན་པའང་མ་ཡིན་ཕྱིར། །དེ་ཕྱིར་ཆད་མིན་རྟག་མ་ཡིན། །

【江】依彼彼生起，初彼非即彼，与彼别亦非，故非常非断。(18.10)

【什】若法從緣生，不即不異因，是故名實相，不斷亦不常。(18.10)

【波】從緣所起物，此物非緣體，亦不離彼緣，非斷亦非常。(18.10)

【惟】若法從緣有，而不即是因，亦不異於因，故非常非斷。(18.10)

अनेकार्थमनानार्थमनुच्छेदमशाश्वतम्।

एतत्तल्लोकनाथानां बुद्धानां शासनामृतम्॥ ११॥

སངས་རྒྱས་འཇིག་རྟེན་མགོན་རྣམས་ཀྱི། །བསྟན་པ་བདུད་རྩིར་གྱུར་པ་དེ། །

དོན་གཅིག་མ་ཡིན་ཐ་དད་མིན་ ། །ཆད་པ་མ་ཡིན་རྟག་མ་ཡིན། །

【江】非一非异义，非断亦非常，此是世间怙，诸佛教甘露。(18.11)

【什】不一亦不異，不常亦不斷，是名諸世尊，教化甘露味。(18.11)

【波】不一亦不異，不斷亦不常，是名諸世尊，最上甘露法。(18.11)

【惟】無一義多義，不斷亦不常，此諸佛世尊，正法甘露句。(18.11)

संबुद्धानामनुत्पादे श्रावकाणां पुनः क्षये।

ज्ञानं प्रत्येकबुद्धानामसंसर्गात्प्रवर्तते॥ १२॥

རྫོགས་སངས་རྒྱས་རྣམས་མ་བྱུང་ཞིང་། །ཉན་ཐོས་རྣམས་ནི་ཟད་གྱུར་ཀྱང་། །

རང་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཡེ་ཤེས་ནི། །སྐྱོན་པ་མེད་ལས་རབ་ཏུ་སྐྱེ། །

【江】若佛不出世，声闻亦尽灭，彼独觉之智，从无依而生。(18.12)

【什】若佛不出世，佛法已滅盡，諸辟支佛智，從於遠離生。(18.12)

【波】諸修真實者，今雖未得果，將來決定得，如業不假勤。

諸佛未出世，聲聞已滅盡，然有辟支佛，依寂靜起智。(18.12)

【惟】正覺不出世，聲聞復滅盡，彼緣覺正智，從於厭離生。(18.12)

བདག་དང་ཆོས་བརྟག་པ་ཞེས་བྱ་བ་སྟེ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་བརྒྱད་པའོ།། །།

१९कालपरीक्षा एकोनविंशतितमं प्रकरणम्।

དུས་བརྟག་པ་ཞེས་བྱ་བ་སྟེ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་བཅུ་དགུ་པ།

【江】释观时品第十九

【什】觀時品第十九

【波】觀時品第十九

【惟】觀時品第十九

प्रत्युत्पन्नोऽनागतश्च यद्यतीतमपेक्ष्य हि।

प्रत्युत्पन्नोऽनागतश्च कालेऽतीते भविष्यतः॥१॥

ད་ལྟར་བྱུང་དང་མ་འོངས་པ། །གལ་ཏེ་འདས་ལ་ལྟོས་གྱུར་ན། །

ད་ལྟར་བྱུང་དང་མ་འོངས་པ། །འདས་པའི་དུས་ན་ཡོད་པར་འགྱུར། །

【江】现在及未来，若观待过去，则现在未来，当于过去有。（19.1）

【什】若因過去時，有未來現在，未來及現在，應在過去時。(19.1)

【波】現在及未來，若待過去時，現在及未來，過去時已有。(19.1)

【惟】若見在未來，因過去時者，彼見在未來，過去時已有。（19.1）

प्रत्युत्पन्नोऽनागतश्च न स्तस्तत्र पुनर्यदि।

प्रत्युत्पन्नोऽनागतश्च स्यातां कथमपेक्ष्य तम्॥२॥

ད་ལྟར་བྱུང་དང་མ་འོངས་པ། །གལ་ཏེ་དེ་ན་མེད་གྱུར་ན། །

ད་ལྟར་བྱུང་དང་མ་འོངས་པ། །ཇི་ལྟར་དེ་ལ་ལྟོས་པར་འགྱུར། །

【江】现在及未来，若彼时非有，则现在未来，云何观待彼？（19.2）

【什】若過去時中，無未來現在，未來現在時，云何因過去。(19.2)

【波】現在與未來，過去時中無，現在與未來，待何而得有。(19.2)

【惟】若見在未來，過去時中無，彼見在未來，因何而可有。（19.2）

अनपेक्ष्य पुनः सिद्धिर्नातीतं विद्यते तयोः।

प्रत्युत्पन्नोऽनागतश्च तस्मात्कालो न विद्यते॥३॥

འདས་པ་ལ་ནི་མ་ལྟོས་པར། །དེ་གཉིས་གྲུབ་པ་ཡོད་མ་ཡིན། །

དེ་ཕྱིར་ད་ལྟར་བྱུང་བ་དང་། །མ་འོངས་དུས་ཀྱང་ཡོད་མ་ཡིན། །

【江】不观待过去，彼二便不成，故现在未来，二时不可得。（19.3）

【什】不因過去時，則無未來時，亦無現在時，是故無二時。(19.3)

【波】不待過去時，彼二則不成，現在及未來，是則無有時。(19.3)

【惟】見在及未來，若不因過去，即無彼二時，不因過去故。（19.3）

एतेनैवावशिष्टौ द्वौ क्रमेण परिवर्तकौ।

उत्तमाधममध्यादीनेकत्वादींश्च लक्षयेत्॥४॥

རིམ་པའི་ཚུལ་ནི་འདི་ཉིད་ཀྱིས། །ལྷག་མ་གཉིས་པོ་བསྣོར་བ་དང་། །

མཆོག་དང་ཐ་མ་འབྲིང་ལ་སོགས། །གཅིག་ལ་སོགས་པའང་ཤེས་པར་བྱ། །

【江】以此次第理，馀二者更互。上下及中等，一等亦应知。（19.4）

【什】以如是義故，則知餘二時，上中下一異，是等法皆無。(19.4)

【波】與過去無別，餘二次第轉，及上中下品，一體等應觀。(19.4)

【惟】若因過去時，或不因過去，此如前所說，上中下等法，
應知無一異，亦無次第轉。(19.4)

नास्थितो गृह्यते कालः स्थितः कालो न विद्यते।
यो गृह्येतागृहीतश्च कालः प्रज्ञप्यते कथम्॥५॥

མི་གནས་དུས་ནི་འཛིན་མི་བྱེད། །གང་ཞིག་གཟུང་བར་བྱ་བའི་དུས། །

གནས་པ་ཡོད་པ་མ་ཡིན་པས། །མ་བཟུང་དུས་ནི་ཇི་ལྟར་གདགས། །

【江】不住时叵取，可取时安住，非有不可取，云何施设时？（19.5）

【什】時住不可得，時去亦叵得，時若不可得，云何說時相。(19.5)

【波】未來又過去，若待現在時，未來及過去，現在時中有。
未來及過去，現在時中無，未來及過去，待何而得有。
不待現在時，彼二則不成，未來及過去，是則無有時。
現在及過去，若待未來時，現在及過去，未來時中有。
現在及過去，未來時中無，現在及過去，待何而得有。
不待未來時，彼二則不成，現在及過去，是則無有時。
不取不住時，住時亦不有，可取不可取，云何可施設。(19.5)

【惟】時不住無取，時住亦無有。(19.5)

भावं प्रतीत्य कालश्चेत्कालो भावादृते कुतः।
न च कश्चन भावोऽस्ति कुतः कालो भविष्यति॥६॥

གལ་ཏེ་དུས་ནི་དངོས་བརྟེན་ཏེ། །དངོས་མེད་དུས་ནི་ག་ལ་ཡོད། །

དངོས་པོ་འགའ་ཡང་ཡོད་མིན་ན། །དུས་ལྟ་ཡོད་པར་ག་ལ་འགྱུར། །

【江】时者若依事，无事岂有时？若事都非有，时又岂能有？（19.6）

【什】因物故有時，離物何有時，物尚無所有，何況當有時。(19.6)

【波】此彼體相待，世諦法如是，第一義無體，離體何有時。
因物故有時，離物無有時，亦無少物體，何處時可得。(19.6)

【惟】離時何有體，異體亦無時。(19.6)

དུས་བརྟག་པ་ཞེས་བྱ་བ་སྟེ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་བཅུ་དགུ་པའོ།། །།

२०सामग्रीपरीक्षा विंशतितमं प्रकरणम्।

ཚོགས་པ་བརྟག་པ་ཞེས་བྱ་བ་སྟེ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་ཉི་ཤུ་པ།

【江】释观和合品第二十
【什】觀因果品第二十
【波】觀因果和合品第二十
【惟】觀因果品第二十

हेतोश्च प्रत्ययानां च सामग्र्या जायते यदि।
फलमस्ति च सामग्र्यां सामग्र्या जायते कथम्॥ १॥

གལ་ཏེ་རྒྱུ་དང་རྐྱེན་རྣམས་ཀྱི། །ཚོགས་པ་ཉིད་ལས་སྐྱེ་འགྱུར་ཞིང་། །

ཚོགས་ལ་འབྲས་བུ་ཡོད་ན་ནི། །ཇི་ལྟར་ཚོགས་པ་ཉིད་ལས་སྐྱེ། །

【江】若从诸因缘，和合而生者，和合中有果，云何从合生？（20.1）
【什】若眾緣和合，而有果生者，和合中已有，何須和合生。(20.1)
【波】若謂眾因緣，和合而果生，是果先已有，何須和合生。(20.1)
【惟】若謂眾因緣，和合生果者，和合中有果，何須和合生。(20.1)

हेतोश्च प्रत्ययानां च सामग्र्या जायते यदि।
फलं नास्ति च सामग्र्यां सामग्र्या जायते कथम्॥ २॥

གལ་ཏེ་རྒྱུ་དང་རྐྱེན་རྣམས་ཀྱི། །ཚོགས་པ་ཉིད་ལས་སྐྱེ་འགྱུར་ཞིང་། །

ཚོགས་ལ་འབྲས་བུ་མེད་ན་ནི། །ཇི་ལྟར་ཚོགས་པ་ཉིད་ལས་སྐྱེ། །

【江】若从诸因缘，和合而生者，和合中无果，云何从合生？（20.2）
【什】若眾緣和合，是中無果者，云何從眾緣，和合而果生？(20.2)
【波】若謂眾因緣，和合而果生，和合中無果，何須和合生？(20.2)
【惟】若謂眾因緣，和合生果者，和合中無果，云何和合生？ (20.2)

हेतोश्च प्रत्ययानां च सामग्र्यामस्ति चेत्फलम्।
गृह्येत ननु सामग्र्यां सामग्र्यां च न गृह्यते॥ ३॥

གལ་ཏེ་རྒྱུ་དང་རྐྱེན་རྣམས་ཀྱི། །ཚོགས་ལ་འབྲས་བུ་ཡོད་ན་ནི། །

ཚོགས་ལ་གཟུང་དུ་ཡོད་རིགས་ན། །ཚོགས་པ་ཉིད་ལ་གཟུང་དུ་མེད། །

【江】若诸因及缘，和合中有果，合中应可取，而实不可取。(20.3)
【什】若眾緣和合，是中有果者，和合中應有，而實不可得。(20.3)

【波】若謂眾因緣，和合而有果，是果應可取，而實不可取。(20.3)

【惟】若謂眾因緣，和合有果者，和合中無取，何有果可取。(20.3)

हेतोश्च प्रत्ययानां च सामग्र्यां नास्ति चेत्फलम्।
हेतवः प्रत्ययाश्च स्युरहेतुप्रत्ययैः समाः॥४॥

གལ་ཏེ་རྒྱུ་དང་རྐྱེན་རྣམས་ཀྱི། །ཚོགས་ལ་འབྲས་བུ་མེད་ན་ནི། །
རྒྱུ་རྣམས་དང་ནི་རྐྱེན་དག་ཀྱང་། །རྒྱུ་རྐྱེན་མ་ཡིན་མཚུངས་པར་འགྱུར། །

【江】若诸因及缘，和合中无果，是则诸因缘，与非因缘同。(20.4)

【什】若眾緣和合，是中無果者，是則眾因緣，與非因緣同。(20.4)

【波】若謂眾因緣，和合無果者，是則眾因緣，與非因緣同。(20.4)

【惟】若謂眾因緣，和合無果者，是即彼因緣，與非因緣同。(20.4)

हेतुकं फलस्य दत्वा यदि हेतुर्निरुध्यते।
यद्दत्तं यन्निरुद्धं च हेतोरात्मद्वयं भवेत्॥५॥

གལ་ཏེ་རྒྱུས་ནི་འབྲས་བུ་ལ། །རྒྱུ་བྱིན་ནས་ནི་འགག་འགྱུར་ན། །
གང་བྱིན་པ་དང་གང་འགགས་པའི། །རྒྱུ་ཡི་བདག་ཉིད་གཉིས་སུ་འགྱུར། །

【江】若与果因已，此因当灭者，所与及所灭，因体当成二。(20.5)

【什】若因與果因，作因已而滅，是因有二體，一與一則滅。(20.5)

【波】與果作能已，而因方滅者，與因及滅因，則便有二體。(20.5)

【惟】(缺)

हेतुं फलस्यादत्वा च यदि हेतुर्निरुध्यते।
हेतौ निरुद्धे जातं तत्फलमाहेतुकं भवेत्॥६॥

གལ་ཏེ་རྒྱུས་ནི་འབྲས་བུ་ལ། །རྒྱུ་མ་བྱིན་པར་འགག་འགྱུར་ན། །
རྒྱུ་འགགས་ནས་ནི་སྐྱེས་པ་ཡི། །འབྲས་བུ་དེ་དག་རྒྱུ་མེད་འགྱུར། །

【江】若未与果因，此因已灭者，因灭而果生，是果则无因。(20.6)

【什】若因不與果，作因已而滅，因滅而果生，是果則無因。(20.6)

【波】若因未與能，而因先滅者，因滅而果起，此果則無因。(20.6)

【惟】因若未與果，是因先滅者，因滅而果生，果起即無因。(20.6)

फलं सहैव सामग्र्या यदि प्रादुर्भवेत्पुनः।
एककालौ प्रसज्येते जनको यश्च जन्यते॥७॥

གལ་ཏེ་ཚོགས་དང་ལྷན་ཅིག་ཏུ། །འབྲས་བུ་ཡང་ནི་སྐྱེ་འགྱུར་ན། །

སྐྱེད་པར་བྱེད་དང་བསྐྱེད་བྱ་གང་། །དུས་གཅིག་པར་ནི་ཐལ་བར་འགྱུར། །

【江】若与和合俱，而有果生者，能生及所生，应成同一时。(20.7)

【什】若眾緣合時，而有果生者，生者及可生，則為一時俱。(20.7)

【波】若同時和合，而能生果者，能生及所生，墮在一時中。(20.7)

【惟】若因緣和合，如是果同生，能生及所生，亦如燈與光。

亦非先有果，然後方和合，生已還復生，即墮一時過。(20.7)

पूर्वमेव च सामग्र्याः फलं प्रादुर्भवेद्यदि।

हेतुप्रत्ययनिर्मुक्तं फलमाहेतुकं भवेत्॥८॥

གལ་ཏེ་ཚོགས་པའི་སྔ་རོལ་ན། །འབྲས་བུ་སྐྱེས་པར་གྱུར་ན་ནི། །

རྒྱུ་དང་རྐྱེན་རྣམས་མེད་པ་ཡི། །འབྲས་བུ་རྒྱུ་མེད་འབྱུང་བར་འགྱུར། །

【江】若和合之前，已有果生者，无诸因缘果，当成无因生。(20.8)

【什】若先有果生，而後眾緣合，此即離因緣，名為無因果。(20.8)

【波】若未和合前，已有果起者，離彼因緣已，果起則無因。(20.8)

【惟】若先無和合，而有果生者，是即離因緣，乃成無因果。(20.8)

निरुद्धे चेत्फलं हेतौ हेतोः संक्रमणं भवेत्।

पूर्वजातस्य हेतोश्च पुनर्जन्म प्रसज्यते॥९॥

གལ་ཏེ་རྒྱུ་འགགས་འབྲས་བུ་ན། །རྒྱུ་ནི་ཀུན་ཏུ་འཕོ་བར་འགྱུར། །

སྔོན་སྐྱེས་པ་ཡི་རྒྱུ་ཡང་ནི། །ཡང་སྐྱེ་བར་ནི་ཐལ་བར་འགྱུར། །

【江】若因灭坏已，迁转入果者，先前已生因，应生已再生。(20.9)

【什】若因變為果，因即至於果，是則前生因，生已而復生。(20.9)

【波】若因變為果，因即有向去，先有而復生，則墮重生過。(20.9)

【惟】法滅即是無，壞法無別體，是即前生因，而墮重生過。(20.9)

जनयेत्फलमुत्पन्नं निरुद्धोऽस्तंगतः कथम्।

तिष्ठन्नपि कथं हेतुः फलेन जनयेद्वृतः॥१०॥

འགགས་པ་ནུབ་པར་གྱུར་པ་ཡིས། །འབྲས་བུ་སྐྱེས་པ་ཇི་ལྟར་སྐྱེད། །

འབྲས་བུ་དང་ནི་འབྲེལ་བའི་རྒྱུ། །གནས་པས་ཀྱང་ནི་ཇི་ལྟར་སྐྱེད། །

【江】云何已灭失，能生已生果？与果相属因，安住云何生？(20.10)

【什】云何因滅失，而能生於果，又若因在果，云何因生果？（20.10）

【波】為已滅生果，為未滅生果，因滅者已壞，云何能生果？（20.10）

【惟】因生果已滅，而復何有滅，又若因住果，離果何有住？ (20.10)

अथावृतः फलेनासौ कतमज्जनयेत्फलम्।
न ह्यदृष्ट्वा वा दृष्ट्वा वा हेतुर्जनयते फलम्॥ ११॥

ཅི་སྟེ་རྒྱུ་འབྲས་མ་འབྲེལ་ན། །འབྲས་བུ་གང་ཞིག་སྐྱེད་པར་བྱེད། །

རྒྱུས་ནི་མཐོང་དང་མ་མཐོང་བར། །འབྲས་བུ་སྐྱེད་པར་མི་བྱེད་དོ། །

【江】若因果不属，当生何等果？因见或不见，俱不能生果。(20.11)

【什】若因遍有果，更生何等果？因見不見果，是二俱不生。（20.11）

【波】因果和合住，云何得生果？不與果和合，何物能生果？（20.11）

【惟】無彼過去因，與過去果合，亦無未生果，與已生因合。(20.11)

नातीतस्य ह्यतीतेन फलस्य सह हेतुना।
नाजातेन न जातेन संगतिर्जातु विद्यते॥ १२॥

འབྲས་བུ་འདས་པ་རྒྱུ་འདས་དང་། །མ་སྐྱེས་པ་དང་སྐྱེས་པ་དང་། །

ལྷན་ཅིག་ཕྲད་པར་འགྱུར་པ་ནི། །ནམ་ཡང་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ནོ། །

【江】过去果与因，无论是过去，或未生已生，会合终非有。(20.12)

【什】若言過去因，而於過去果，未來現在果，是則終不合。（20.12）

【波】無有過去果，與過去因合，亦無未來果，與已生因合。（20.12）

【惟】無彼過去因，與過去果合，亦無未生果，與已生因合。(20.12)

न जातस्य ह्यजातेन फलस्य सह हेतुना।
नातीतेन न जातेन संगतिर्जातु विद्यते॥ १३॥

འབྲས་བུ་སྐྱེས་པ་རྒྱུ་མ་སྐྱེས། །འདས་པ་དང་ནི་སྐྱེས་པ་དང་། །

ལྷན་ཅིག་ཕྲད་པར་འགྱུར་པ་ནི། །ནམ་ཡང་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ནོ། །

【江】已生果与因，无论是未生，或过去已生，会合终非有。(20.13)

【什】若言未來因，而於未來果，現在過去果，是則終不合。（20.13）

【波】已果及未因，畢竟無和合，未果及已因，亦復無和合。（20.13）

【惟】亦無未生因，與已生果合。(20.13)

नाजातस्य हि जातेन फलस्य सह हेतुना।
नाजातेन न नष्टेन संगतिर्जातु विद्यते॥ १४॥

འབྲས་བུ་མ་སྐྱེས་རྒྱུ་སྐྱེས་དང་། །མ་སྐྱེས་པ་དང་འདས་པ་དང་།

ལྷན་ཅིག་ཕྲད་པར་འགྱུར་བ་ནི། །ནམ་ཡང་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ནོ། །

【江】未生果与因，无论是已生，或未生过去，会合终非有。(20.14)

【什】若言現在因，而於現在果，未來過去果，是則終不合。(20.14)

【波】無有已生果，與已未因合，亦無已壞果，與已未因合。(20.14)

【惟】已生即不見，有和合可得。(20.14)

असत्यां संगतौ हेतुः कथं जनयते फलम्।

सत्यां वा संगतौ हेतुः कथं जनयते फलम्॥ १५॥

ཕྲད་པ་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ན། །རྒྱུས་ནི་འབྲས་བུ་ཇི་ལྟར་སྐྱེད། །

ཕྲད་པ་ཡོད་པ་ཡིན་ན་ཡང་། །རྒྱུས་ནི་འབྲས་བུ་ཇི་ལྟར་སྐྱེད། །

【江】若会合非有，因何能生果？若会合是有，因何能生果？（20.15）

【什】若不和合者，因何能生果？若有和合者，因何能生果？(20.15)

【波】因若不和合，云何能生果？因若有和合，云何能生果？(20.15)

【惟】若法無和合，因何能生果？若法有和合，因何能生果？（20.15）

हेतुः फलेन शून्यश्चेत्कथं जनयते फलम्।

हेतुः फलेनाशून्यश्चेत्कथं जनयते फलम्॥ १६॥

གལ་ཏེ་འབྲས་བུས་སྟོང་པའི་རྒྱུས། །ཇི་ལྟར་འབྲས་བུ་སྐྱེད་པར་བྱེད། །

གལ་ཏེ་འབྲས་བུས་མི་སྟོང་རྒྱུས། །ཇི་ལྟར་འབྲས་བུ་སྐྱེད་པར་བྱེད། །

【江】若因空无果，云何能生果？若因不空果，云何能生果？（20.16）

【什】若因空無果，因何能生果？若因不空果，因何能生果？(20.16)

【波】因中果若空，云何能生果？因中果不空，云何能生果？(20.16)

【惟】因果若是空，云何能生果？因果若不空，云何能生果？（20.16）

फलं नोत्पत्स्यतेऽशून्यमशून्यं न निरोत्स्यते।

अनिरुद्धमनुत्पन्नमशून्यं तद्भविष्यति॥ १७॥

འབྲས་བུ་མི་སྟོང་སྐྱེ་མི་འགྱུར། །མི་སྟོང་འགག་པར་མི་འགྱུར་རོ། །

མི་སྟོང་དེ་ནི་མི་འགགས་དང་། །མ་སྐྱེས་པར་ཡང་འགྱུར་པ་ཡིན། །

【江】果不空不生，果不空不灭。此果若不空，当不生不灭。(20.17)

【什】果不空不生，果不空不滅，以果不空故，不生亦不滅。

果空故不生，果空故不滅，以果是空故，不生亦不滅。(20.17)

【波】未起果不空，不空則無滅，以無起滅故，果得不空過。

果不空不起，果不空不滅，以果不空故，無起亦無滅。(20.17)

【惟】不空即不生，不空即不滅，以得不空故，不生亦不滅。(20.17)

कथमुत्पत्स्यते शून्यं कथं शून्यं निरोत्स्यते।

शून्यमप्यनिरुद्धं तदनुत्पन्नं प्रसज्यते॥ १८॥

སྟོང་པ་ཇི་ལྟར་སྐྱེ་འགྱུར་ཞིང་། །སྟོང་པ་ཇི་ལྟར་འགག་པར་འགྱུར། །

སྟོང་པ་དེ་ཡང་མ་འགགས་དང་། །མ་སྐྱེས་པར་ཡང་ཐལ་བར་འགྱུར། །

【江】空则云何生？空则云何灭？此空亦应成，不生不灭过。(20.18)

【什】(缺)

【波】果空云何起？果空云何滅？以果是空故，無起亦無滅。(20.18)

【惟】空即云何生？空亦云何滅？以空故不生，以空故不滅。(20.18)

हेतोः फलस्य चैकत्वं न हि जातूपपद्यते।

हेतोः फलस्य चान्यत्वं न हि जातूपपद्यते॥ १९॥

རྒྱུ་དང་འབྲས་བུ་གཅིག་ཉིད་དུ། །ནམ་ཡང་འཐད་པར་མི་འགྱུར་རོ། །

རྒྱུ་དང་འབྲས་བུ་གཞན་ཉིད་དུ། །ནམ་ཡང་འཐད་པར་མི་འགྱུར་རོ། །

【江】因果是一者，是事终不然。因果是异者，是事亦不然。(20.19)

【什】因果是一者，是事終不然，因果若異者，是事亦不然。(20.19)

【波】因與果一者，終無有是義，因與果異者，亦無有是義。(20.19)

【惟】因果若一性，即無法可生，因果若異性，亦無法可生。(20.19)

एकत्वे फलहेत्वोः स्यादैक्यं जनकजन्ययोः।

पृथक्त्वे फलहेत्वोः स्यात्तुल्यो हेतुरहेतुना॥ २०॥

རྒྱུ་དང་འབྲས་བུ་གཅིག་ཉིད་ན། །བསྐྱེད་བྱ་སྐྱེད་བྱེད་གཅིག་ཏུ་འགྱུར། །

རྒྱུ་དང་འབྲས་བུ་གཞན་ཉིད་ན། །རྒྱུ་དང་རྒྱུ་མིན་མཚུངས་པར་འགྱུར། །

【江】若因果是一，能生所生一。若因果是异，因非因则同。(20.20)

【什】若因果是一，生及所生一，若因果是異，因則同非因。(20.20)

【波】因果若一者，能所則為一，因果若異者，因則同非因。(20.20)

【惟】(缺)

फलं स्वभावसद्भूतं किं हेतुर्जनयिष्यति।

फलं स्वभावासद्भूतं किं हेतुर्जनयिष्यति॥२१॥

འབྲས་བུ་ངོ་བོ་ཉིད་ཡོད་ན། །རྒྱུས་ནི་ཅི་ཞིག་སྐྱེད་པར་བྱེད། །

འབྲས་བུ་ངོ་བོ་ཉིད་མེད་ན། །རྒྱུས་ནི་ཅི་ཞིག་སྐྱེད་པར་བྱེད། །

【江】若果由自性有，则因当生何？若果体性无，则因当生何？（20.21）

【什】若果定有性，因為何所生？若果定無性，因為何所生？（20.21）

【波】果若已有者，何用從因生？果若未有者，因復何能生？（20.21）

【惟】果自體若有，因即何能生？果自體若無，因亦何能生？（20.21）

न चाजनयमानस्य हेतुत्वमुपपद्यते।
हेतुत्वानुपपत्तौ च फलं कस्य भविष्यति॥२२॥

སྐྱེད་པར་བྱེད་པ་མ་ཡིན་ན། །རྒྱུ་ཉིད་འཐད་པར་མི་འགྱུར་རོ། །

རྒྱུ་ཉིད་འཐད་པ་ཡོད་མིན་ན། །འབྲས་བུ་གང་གི་ཡིན་པར་འགྱུར། །

【江】若非是能生，则因性不成。若因性不成，则是何之果？（20.22）

【什】因不生果者，則無有因相，若無有因相，誰能有是果。（20.22）

【波】（缺）

【惟】（缺）

न च प्रत्ययहेतूनामियमात्मानमात्मना।
या सामग्री जनयते सा कथं जनयेत्फलम्॥२३॥

རྒྱུ་རྣམས་དང་ནི་རྐྱེན་དག་གི།ཚོགས་པ་གང་ཡིན་དེ་ཡིན་ནི། །

བདག་གིས་བདག་ཉིད་མི་སྐྱེད་ན། །འབྲས་བུ་ཇི་ལྟར་སྐྱེད་པར་བྱེད། །

【江】若此诸因缘，和合之自体，不能生自体，云何能生果？（20.23）

【什】若從眾因緣，而有和合生，和合自不生，云何能生果？（20.23）

【波】自體及眾緣，和合不能生，自體既不生，云何能生果？（20.23）

【惟】亦非因緣成，亦非自體有，又非和合生，此何能生果？（20.23）

न सामग्रीकृतं फलं नासामग्रीकृतं फलम्।
अस्ति प्रत्ययसामग्री कुत एव फलं विना॥२४॥

དེ་ཕྱིར་ཚོགས་པས་བྱས་པ་མེད། །ཚོགས་མིན་བྱས་པའི་འབྲས་བུ་མེད། །

འབྲས་བུ་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ན། །རྐྱེན་གྱི་ཚོགས་པ་ག་ལ་ཡོད། །

【江】故合及非合，所作果无有。若无有果者，岂有缘之合？（20.24）

【什】是故果不從，緣合不合生，若無有果者，何處有合法？(20.24)

【波】是故果不從，緣合不合生，以果無有故，和合法亦無。(20.24)

【惟】若因緣和合，所作得成者，果若無集因，即因緣不合。(20.24)

ཚོགས་པ་བརྟག་པ་ཞེས་བྱ་བ་སྟེ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་ཉི་ཤུ་པའོ།། །།

२१ संभवविभवपरीक्षा एकविंशतितमं प्रकरणम्।

འབྱུང་བ་དང་འཇིག་པ་བརྟག་པ་ཞེས་བྱ་བ་སྟེ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་ཉི་ཤུ་གཅིག་པ།

【江】释观成坏品第二十一

【什】觀成壞品第二十一

【波】觀成壞品第二十一

【惟】觀成壞品第二十一

विना वा सह वा नास्ति विभवः संभवेन वै।

विना वा सह वा नास्ति संभवो विभवेन वै॥ १ ॥

འཇིག་པ་འབྱུང་བ་མེད་པར་རམ། །ལྷན་ཅིག་ཡོད་པ་ཉིད་མ་ཡིན། །

འབྱུང་བ་འཇིག་པ་མེད་པར་རམ། །ལྷན་ཅིག་ཡོད་པ་ཉིད་མ་ཡིན། །

【江】离成坏非有，俱时亦非有，离坏成非有，俱时亦非有。(21.1)

【什】離成及共成，是中無有壞，離壞及共壞，是中亦無成。(21.1)

【波】離成無有壞，與俱亦無壞，離壞無有成，與俱亦無成。(21.1)

【惟】離成無有壞，離壞亦無成，共成無有壞，共壞亦無成。(21.1)

भविष्यति कथं नाम विभवः संभवं विना।

विनैव जन्म मरणं विभवो नोद्भवं विना॥ २ ॥

འཇིག་པ་འབྱུང་བ་མེད་པར་ནི། །ཇི་ལྟ་བུར་ན་ཡོད་པར་འགྱུར། །

སྐྱེ་བ་མེད་པར་འཆི་བར་འགྱུར། །འཇིག་པ་འབྱུང་བ་མེད་པར་མེད། །

【江】若离于成者，云何当有坏？离生当有死，离成则无坏。(21.2)

【什】若離於成者，云何而有壞？如離生有死，是事則不然。(21.2)

【波】離成則無壞，云何得有壞？離死則無生，無壞何有成。(21.2)

【惟】(缺)

संभवेनैव विभवः कथं सह भविष्यति।

न जन्ममरणं चैवं तुल्यकालं हि विद्यते॥ ३॥

འཇིག་པ་འབྱུང་དང་ལྷན་ཅིག་ཏུ། །ཇི་ལྟར་ཡོད་པ་ཉིད་དུ་འགྱུར། །

འཆི་བ་སྐྱེ་དང་དུས་གཅིག་ཏུ། །ཡོད་པ་ཉིད་ནི་མ་ཡིན་ནོ། །

【江】此坏与成者，云何俱时有？死与生俱时，而有实不然。（21.3）

【什】成壞共有者，云何有成壞？如世間生死，一時俱不然。(21.3)

【波】若成與壞俱，云何當可得？亦如生與死，不可得同時。(21.3)

【惟】（缺）

भविष्यति कथं नाम संभवो विभवं विना।
अनित्यता हि भावेषु न कदाचिन्न विद्यते॥ ४॥

འབྱུང་བ་འཇིག་པ་མེད་པར་ནི། །ཇི་ལྟ་བུར་ན་ཡོད་པར་འགྱུར། །

དངོས་པོ་རྣམས་ལ་མི་རྟག་ཉིད། །ནམ་ཡང་མེད་པ་མ་ཡིན། །

【江】若离于坏者，云何当有成？诸事无常性，终不成非有。（21.4）

【什】若離於壞者，云何當有成？無常未曾有，不在諸法時。(21.4)

【波】若離壞有成，云何當可得？諸體上無常，一切時中有。(21.4)

【惟】離壞若有成，云何當可得？法體無常徧，無處而不有。（21.4）

संभवो विभवेनैव कथं सह भविष्यति।
न जन्ममरणं चैव तुल्यकालं हि विद्यते॥ ५॥

འབྱུང་བ་འཇིག་དང་ལྷན་ཅིག་ཏུ། །ཇི་ལྟར་ཡོད་པ་ཉིད་དུ་འགྱུར། །

སྐྱེ་བ་འཆི་དང་དུས་གཅིག་ཏུ། །ཡོད་པ་ཉིད་ནི་མ་ཡིན་ནོ། །

【江】此成与坏者，云何俱时有？生与死俱时，而有实不然。（21.5）

【什】(缺)

【波】成與壞同時，云何而可得？亦如生與死，同時者不然。(21.5)

【惟】若離成有壞，云何當可得？亦如生與死，非同時而有。（21.5）

सहान्योन्येन वा सिद्धिर्विनान्योन्येन वा ययोः।
न विद्यते, तयोः सिद्धिः कथं नु खलु विद्यते॥ ६॥

གང་དག་ཕན་ཚུན་ལྷན་ཅིག་གམ། །ཕན་ཚུན་ལྷན་ཅིག་མ་ཡིན་པར། །

གྲུབ་པ་ཡོད་པ་མ་ཡིན་པ། །དེ་དག་གྲུབ་པ་ཇི་ལྟར་ཡོད། །

【江】彼等互俱时，或互非俱时，二皆不可有，是则云何有？（21.6）

【什】成壞共無成，離亦無有成，是二俱不可，云何當有成？（21.6）

【波】成壞互共成，此二無有成，離此二互成，二法云何成？（21.6）

【惟】若二互共成，彼二互無有，成壞二無故，云何有成就?　(21.6)

क्षयस्य संभवो नास्ति नाक्षयस्यापि संभवः।

क्षयस्य विभवो नास्ति विभवो नाक्षयस्य च॥७॥

ཟད་ལ་འབྱུང་བ་ཡོད་མ་ཡིན། །མ་ཟད་པ་ལའང་འབྱུང་བ་མེད། །

ཟད་ལ་འཇིག་པ་ཡོད་མ་ཡིན། །མ་ཟད་པ་ལའང་འཇིག་པ་མེད། །

【江】尽则无有成，不尽亦无成。尽则无有坏，不尽亦无坏。(21.7)

【什】盡則無有成，不盡亦無成。盡則無有壞，不盡亦不壞。（21.7）

【波】盡者無有起，無盡亦無起。有盡者無壞，無盡亦無壞。（21.7）

【惟】盡即無有成，不盡亦無成。盡即無有壞，不盡亦無壞。(21.7)

संभवो विभवश्चैव विना भावं न विद्यते।

संभवं विभवं चैव विना भावो न विद्यते॥८॥

དངོས་པོ་ཡོད་པ་མ་ཡིན་པར། །འབྱུང་དང་འཇིག་པ་ཡོད་མ་ཡིན། །

འབྱུང་དང་འཇིག་པ་མེད་པར་ནི། །དངོས་པོ་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ནོ། །

【江】若诸事非有，则亦无成坏。若成坏非有，则亦无诸事。(21.8)

【什】若離於成壞，是亦無有法。若當離於法，亦無有成壞。（21.8）

【波】若離彼成壞，則無有物體。是成壞二法，離物體亦無。（21.8）

【惟】（缺）

संभवो विभवश्चैव न शून्यस्योपपद्यते।

संभवो विभवश्चैव नाशून्यस्योपपद्यते॥९॥

སྟོང་ལ་འབྱུང་དང་འཇིག་པ་དག ། འཐད་པ་ཉིད་ནི་མ་ཡིན་នོ། །

མི་སྟོང་པ་ལའང་འབྱུང་འཇིག་དག །འཐད་པ་ཉིད་ནི་མ་ཡིན་ནོ། །

【江】空则不应有，生成及坏灭。不空不应有，生成及坏灭。(21.9)

【什】若法性空者，誰當有成壞。若性不空者，亦無有成壞。（21.9）

【波】有成壞二法，物體空不然。有成壞二法，體不空不然。（21.9）

【惟】彼成壞二法，非空故可有。又成壞二法，非不空可有。(21.9)

संभवो विभवश्चैव नैक इत्युपपद्यते।

संभवो विभवश्चैव न नानेत्युपपद्यते॥१०॥

འབྱུང་བ་དང་ནི་འཇིག་པ་དག ། གཅིག་པ་ཉིད་དུ་མི་འཐད་དོ། །

འབྱུང་བ་དང་ནི་འཇིག་པ་དག ། གཞན་ཉིད་དུ་ཡང་མི་འཐད་དོ། །

【江】成坏若一者，是则不应理。成坏若异者，是亦不应理。(21.10)

【什】成壞若一者，是事則不然。成壞若異者，是事亦不然。(21.10)

【波】是成壞二法，一體者不然。是成壞二法，異體者不然。(21.10)

【惟】此成壞二法，非一性可有。此成壞二法，亦非異性有。(21.10)

दृश्यते संभवश्चैव विभवश्चैव ते भवेत्।

दृश्यते संभवश्चैव मोहाद्विभव एव च॥ ११ ॥

འབྱུང་བ་དང་ནི་འཇིག་པ་དག ། མཐོང་ངོ་སྙམ་དུ་ཁྱོད་སེམས་ན། །

འབྱུང་བ་དང་ནི་འཇིག་པ་དག །གཏི་མུག་ཉིད་ཀྱིས་མཐོང་བ་ཡིན། །

【江】若汝作是念，汝见成及坏，是则成及坏，是痴之所见。(21.11)

【什】若謂以眼見，而有生滅者，則為是癡妄，而見有生滅。(21.11)

【波】起者先已遮，無起法亦遮，見成者愚癡，見壞者亦爾。(21.11)

【惟】有體不生體，無體不生體，體不生無體，有無體不生。(21.11)

न भावाज्जायते भावो भावोऽभावान्न जायते।

नाभावाज्जायतेऽभावोऽभावो भावान्न जायते॥ १२ ॥

དངོས་པོ་དངོས་ལས་མི་སྐྱེ་སྟེ། །དངོས་པོ་དངོས་མེད་ལས་མི་སྐྱེ། །

དངོས་མེད་དངོས་མེད་མི་སྐྱེ་སྟེ། །དངོས་མེད་དངོས་ལས་མི་སྐྱེའོ། །

【江】事不从事生，不从无事生。无事亦不从，无事及事生。(21.12)

【什】從法不生法，亦不生非法。從非法不生，法及於非法。(21.12)

【波】有體不生體，亦不生無體。無體不生體，亦不生無體。(21.12)

【惟】法不從自生，云何從佗生。自佗既不生，如所生亦然。(21.12)

न स्वतो जायते भावः परतो नैव जायते।

न स्वतः परतश्चैव जायते, जायते कुतः॥ १३ ॥

དངོས་པོ་བདག་ལས་མི་སྐྱེ་སྟེ། །གཞན་ལས་སྐྱེ་བ་ཉིད་མ་ཡིན། །

བདག་དང་གཞན་ལས་སྐྱེ་བ་ནི། །ཡོད་མིན་ཇི་ལྟར་སྐྱེ་བར་འགྱུར། །

【江】事不从自生，亦不从他生，不从自他生，是则云何生？(21.13)

【什】法不從自生，亦不從他生，不從自他生，云何而有生？(21.13)

【波】法體不自生，亦不從他生，亦無自他生，今說何處生？（21.13）

【惟】（缺）

भावमभ्युपपन्नस्य शाश्वतोच्छेददर्शनम्।
प्रसज्यते स भावो हि नित्योऽनित्योऽथ वा भवेत्॥१४॥

དངོས་པོ་ཡོད་པར་ཁས་བླངས་ན། །རྟག་དང་ཆད་པར་ལྟ་བར་ནི། །

ཐལ་བར་འགྱུར་ཏེ་དངོས་དེ་ནི། །རྟག་དང་མི་རྟག་འགྱུར་ཕྱིར་རོ། །

【江】若承许有事，则堕常断见。以彼事当成，常及无常故。(21.14)

【什】若有所受法，即墮於斷常。當知所受法，為常為無常。(21.14)

【波】諸法有體者，即墮斷常見。當知所受法，若常若無常。(21.14)

【惟】（缺）

भावमभ्युपपन्नस्य नैवोच्छेदो न शाश्वतम्।
उदयव्ययसंतानःफलहेत्वोर्भवः स हि॥१५॥

དངོས་པོ་ཡོད་པར་ཁས་བླངས་ཀྱང་། །ཆད་པར་མི་འགྱུར་རྟག་མི་འགྱུར། །

འབྲས་བུ་རྒྱུ་ཡི་འབྱུང་འཇིག་གི། །རྒྱུན་དེ་སྲིད་པ་ཡིན་ཕྱིར་རོ། །

【江】虽承许事有，然不堕断常，以果因成坏，相续即有故。(21.15)

【什】所有受法者，不墮於斷常，因果相續故，不斷亦不常。(21.15)

【波】起盡相續者，由果及與因，因滅而果起，不斷亦不常。(21.15)

【惟】（缺）

उदयव्ययसंतानः फलहेत्वोर्भवः स चेत्।
व्ययस्यापुनरुत्पत्तेर्हेतूच्छेदः प्रसज्यते॥ १६ ॥

འབྲས་བུ་རྒྱུ་ཡི་འབྱུང་འཇིག་གི །རྒྱུན་དེ་སྲིད་པ་ཡིན་འགྱུར་ན། །

འཇིག་ལ་ཡང་སྐྱེ་མེད་པའི་ཕྱིར། །རྒྱུ་ནི་ཆད་པར་ཐལ་བར་འགྱུར། །

【江】若果因成坏，相续即是有，灭不再生故，因当成断灭。(21.16)

【什】若因果生滅，相續而不斷，滅更不生故，因即為斷滅。(21.16)

【波】是起盡相續，由因及果者，因滅而果起，若斷及若常。(21.16)

【惟】滅已不復生，因即墮於斷，若生滅相續，故因果有體。(21.16)

सद्भावस्य स्वभावेन नासद्भावश्च युज्यते।
निर्वाणकाले चोच्छेदः प्रशमाद्भवसंततेः॥१७॥

དངོས་པོ་ངོ་བོ་ཉིད་ཡོད་ན། །དངོས་མེད་འགྱུར་བར་མི་རིགས་སོ། །

མྱ་ངན་འདས་པའི་དུས་ན་ཆད། །སྲིད་རྒྱུན་རབ་ཏུ་ཞི་ཕྱིར་རོ། །

【江】若事由自性有，不应成无事。涅盘时断灭，有相续止故。(21.17)

【什】法住於自性，不應有有無。涅槃滅相續，則墮於斷滅。(21.17)

【波】先有自體者，後無則不然。涅槃時便斷，即有斷滅過。(21.17)

【惟】若法住自體，無法有分位。至涅盤時斷，即諸法斷滅。(21.17)

चरमे न निरुद्धे च प्रथमो युज्यते भवः।

चरमे नानिरुद्धे च प्रथमो युज्यते भवः॥१८॥

ཐ་མ་འགགས་པར་གྱུར་པ་ན། །སྲིད་པ་དང་པོ་རིགས་མི་འགྱུར། །

ཐ་མ་འགགས་པར་མ་གྱུར་ཚེ། །སྲིད་པ་དང་པོ་རིགས་མི་འགྱུར། །

【江】若最后已灭，初有不合理。最后未灭时，初有亦不然。(21.18)

【什】若初有滅者，則無有後有，初有若不滅，亦無有後有。(21.18)

【波】死有者是滅，取初有不然，死有未滅時，取初有不然。(21.18)

【惟】死有若已滅，取初有不然，死有若未滅，取初有不然。(21.18)

निरुध्यमाने चरमे प्रथमो यदि जायते।

निरुध्यमान एकः स्याज्जायमानोऽपरो भवेत्॥१९॥

གལ་ཏེ་ཐ་མ་འགག་བཞིན་ན། །དང་པོ་སྐྱེ་བར་འགྱུར་ན་ནི། །

འགག་བཞིན་པ་ནི་གཅིག་འགྱུར་ཞིང་། །སྐྱེ་བཞིན་པ་ཡང་གཞན་དུ་འགྱུར། །

【江】若最后正灭，最初当生者，正灭者为一，正生者馀一。(21.19)

【什】若初有滅時，而後有生者，滅時是一有，生時是一有。(21.19)

【波】是死有滅時，能生初有者，滅時是一有，生時是異有。(21.19)

【惟】若初有滅時，而死有生者，滅時是一有，生時是異有。(21.19)

न चेन्निरुध्यमानश्च जायमानश्च युज्यते।

सार्धं च म्रियते येषु तेषु स्कन्धेषु जायते॥२०॥

གལ་ཏེ་འགག་བཞིན་སྐྱེ་བཞིན་དག །ལྷན་ཅིག་ཏུ་ཡང་རིགས་མིན་ན། །

ཕུང་པོ་གང་ལ་འཆི་འགྱུར་བ། །དེ་ལ་སྐྱེ་བ་འབྱུང་འགྱུར་རམ། །

【江】若正灭正生，俱时亦不然。何等蕴中死，即于彼等生？(21.20)

【什】若言於生滅，而謂一時者。則於此陰死，即於此陰生？(21.20)

【波】滅時及生時，取初有不然。而此滅陰者，後復還生耶？（21.20）

【惟】亦無法滅時，與生時和合。是即同所依，此滅彼蘊生？ (21.20)

एवं त्रिष्वपि कालेषु न युक्ता भवसंततिः।
त्रिषु कालेषु या नास्ति सा कथं भवसंततिः॥२१॥

དེ་ལྟར་དུས་གསུམ་དག་ཏུ། །སྲིད་པའི་རྒྱུན་ནི་མི་རིགས་ན། །

དུས་གསུམ་དག་ཏུ་གང་མེད་པ། །དེ་ནི་ཇི་ལྟར་སྲིད་པའི་རྒྱུན། །

【江】如是三时中，有相续不然。彼三时中无，云何有相续？ (21.21)

【什】三世中求有，相續不可得。若三世中無，何有有相續？（21.21）

【波】如是三時中，有相續不然。若無三時者，何有有相續？（21.21）

【惟】如是此三時，有相續不然。若無彼三時，云何有相續？ (21.21)

འབྱུང་བ་དང་འཇིག་པ་བརྟག་པ་ཞེས་བྱ་བ་སྟེ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་ཉི་ཤུ་གཅིག་པའོ།། །།

२२ तथागतपरीक्षा द्वाविंशतितमं प्रकरणम्।

དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་བརྟག་པ་ཞེས་བྱ་བ་སྟེ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་ཉི་ཤུ་གཉིས་པ།

【江】释观如来品第二十二

【什】觀如來品第二十二

【波】觀如來品第二十二

【惟】觀如來品第二十二

स्कन्धा न नान्यः स्कन्धेभ्यो नास्मिन् स्कन्धा न तेषु सः।
तथागतः स्कन्धवान्न कतमोऽत्र तथागतः॥१॥

ཕུང་མིན་ཕུང་པོ་ལས་གཞན་མིན། །དེ་ལ་ཕུང་མེད་དེ་དེར་མེད། །

དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ཕུང་ལྡན་མིན། །དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་གང་ཞིག་ཡིན། །

【江】非蕴非异蕴，彼蕴中互无，如来非有蕴，何者是如来？ (22.1)

【什】非陰不離陰，此彼不相在，如來不有陰，何處有如來？（22.1）

【波】非陰不離陰，陰如來互無，非如來有陰，何等是如來？（22.1）

【惟】即蘊無如來，異蘊無如來，如來無諸蘊，何處有如來？ (22.1)

बुद्धः स्कन्धानुपादाय यदि नास्ति स्वभावतः।
स्वभावतश्च यो नास्ति कुतः स परभावतः॥२॥

གལ་ཏེ་སངས་རྒྱས་ཕུང་པོ་ལ། །བརྟེན་ནས་རང་བཞིན་ལས་ཡོད་མིན། །

རང་བཞིན་ལས་ནི་གང་མེད་པ། །དེ་གཞན་དངོས་ལས་ག་ལ་ཡོད། །

【江】若佛依于蕴，则非由自性有。非由自性有者，岂以他事有？（22.2）

【什】陰合有如來，則無有自性。若無有自性，云何因他有？（22.2）

【波】因陰有如來，則無有自體，若無自體者，云何因他有？（22.2）

【惟】若無有自體，云何有佗體，彼佗體既無，何有人等相？（22.2）

प्रतीत्य परभावं यः सोऽनात्मेत्युपपद्यते।

यश्चानात्मा स च कथं भविष्यति तथागतः॥३॥

གང་ཞིག་གཞན་གྱི་དངོས་བརྟེན་ནས། །དེ་བདག་ཉིད་དུ་མི་འཐད་དོ། །

གང་ཞིག་བདག་ཉིད་མེད་པ་དེ། །ཇི་ལྟར་དེ་བཞིན་གཤེགས་པར་འགྱུར། །

【江】彼依他事者，我性不应理，彼无我性者，云何成如来？（22.3）

【什】法若因他生，是即為非我，若法非我者，云何是如來？（22.3）

【波】法從他緣起，有我者不然，若無有我者，云何有如來？（22.3）

【惟】若法因佗有，彼無體可生，無體故無性，云何有如來？（22.3）

यदि नास्ति स्वभावश्च परभावः कथं भवेत्।

स्वभावपरभावाभ्यामृते कः स तथागतः॥४॥

གལ་ཏེ་རང་བཞིན་ཡོད་མིན་ན། །གཞན་དངོས་ཡོད་པར་ཇི་ལྟར་འགྱུར། །

རང་བཞིན་དང་ནི་གཞན་དངོས་དག །མ་གཏོགས་དེ་བཞིན་གཤེགས་དེ་གང་། །

【江】若非由自性有，云何有他事？离自性他事，谁复是如来？（22.4）

【什】若無有自性，云何有他性？離自性他性，何名為如來？（22.4）

【波】若無有自體，云何有他體？若離自他體，何等是如來？（22.4）

【惟】若無有自體，云何有佗體？離自體佗體，何處有如來？

स्कन्धान् यद्यनुपादाय भवेत्कश्चित्तथागतः।

स इदानीमुपादद्यादुपादाय ततो भवेत्॥५॥

གལ་ཏེ་ཕུང་པོ་མ་བརྟེན་པར། །དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་འགའ་ཡོད་ན། །

དེ་ནི་ད་གདོང་རྟེན་འགྱུར་ཞིང་། །བརྟེན་ནས་དེ་ནས་འགྱུར་ལ་རག །

【江】若不依诸蕴，而有一如来，则彼今始依，依已以彼成。（22.5）

【什】若不因五陰，先有如來者，以今受陰故，則說為如來。（22.5）

【波】彼未取陰前，已有非如來，而今取陰故，始是如來耶？（22.5）

【惟】何名未取蘊，自體無別體，異蘊亦無取，何得有如來？ (22.5)

स्कन्धांश्चाप्यनुपादाय नास्ति कश्चित्तथागतः।

यश्च नास्त्यनुपादाय स उपादास्यते कथम्॥६॥

ཕུང་པོ་རྣམས་ལ་མ་བརྟེན་པར། །དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་འགའ་ཡང་མེད། །

གང་ཞིག་མ་བརྟེན་ཡོད་མིན་ན། །དེས་ནི་ཇི་ལྟར་ཉེར་ལེན་འགྱུར། །

【江】不依于诸蕴，如来全非有。若不依非有，彼当云何取？ (22.6)

【什】今實不受陰，更無如來法。若以不受無，今當云何受？（22.6）

【波】彼未取陰時，則無有如來。未取無自體，云何後取陰？（22.6）

【惟】(缺)

न भवत्यनुपादत्तमुपादानं च किंचन।

न चास्ति निरुपादानः कथंचन तथागतः॥७॥

ཉེ་བར་བླངས་པ་མ་ཡིན། །ཉེ་བར་ལེན་པར་ཅིས་མི་འགྱུར། །

ཉེ་བར་ལེན་པ་མེད་པ་ཡི། །དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ཅི་ཡང་མེད། །

【江】若非是所取，则取全不成。无取之如来，彼者全非有。(22.7)

【什】若其未有受，所受不名受。無有無受法，而名為如來。（22.7）

【波】猶如未有取，不得名為取。若離於彼取，無處有如來。（22.7）

【惟】(缺)

तत्त्वान्यत्वेन यो नास्ति मृग्यमाणश्च पञ्चधा।

उपादानेन स कथं प्रज्ञप्येत तथागतः॥८॥

རྣམ་པ་ལྔས་ནི་བཙལ་བྱས་ན། །གང་ཞིག་དེ་ཉིད་གཞན་ཉིད་དུ། །

མེད་པའི་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་དེ། །ཉེ་བར་ལེན་པས་ཇི་ལྟར་གདགས། །

【江】经五种寻求，彼于即异性，皆无之如来，取云何施设？ (22.8)

【什】若於一異中，如來不可得，五種求亦無，云何受中有？（22.8）

【波】一異無如來，五種求不得，云何當以取，施設有如來？（22.8）

【惟】無一性異性，五種求亦無，云何所取中，施設有如來？ (22.8)

यदपीदमुपादानं तत्स्वभावत्वान्न विद्यते।

स्वभावतश्च यन्नास्ति कुतस्तत्परभावतः॥९॥

གང་ཞིག་ཉེ་བར་བླང་བ་དེ། །དེ་ནི་རང་བཞིན་ལས་ཡོད་མིན། །

བདག་གི་དངོས་ལས་གང་མེད་པ། །དེ་གཞན་དངོས་ལས་ཡོད་རེ་སྐན། །

【江】又诸所取者，彼非由自性有。彼非自事有，绝非他事有。(22.9)

【什】又所受五陰，不從自性有。若無自性者，云何有他性？(22.9)

【波】彼所取五陰，不從自體有。若無自體者，云何有他體？(22.9)

【惟】此如是所取，自性無所有。若無有自性，云何有佗性? (22.9)

एवं शून्यमुपादानमुपादाता च सर्वशः।

प्रज्ञप्यते च शून्येन कथं शून्यस्तथागतः॥ १०॥

དེ་ལྟར་ཉེར་བླང་ཉེར་ལེན་པོ། །རྣམ་པ་ཀུན་གྱིས་སྟོང་པ་ཡིན། །

སྟོང་པས་དེ་བཞིན་གཤེགས་སྟོང་པ། །ཇི་ལྟ་བུར་ན་འདོགས་པར་འགྱུར། །

【江】如是一切种，所取取者空，云何能以空，施设空如来？(22.10)

【什】以如是義故，受空受者空，云何當以空，而說空如來？(22.10)

【波】法體如是故，取及取者空，云何當以空，而說空如來？(22.10)

【惟】法無自體故，能取所取空，及一切種空，空何有如來? (22.10)

शून्यमिति न वक्तव्यमशून्यमिति वा भवेत्।

उभयं नोभयं चेति प्रज्ञप्त्यर्थं तु कथ्यते॥ ११॥

སྟོང་ངོ་ཞེས་ཀྱང་མི་བརྗོད་དེ། །མི་སྟོང་ཞེས་ཀྱང་མི་བྱ་ཞིང་། །

གཉིས་དང་གཉིས་མིན་མི་བྱ་སྟེ། །གདགས་པའི་དོན་དུ་བརྗོད་པར་བྱ། །

【江】我等不说空，亦不说不空，不说二俱非，为施设故说。(22.11)

【什】空則不可說，非空不可說，共不共叵說，但以假名說。(22.11)

【波】空則不應說，非空不應說，俱不俱亦然，世諦故有說。(22.11)

【惟】空即不可說，不空亦不有，俱不俱亦然，假施設故說。(22.11)

शाश्वताशाश्वताद्या कुतः शान्ते चतुष्टयम्।

अन्तानन्तादि चाप्यत्र कुन्तः शान्ते चतुष्टयम्॥ १२॥

རྟག་དང་མི་རྟག་ལ་སོགས་བཞི། །ཞི་བ་འདི་ལ་ག་ལ་ཡོད། །

མཐའ་དང་མཐའ་མེད་ལ་སོགས་བཞི། །ཞི་བ་འདི་ལ་ག་ལ་ཡོད། །

【江】常无常等四，此寂中岂有？边无边等四，此寂中岂有？(22.12)

【什】寂滅相中無，常無常等四？寂滅相中無，邊無邊等四？(22.12)

【波】於寂滅法中，無常等四過？亦於寂滅中，無邊等四過？（22.12）
【惟】寂滅中何有，常無常等四，寂滅中何有，邊無邊等四。(22.12)
येन ग्राहो गृहीतस्तु घनोऽस्तीति तथागतः।
नास्तीति स विकल्पयन्निर्वृतस्यापि कल्पयेत्॥ १३ ॥
གང་གིས་དེ་བཞིན་གཤེགས་ཡོད་ཅེས། །འཛིན་པ་སྟུག་པོ་བཟུང་གྱུར་པ། །
དེ་ནི་མྱ་ངན་འདས་པ་ལ། །མེད་ཅེས་རྣམ་རྟོག་རྟོག་པར་བྱེད། །
【江】彼执深厚者，执如来念有，如来涅盘后，念无分别计。(22.13)
【什】邪見深厚者，則說無如來，如來寂滅相，分別有亦非。（22.13）
【波】麁重執見者，說如來有無，如來滅度後，云何不分別。（22.13）
【惟】顛倒分別習，無執中生執，若如來本無，即無分別因。(22.13)
स्वभावतश्च शून्येऽस्मिंश्चिन्ता नैवोपपद्यते।
परं निरोधाद्भवति बुद्धो न भवतीति वा॥ १४ ॥
རང་བཞིན་གྱིས་ནི་སྟོང་དེ་ལ། །སངས་རྒྱས་མྱ་ངན་འདས་ནས་ནི། །
ཡོད་དོ་ཞེའམ་མེད་དོ་ཞེས། །བསམ་པ་འཐད་པ་ཉིད་མི་འགྱུར། །
【江】彼既自性空，佛入涅盘后，念有或念无，是思不应理。(22.14)
【什】如是性空中，思惟亦不可，如來滅度後，分別於有無。（22.14）
【波】如來自體空，不應起思惟，滅後有如來，及無有如來。（22.14）
【惟】如來自體空，思惟不可有，云何謂如來，滅後有與無。(22.14)
प्रपञ्चयन्ति ये बुद्धं प्रपञ्चातीतमव्ययम्।
ते प्रपञ्चहताः सर्वे न पश्यन्ति तथागतम्॥ १५ ॥
གང་དག་སངས་རྒྱས་སྤྲོས་འདས་ཤིང་། །ཟད་པ་མེད་ལ་སྤྲོས་བྱེད་པ། །
སྤྲོས་པས་ཉམས་པ་དེ་ཀུན་གྱིས། །དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་མཐོང་མི་འགྱུར། །
【江】于无尽离戏，佛陀生戏论，诸为戏论坏，不能见如来。(22.15)
【什】如來過戲論，而人生戲論，戲論破慧眼，是皆不見佛。（22.15）
【波】戲論生分別，如來過分別，為戲論所覆，不能見如來。（22.15）
【惟】佛已過戲論，能破諸戲論，戲論所覆者，彼不見如來。(22.15)
तथागतो यत्स्वभावस्तत्स्वभावमिदं जगत्।
तथागतो निःस्वभावो निःस्वभावमिदं जगत्॥ १६ ॥

དེ་བཞིན་གཤེགས་པའི་རང་བཞིན་གང་། །དེ་ནི་འགྲོ་འདིའི་རང་བཞིན་ཡིན། །

དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་རང་བཞིན་མེད། །འགྲོ་བ་འདི་ཡི་རང་བཞིན་མེད། །

【江】如来之自性，即诸趣自性。如来无自性，诸趣亦无性。（22.16）

【什】如來所有性，即是世間性。如來無有性，世間亦無性。(22.16)

【波】以如來自體，同世間自體。如來無體故，世間亦無體。(22.16)

【惟】彼如來自體，即世間自體。如來體不成，世間亦無體。(22.16)

དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་བརྟག་པ་ཞེས་བྱ་བ་སྟེ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་ཉི་ཤུ་གཉིས་པའོ།། །།

२३ विपर्यासपरीक्षा त्रयोविंशतितमं प्रकरणम्।

ཕྱིན་ཅི་ལོག་བརྟག་པ་ཞེས་བྱ་བ་སྟེ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་ཉི་ཤུ་གསུམ་པ།

【江】释观颠倒品第二十三

【什】觀顛倒品第二十三

【波】觀顛倒品第二十三

【惟】顛倒品第二十三

संकल्पप्रभवो रागो द्वेषो मोहश्च कथ्यते।
शुभाशुभविपर्यासान् संभवन्ति प्रतीत्य हि॥ १ ॥

འདོད་ཆགས་ཞེ་སྡང་གཏི་མུག་རྣམས། །ཀུན་ཏུ་རྟོག་ལས་འབྱུང་བར་གསུངས། །

སྡུག་དང་མི་སྡུག་ཕྱིན་ཅི་ལོག །བརྟེན་པ་ཉིད་ལས་ཀུན་ཏུ་འབྱུང་། །

【江】贪嗔及愚痴，说从分别生，淨不淨颠倒，为缘而现行。（23.1）

【什】從憶想分別，生於貪恚癡，淨不淨顛倒，皆從眾緣生。(23.1)

【波】分別起煩惱，說有貪瞋等，善不善顛倒，從此緣而起。(23.1)

【惟】因分別故起，說彼貪瞋癡，善不善顛倒，此等從緣有。(23.1)

शुभाशुभविपर्यासान् संभवन्ति प्रतीत्य ये।
ते स्वभावान्न विद्यन्ते तस्मात् क्लेशा न तत्त्वतः॥ २॥

གང་དག་སྡུག་དང་མི་སྡུག་དང་། །ཕྱིན་ཅི་ལོག་ལས་བརྟེན་འབྱུང་བ། །

དེ་དག་རང་བཞིན་ལས་མེད་དེ། །དེ་ཕྱིར་ཉོན་མོངས་ཡང་དག་མེད། །

【江】依淨及不淨，颠倒而生者，彼等无自性，故烦恼实无。（23.2）

【什】若因淨不淨，顛倒生三毒，三毒即無性，故煩惱無實。(23.2)

【波】愛非愛顛倒，皆從此緣起，我無自體故，煩惱亦非實。(23.2)

【惟】若善不善倒，從緣生貪等，以煩惱無性，故煩惱無實。(23.2)

आत्मनोऽस्तित्वनास्तित्वे न कथंचिच्च सिध्यतः।

तं विनास्तित्वनास्तित्वे क्लेशानां सिध्यतः कथम्॥ ३॥

བདག་གི་ཡོད་ཉིད་མེད་ཉིད་ནི། །ཇི་ལྟ་བུར་ཡང་གྲུབ་པ་མེད། །

དེ་མེད་ཉོན་མོངས་རྣམས་ཀྱི་ནི། །ཡོད་ཉིད་མེད་ཉིད་ཇི་ལྟར་འགྲུབ། །

【江】我之有及无，是事终不成。此无诸烦恼，有无云何成？ (23.3)

【什】我法有以無，是事終不成。無我諸煩惱，有無亦不成。(23.3)

【波】我若有若無，是二皆不成。因我有煩惱，我無彼不起。(23.3)

【惟】汝意若離我，謂有諸煩惱。從因緣有者，此煩惱悉遮。(23.3)

कस्यचिद्धि भवन्तीमे क्लेशाः स च न सिध्यति।

कश्चिदाहो विना कंचित्सन्ति क्लेशा न कस्यचित्॥ ४॥

ཉོན་མོངས་དེ་དག་གང་གི་ཡིན། །དེ་ཡང་གྲུབ་པ་ཡོད་མ་ཡིན། །

འགའ་མེད་པར་ནི་གང་གི་ཡང་། །ཉོན་མོངས་པ་དག་ཡོད་མ་ཡིན། །

【江】诸烦恼所属，是即为不成，若全无所属，则无诸烦恼。(23.4)

【什】誰有此煩惱，是即為不成，若離是而有，煩惱則無屬。(23.4)

【波】誰有彼煩惱，有義則不成，若離眾生者，煩惱則無屬。(23.4)

【惟】(缺)

स्वकायदृष्टिवत् क्लेशाः क्लिष्टे सन्ति न पञ्चधा।

स्वकायदृष्टिवत् क्लिष्टं क्लेशेष्वपि न पञ्चधा॥ ५॥

རང་ལུས་ལྟ་བཞིན་ཉོན་མོངས་རྣམས། །ཉོན་མོངས་ཅན་ལ་རྣམ་ལྔར་མེད། །

རང་ལུས་ལྟ་བཞིན་ཉོན་མོངས་ཅན། །ཉོན་མོངས་པ་ལ་རྣམ་ལྔར་མེད། །

【江】如身见五种，染中无烦恼。如身见五种，烦恼中无染。(23.5)

【什】如身見五種，求之不可得。煩惱於垢心，五求亦不得。(23.5)

【波】身起煩惱見，緣於我我所。煩惱與染心，五求不可得。(23.5)

【惟】有身見煩惱，染者亦不有。五種求悉無，諸蘊亦不有。(23.5)

स्वभावतो न विद्यन्ते शुभाशुभविपर्ययाः।

प्रतीत्य कतमान् क्लेशाः शुभाशुभविपर्ययान्॥ ६ ॥

སྡུག་དང་མི་སྡུག་ཕྱིན་ཅི་ལོག །རང་བཞིན་ལས་ནི་ཡོད་མིན་ན། །

སྡུག་དང་མི་སྡུག་ཕྱིན་ཅི་ལོག །བརྟེན་ནས་ཉོན་མོངས་གང་དག་ཡིན། །

【江】淨不净颠倒，非由自性有，依淨不净倒，烦恼是何等？（23.6）

【什】淨不淨顛倒，是則無自性，云何因此二，而生諸煩惱？(23.6)

【波】愛非愛顛倒，本無有自體，以何等為緣，而能起煩惱。(23.6)

【惟】善不善顛倒，彼皆無自體，顛倒名虛妄，觀如來品說。(23.6)

रूपशब्दरसस्पर्शा गन्धा धर्माश्च षड्विधम्।

वस्तु रागस्य द्वेषस्य मोहस्य च विकल्प्यते॥७॥

གཟུགས་སྒྲ་རོ་དང་རེག་པ་དང་། །དྲི་དང་ཆོས་དག་རྣམ་དྲུག་ནི། །

གཞི་སྟེ་འདོད་ཆགས་ཞེ་སྡང་དང་། །གཏི་མུག་གི་ནི་ཡིན་པར་བརྟགས། །

【江】色声香味触，及法之六种，分别为贪嗔，及痴之所依。(23.7)

【什】色聲香味觸，及法為六種，如是之六種，是三毒根本。(23.7)

【波】色聲香味觸，及法為六種，愛非愛為緣，於物起分別。(23.7)

【惟】(缺)

रूपशब्दरसस्पर्शा गन्धा धर्माश्च केवलाः।

गन्धर्वनगराकारा मरीचिस्वप्नसंनिभाः॥८॥

གཟུགས་སྒྲ་རོ་དང་རེག་པ་དང་། །དྲི་དང་ཆོས་དག་འབའ་ཞིག་སྟེ། །

དྲི་ཟའི་གྲོང་ཁྱེར་ལྟ་བུ་དང་། །སྨིག་རྒྱུ་རྨི་ལམ་འདྲ་བ་ཡིན། །

【江】色声香味触，及法之六种，皆如寻香城，如焰亦如梦。(23.8)

【什】色聲香味觸，及法體六種，皆空如炎夢，如乾闥婆城。(23.8)

【波】色聲香味觸，及法體六種，如乾闥婆城，如焰亦如夢。(23.8)

【惟】善不善等法，當云何可得，如乾闥婆城，如燄亦如夢。(23.8)

अशुभं वा शुभं वापि कुतस्तेषु भविष्यति।

मायापुरुषकल्पेषु प्रतिबिम्बसमेषु च॥९॥

སྒྱུ་མའི་སྐྱེས་བུ་ལྟ་བུ་དང་། །གཟུགས་བརྙན་འདྲ་བ་དེ་དག་ལ། །

སྡུག་པ་དང་ནི་མི་སྡུག་པ། །འབྱུང་བར་ཡང་ནི་ག་ལ་འགྱུར། །

【江】犹如幻化人，亦如镜中像，淨以及不淨，彼中岂能生？（23.9）

【什】如是六種中，何有淨不淨，猶如幻化人，亦如鏡中像？(23.9)

【波】若愛若非愛，何處當可得，猶如幻化人，亦如鏡中像？（23.9）

【惟】（缺）

अनपेक्ष्य शुभं नास्त्यशुभं प्रज्ञपयेमहि।

यत्प्रतीत्य शुभं तस्माच्छुभं नैवोपपद्यते॥ १० ॥

གང་ལ་བརྟེན་ནས་སྡུག་པ་ཞེས། །གདགས་པར་བྱ་བ་མི་སྡུག་པ། །

སྡུག་ལ་མི་ལྟོས་ཡོད་མིན་པས། །དེ་ཕྱིར་སྡུག་པ་འཐད་མ་ཡིན། །

【江】依彼施设淨，彼不观待淨，不净者非有，故淨不应理。（23.10）

【什】不因於淨相，則無有不淨，因淨有不淨，是故無不淨。（23.10）

【波】若不因彼愛，則無有不愛，因愛有不愛，是故無有愛。（23.10）

【惟】（缺）

अनपेक्ष्याशुभं नास्ति शुभं प्रज्ञपयेमहि।

यत्प्रतीत्याशुभं तस्मादशुभं नैव विद्यते॥ ११ ॥

གང་ལ་བརྟེན་ནས་མི་སྡུག་པར། །གདགས་པར་བྱ་བ་སྡུག་པ་དེ། །

མི་སྡུག་མི་ལྟོས་ཡོད་མིན་པས། །དེ་ཕྱིར་མི་སྡུག་འཐད་མ་ཡིན། །

【江】依彼设不淨，彼不待不淨，净者非有故，不淨不应理。（23.11）

【什】不因於不淨，則亦無有淨，因不淨有淨，是故無有淨。（23.11）

【波】無不愛待愛，無愛待不愛，若以愛為緣，施設有不愛。（23.11）

【惟】（缺）

अविद्यमाने च शुभे कुतो रागो भविष्यति।

अशुभेऽविद्यमाने च कुतो द्वेषो भविष्यति॥ १२ ॥

སྡུག་པ་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ན། །འདོད་ཆགས་ཡོད་པར་ག་ལ་འགྱུར། །

མི་སྡུག་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ན། །ཞེ་སྡང་ཡོད་པར་ག་ལ་འགྱུར། །

【江】若无有淨者，则贪岂能生？若无有不淨，则嗔岂能生？（23.12）

【什】若無有淨者，何由而有貪？若無有不淨，何由而有恚？（23.12）

【波】無有可愛者，何處當起貪？不愛若無體，何處當起瞋？（23.12）

【惟】此若無有善，當云何有貪？又若無不善，云何當有瞋？（23.12）

अनित्ये नित्यमित्येवं यदि ग्राहो विपर्ययः।

नानित्यं विद्यते शून्ये कुतो ग्राहो विपर्ययः॥ १३ ॥

གལ་ཏེ་མི་རྟག་རྟག་པ་ཞེས། །དེ་ལྟར་འཛིན་པ་ལོག་ཡིན་ན། །

སྟོང་ལ་མི་རྟག་ཡོད་མིན་པས། །འཛིན་པ་ཇི་ལྟར་ལོག་པ་ཡིན། །

【江】于无常执常，如是若颠倒，空无常非有，云何执为倒？（23.13）
【什】於無常著常，是則名顛倒，空中無有常，何處有常倒？（23.13）
【波】於第一義中，畢竟無顛倒，如來終不說，是我無我等？（23.13）
【惟】若無常謂常，此執顛倒者，空中無無常，何有顛倒執？（23.13）

अनित्ये नित्यमित्येवं यदि ग्राहो विपर्ययः।
अनित्यमित्यपि ग्राहः शून्ये किं न विपर्ययः॥ १४॥

གལ་ཏེ་མི་རྟག་རྟག་གོ་ཞེས། །དེ་ལྟར་འཛིན་པ་ལོག་ཡིན་ན། །

སྟོང་ལ་མི་རྟག་པའོ་ཞེས། །འཛིན་པའང་ཇི་ལྟར་ལོག་མ་ཡིན། །

【江】于无常执常，如是若颠倒，于空执无常，云何非颠倒？（23.14）
【什】若於無常中，著無常非倒，空中無無常，何有非顛倒？（23.14）
【波】無常謂常者，名為顛倒執，無常亦是執，空何故非執？（23.14）
【惟】若無常謂常，此執顛倒者，無常若成執，空何非顛倒？（23.14）

येन गृण्हाति यो ग्राहो ग्रहीता यच्च गृह्यते।
उपशान्तानि सर्वाणि तस्माद्ग्राहो न विद्यते॥ १५॥

གང་གིས་འཛིན་དང་འཛིན་གང་དང་། །འཛིན་པ་པོ་དང་གང་གཟུང་བ། །

ཐམས་ཅད་ཉེ་བར་ཞི་བ་སྟེ། །དེ་ཕྱིར་འཛིན་པ་ཡོད་མ་ཡིན། །

【江】能执及执取，执者及所执，一切皆寂静，是故执非有。(23.15)
【什】可著著者著，及所用著法，是皆寂滅相，云何而有著。(23.15)
【波】執具起執者，及所執境界，一切寂滅相，是故無有執。(23.15)
【惟】能執業用境，此等自性空，皆是寂滅相，是故無有執。(23.15)

अविद्यमाने ग्राहे च मिथ्या वा सम्यगेव वा।
भवेद्विपर्ययः कस्य भवेत्कस्याविपर्ययः॥ १६॥

ལོག་པའམ་ཡང་དག་ཉིད་དུ་ནི། །འཛིན་པ་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ན། །

གང་ལ་ཕྱིན་ཅི་ལོག་ཡོད་ཅིང་། །གང་ལ་ཕྱིན་ཅི་མ་ལོག་ཡོད། །

【江】或倒或正执，此等若非有，何等有颠倒？何有不颠倒？（23.16）
【什】若無有著法，言邪是顛倒，言正不顛倒？誰有如是事？（23.16）

【波】執性無有故，邪正等亦無，誰今是顛倒？誰是非顛倒？（23.16）

【惟】執性無有故，何言邪與正，計無常等法，而成於顛倒。(23.16)

न चापि विपरीतस्य संभवन्ति विपर्ययाः।

न चाप्यविपरीतस्य संभवन्ति विपर्ययाः॥ १७॥

ཕྱིན་ཅི་ལོག་ཏུ་གྱུར་པ་ལ། །ཕྱིན་ཅི་ལོག་དག་མི་སྲིད་དེ། །

ཕྱིན་ཅི་ལོག་ཏུ་མ་གྱུར་ལ། །ཕྱིན་ཅི་ལོག་དག་མི་སྲིད་དེ། །

【江】已成颠倒者，不容有颠倒，未成颠倒者，亦不容颠倒。(23.17)

【什】有倒不生倒，無倒不生倒，倒者不生倒，不倒亦不生。（23.17）

【波】已起者無合，未起亦無合，離已未倒者，有合時不然。（23.17）

【惟】(缺)

न विपर्यस्यमानस्य संभवन्ति विपर्ययाः।

विमृशस्व स्वयं कस्य संभवन्ति विपर्ययाः॥ १८॥

ཕྱིན་ཅི་ལོག་ཏུ་གྱུར་བཞིན་ལ། །ཕྱིན་ཅི་ལོག་དག་མི་སྲིད་དེ། །

གང་ལ་ཕྱིན་ཅི་ལོག་སྲིད་པ། །བདག་ཉིད་ཀྱིས་ནི་རྣམ་པར་དཔྱོད། །

【江】正成颠倒者，亦不容颠倒。汝应自观察，谁容有颠倒？（23.18）

【什】若於顛倒時，亦不生顛倒。汝可自觀察，誰生於顛倒？（23.18）

【波】無起未起者，云何有顛倒。諸倒悉無生，何處起顛倒？（23.18）

【惟】無未生顛倒，及已生顛倒。亦非顛倒時，有顛倒生起。(23.18)

अनुत्पन्नाः कथं नाम भविष्यन्ति विपर्ययाः।

विपर्ययेष्वजातेषु विपर्ययगतः कुतः॥ १९॥

ཕྱིན་ཅི་ལོག་རྣམས་མ་སྐྱེས་ན། །ཇི་ལྟ་བུར་ན་ཡོད་པར་འགྱུར། །

ཕྱིན་ཅི་ལོག་རྣམས་སྐྱེ་མེད་ན། །ཕྱིན་ཅི་ལོག་ཅན་ག་ལ་ཡོད། །

【江】若颠倒不生，云何此当有？若颠倒无生，岂有具颠倒？（23.19）

【什】諸顛倒不生，云何有此義？無有顛倒故，何有顛倒者？（23.19）

【波】（缺）

【惟】未生當云何，有顛倒可得，顛倒若不生，何處有顛倒？（23.19）

न स्वतो जायते भावः परतो नैव जायते।

न स्वतः परतश्चेति विपर्ययगतः कुतः॥ २०॥

དངོས་པོ་བདག་ལས་མི་སྐྱེ་སྟེ། །གཞན་ལས་སྐྱེ་བ་ཉིད་མ་ཡིན། །

བདག་དང་གཞན་ལས་ཀྱང་མིན་ན། །ཕྱིན་ཅི་ལོག་ཅན་ག་ལ་ཡོད། །

【江】事不从自生，亦不从他生，不从自他生，岂有具颠倒？（23.20）

【什】(缺)

【波】(缺)

【惟】（缺）

आत्मा च शुचि नित्यं च सुखं च यदि विद्यते।

आत्मा च शुचि नित्यं च सुखं च न विपर्ययः॥२१॥

གལ་ཏེ་བདག་དང་གཙང་བ་དང་། །རྟག་དང་བདེ་བ་ཡོད་ན་ནི། །

བདག་དང་གཙང་དང་རྟག་པ་དང་། །བདེ་བ་ཕྱིན་ཅི་ལོག་མ་ཡིན། །

【江】若我淨常乐，彼等皆有者，则我淨常乐，即非是颠倒。（23.21）

【什】若常我樂淨，而是實有者，是常我樂淨，則非是顛倒。(23.21)

【波】常樂我淨等，而言實有者，彼常樂我淨，翻則為顛倒。(23.21)

【惟】若常樂我淨，此四是有者，彼常樂我淨，是即非顛倒。（23.21）

नात्मा च शुचि नित्यं च सुखं च यदि विद्यते।

अनात्माशुच्यनित्यं च नैव दुःखं च विद्यते॥२२॥

གལ་ཏེ་བདག་དང་གཙང་བ་དང་། །རྟག་དང་བདེ་བ་མེད་ན་ནི། །

བདག་མེད་མི་གཙང་མི་རྟག་དང་། །སྡུག་བསྔལ་ཡོད་པ་མ་ཡིན་នོ། །

【江】若我淨常乐，彼等皆无者，则无我不淨，无常苦非有。（23.22）

【什】若常我樂淨，而實無有者，無常苦不淨，是則亦應無。(23.22)

【波】我及常樂等，若當是無者，無我苦不淨，而應是可得。(23.22)

【惟】若常樂我淨，此四是無者，彼無常苦等，是即應不有。（23.22）

एवं निरुध्यतेऽविद्या विपर्ययनिरोधनात्।

अविद्यायां निरुद्धायां संस्काराद्यं निरुध्यते॥२३॥

དེ་ལྟར་ཕྱིན་ཅི་ལོག་འགགས་པས། །མ་རིག་པ་ནི་འགག་པར་འགྱུར། །

མ་རིག་འགགས་པར་གྱུར་ན་ནི། །འདུ་བྱེད་ལ་སོགས་འགག་པར་འགྱུར། །

【江】如是颠倒灭，无明亦当灭。彼无明灭时，行等亦当灭。（23.23）

【什】如是顛倒滅，無明則亦滅。以無明滅故，諸行等亦滅。(23.23)

【波】以彼無因故，則無明行滅。乃至生老死，是等同皆滅。(23.23)

【惟】若顛倒法滅，如是無明滅，以無明滅故，諸行等亦滅。(23.23)

यदि भूताः स्वभावेन क्लेशाः केचिद्धि कस्यचित्।
कथं नाम प्रहीयेरन् कः स्वभावं प्रहास्यति॥ २४॥

གལ་ཏེ་ལ་ལའི་ཉོན་མོངས་པ། །གང་དག་རང་བཞིན་གྱིས་ཡོད་ན། །

ཇི་ལྟ་བུར་ན་སྤོང་བར་འགྱུར། །ཡོད་པ་སུ་ཞིག་སྤོང་བར་བྱེད། །

【江】某人某烦恼，若由自性有，云何当断除？何能断除有？ (23.24)

【什】若煩惱性實，而有所屬者，云何當可斷？誰能斷其性？(23.24)

【波】若人諸煩惱，有一自實體，云何能斷除？誰能斷有體？(23.24)

【惟】有何法可斷，此中云何斷，若實有自性？自體無繫屬？ (23.24)

यद्यभूताः स्वभावेन क्लेशाः केचिद्धि कस्यचित्।
कथं नाम प्रहीयेरन् कोऽसद्भावं प्रहास्यति॥ २५॥

གལ་ཏེ་ལ་ལའི་ཉོན་མོངས་པ། །གང་དག་རང་བཞིན་གྱིས་མེད་ན། །

ཇི་ལྟ་བུར་ན་སྤོང་བར་འགྱུར། །མེད་པ་སུ་ཞིག་སྤོང་བར་བྱེད། །

【江】某人某烦恼，若非由自性有，云何当断除？何能断除无？ (23.25)

【什】若煩惱虛妄，無性無屬者，云何當可斷？誰能斷無性？(23.25)

【波】(缺)

【惟】若煩惱無實，無故何名斷，離有體無體，有何法可斷？ (23.25)

ཕྱིན་ཅི་ལོག་བརྟག་པ་ཞེས་བྱ་བ་སྟེ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་ཉི་ཤུ་གསུམ་པའོ།། །།

२४ आर्यसत्यपरीक्षा चतुर्विंशतितमं प्रकरणम्।

འཕགས་པའི་བདེན་པ་བརྟག་པ་ཞེས་བྱ་བ་སྟེ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་ཉི་ཤུ་བཞི་པ

【江】释观圣谛品第二十四

【什】觀四諦品第二十四

【波】觀聖諦品第二十四

【惟】觀聖諦品第二十四

यदि शून्यमिदं सर्वमुदयो नास्ति न व्ययः।
चतुर्णामार्यसत्यानामभावस्ते प्रसज्यते॥ १॥

གལ་ཏེ་འདི་དག་ཀུན་སྟོང་ན། །འབྱུང་བ་མེད་ཅིང་འཇིག་པ་མེད། །

འཕགས་པའི་བདེན་པ་བཞི་པོ་རྣམས། །ཁྱོད་ལ་མེད་པར་ཐལ་བར་འགྱུར། །

【江】若彼等皆空，则无生无灭，如是则于汝，应无四圣谛。(24.1)

【什】若一切皆空，無生亦無滅，如是則無有，四聖諦之法。(24.1)

【波】若一切法空，無起亦無滅，說聖諦無體，汝得如是過。(24.1)

【惟】若一切法空，無生亦無滅，以無生滅故，四聖諦亦無。(24.1)

परिज्ञा च प्रहाणं च भावना साक्षिकर्म च।

चतुर्णामार्यसत्यानामभावान्नोपपद्यते॥२॥

འཕགས་པའི་བདེན་པ་བཞི་མེད་པས། །ཡོངས་སུ་ཤེས་དང་སྤོང་བ་དང་། །

སྒོམ་དང་མངོན་དུ་བྱ་བ་དག །འཐད་པར་འགྱུར་པ་མ་ཡིན་ནོ། །

【江】以无四谛故，了知及断除，修习及现证，如是皆不成。(24.2)

【什】以無四諦故，見苦與斷集，證滅及修道，如是事皆無。(24.2)

【波】若知及若斷，修證作業等，聖諦無體故，是皆不可得。(24.2)

【惟】若知及若斷，修證等作用，如是四聖諦，無體即不有。(24.2)

तदभावान्न विद्यन्ते चत्वार्यार्यफलानि च।

फलाभावे फलस्था नो न सन्ति प्रतिपन्नकाः॥३॥

དེ་དག་ཡོད་པ་མ་ཡིན་པས། །འབྲས་བུ་བཞི་ཡང་ཡོད་མ་ཡིན། །

འབྲས་བུ་མེད་ན་འབྲས་གནས་མེད། །ཞུགས་པ་དག་ཀྱང་ཡོད་མ་ཡིན། །

【江】彼等非有故，四果亦非有，无果无住果，诸向亦非有。(24.3)

【什】以是事無故，則無四道果，無有四果故，得向者亦無。(24.3)

【波】聖諦無體故，四果亦無有，以果無體故，住果者亦無。(24.3)

【惟】四聖諦若無，即無四聖果，苦等諦若無，亦無向果者。(24.3)

संघो नास्ति न चेत्सन्ति तेऽष्टौ पुरुषपुद्गलाः।

अभावाच्चार्यसत्यानां सद्धर्मोऽपि न विद्यते॥४॥

གལ་ཏེ་སྐྱེས་བུ་གང་ཟག་བརྒྱད། །དེ་དག་མེད་ན་དགེ་འདུན་མེད། །

འཕགས་པའི་བདེན་རྣམས་མེད་པའི་ཕྱིར། །དམ་པའི་ཆོས་ཀྱང་ཡོད་མ་ཡིན། །

【江】若无八类人，则亦无僧伽，无诸圣谛故，正法亦非有。(24.4)

【什】若無八賢聖，則無有僧寶，以無四諦故，亦無有法寶。(24.4)

【波】若無有僧寶，則無有八人，聖諦若無體，亦無有法寶。(24.4)

【惟】若無八聖人，是即無僧寶，若無四聖諦，亦即無法寶。(24.4)

धर्मे चासति संघे च कथं बुद्धो भविष्यति।

एवं त्रीण्यपि रत्नानि ब्रूवाणः प्रतिबाधसे॥५॥

ཆོས་དང་དགེ་འདུན་ཡོད་མིན་ན། །སངས་རྒྱས་ཇི་ལྟར་ཡོད་པར་འགྱུར། །

དེ་སྐད་སྟོང་པ་ཉིད་སྨྲ་ན། །དཀོན་མཆོག་གསུམ་ལ་གནོད་པ་ནི། །

【江】若法僧非有，云何能有佛？ 如是说空者，能损害三宝。(24.5)

【什】以無法僧寶，亦無有佛寶，如是說空者，是則破三寶。(24.5)

【波】若無法僧者，云何有佛寶，若三寶皆空，則破一切有。(24.5)

【惟】若無法僧寶，云何當有佛，若如汝所說，是即破三寶。(24.5)

शून्यतां फलसद्भावमधर्मं धर्ममेव च।

सर्वसंव्यवहारांश्च लौकिकान् प्रतिबाधसे॥६॥

འབྲེད་ཅིང་འབྲས་བུ་ཡོད་པ་དང་། །ཆོས་མ་ཡིན་པ་ཆོས་ཉིད་དང་། །

འཇིག་རྟེན་པ་ཡི་ཐ་སྙད་ནི། །ཀུན་ལའང་གནོད་པ་འབྱེད་པ་ཡིན། །

【江】如是果之有，非法以及法，世间之名言，一切皆损害。(24.6)

【什】空法壞因果，亦壞於罪福，亦復悉毀壞，一切世俗法。(24.6)

【波】若因果體空，法非法亦空，世間言說等，如是悉皆破。(24.6)

【惟】若因果體空，即無法非法，世俗諸所行，亦破一切法。(24.6)

अत्र ब्रूमः शून्यतायां न त्वं वेत्सि प्रयोजनम्।

शून्यतां शून्यतार्थं च तत एवं विहन्यसे॥७॥

དེ་ལ་བཤད་པ་ཁྱོད་ཀྱིས་ནི། །སྟོང་ཉིད་དགོས་དང་སྟོང་ཉིད་དང་། །

སྟོང་ཉིད་དོན་ནི་མ་རྟོགས་པས། །དེ་ཕྱིར་དེ་ལྟར་གནོད་པ་ཡིན། །

【江】此中我当说，汝不明空用，空及空性义，故有如是损。(24.7)

【什】汝今實不能，知空空因緣，及知於空義，是故自生惱。(24.7)

【波】汝今自不解，空及於空義，能滅諸戲論，而欲破空耶。(24.7)

【惟】諸法無自體，有執非道理，此中佛所說，空故有行相。(24.7)

द्वे सत्ये समुपाश्रित्य बुद्धानां धर्मदेशना।

लोकसंवृतिसत्यं च सत्यं च परमार्थतः॥८॥

སངས་རྒྱས་རྣམས་ཀྱིས་ཆོས་བསྟན་པ། །བདེན་པ་གཉིས་ལ་ཡང་དག་བརྟེན། །

འཇིག་རྟེན་ཀུན་རྫོབ་བདེན་པ་དང་། །དམ་པའི་དོན་གྱི་བདེན་པའོ། །

【江】诸佛之说法，正依于二谛，世间世俗谛，以及胜义谛。(24.8)
【什】諸佛依二諦，為眾生說法，一以世俗諦，二第一義諦。(24.8)
【波】諸佛依二諦，為眾生說法，一謂世俗諦，二謂第一義。(24.8)
【惟】諸佛依二諦，為眾生說法，一是世俗諦，二是勝義諦。(24.8)

येऽनयोर्न विजानन्ति विभागं सत्ययोर्द्वयोः।
ते तत्त्वं न विजानन्ति गम्भीरं बुद्धशासने॥९॥

གང་དག་བདེན་པ་དེ་གཉིས་ཀྱི། །རྣམ་དབྱེ་རྣམ་པར་མི་ཤེས་པ། །

དེ་དག་སངས་རྒྱས་བསྟན་པ་ནི། །ཟབ་མོའི་དེ་ཉིད་རྣམ་མི་ཤེས། །

【江】诸凡不能知，二谛之分别，彼等即不知，佛教深真实。(24.9)
【什】若人不能知，分別於二諦，則於深佛法，不知真實義。(24.9)
【波】若人不能解，二諦差別相，即不解真實，甚深佛法義。(24.9)
【惟】若人不了知，二諦差別法，彼不解真實，甚深佛法義。(24.9)

व्यवहारमनाश्रित्य परमार्थो न देश्यते।
परमार्थमनागम्य निर्वाणं नाधिगम्यते॥१०॥

ཐ་སྙད་ལ་ནི་མ་བརྟེན་པར། །དམ་པའི་དོན་ནི་བསྟན་མི་ནུས། །

དམ་པའི་དོན་ནི་མ་རྟོགས་པར། །མྱ་ངན་འདས་པ་ཐོབ་མི་འགྱུར། །

【江】若不依名言，不能说胜义，若不依胜义，不能得涅盘。(24.10)
【什】若不依俗諦，不得第一義，不得第一義，則不得涅槃。(24.10)
【波】若不依世諦，不得第一義，不依第一義，終不得涅槃。(24.10)
【惟】若不依世俗，即不說勝義，不得勝義故，即不證涅槃。(24.10)

विनाशयति दुर्दृष्टा शून्यता मन्दमेधसम्।
सर्पो यथा दुर्गृहीतो विद्या वा दुष्प्रसाधिता॥११॥

སྟོང་པ་ཉིད་ལ་བལྟ་ཉེས་ན། །ཤེས་རབ་ཆུང་རྣམས་ཕུང་བར་འགྱུར། །

ཇི་ལྟར་སྦྲུལ་ལ་གཟུང་ཉེས་དང་། །རིག་སྔགས་ཉེས་པར་བསྒྲུབས་པ་བཞིན། །

【江】若谬观空性，则能毁小慧，如不善捉蛇，不善修明咒。(24.11)
【什】不能正觀空，鈍根則自害，如不善呪術，不善捉毒蛇。(24.11)
【波】少智愚癡者，以惡見壞空，如不善捉蛇，不如法持呪。(24.11)

【惟】呪師法不成，不善攝蛇毒，惡見壞於空，其義亦如是。(24.11)

अतश्च प्रत्युदावृत्तं चित्तं देशयितुं मुनेः।
धर्मं मत्वास्य धर्मस्य मन्दैर्दुरवगाहताम्॥ १२॥

དེ་ཕྱིར་ཞན་པས་ཆོས་འདི་ཡི། །གཏིང་རྟོགས་དཀའ་བར་མཁྱེན་གྱུར་ནས། །

ཐུབ་པའི་ཐུགས་ནི་ཆོས་བསྟན་ལས། །རབ་ཏུ་ལོག་པར་གྱུར་པ་ཡིན། །

【江】故由知劣慧，难通晓此法，能仁之心者，不欲说此法。(24.12)

【什】世尊知是法，甚深微妙相，非鈍根所及，是故不欲說。(24.12)

【波】諸佛以是故，迴心不說法，佛所解深法，眾生不能入。(24.12)

【惟】故諸佛世尊，不欲為說法，眾生不能解，以法為非法。(24.12)

शून्यतायामधिलयं यं पुनः कुरुते भवान्।
दोषप्रसङ्गो नास्माकं स शून्ये नोपपद्यते॥ १३॥

སྐྱོན་དུ་ཐལ་བར་འགྱུར་བ་ནི། །སྟོང་ལ་འཐད་པ་མ་ཡིན་པས། །

ཁྱོད་ནི་སྟོང་ཉིད་སྐྱོང་བྱེད་པ། །གང་དེ་ང་ལ་མི་འཐད་དོ། །

【江】所设责难者，于空不成故，汝谤舍空性，于我则不成。(24.13)

【什】汝謂我著空，而為我生過，汝今所說過，於空則無有。(24.13)

【波】汝今若如是，於空生誹謗，謂法無起滅，乃至破三寶。(24.13)

【惟】汝謂我著空，不空亦不有，以空不有故，不應生毀責。(24.13)

सर्वं च युज्यते तस्य शून्यता यस्य युज्यते।
सर्वं न युज्यते तस्य शून्यं यस्य न युज्यते॥ १४॥

གང་ལ་སྟོང་པ་ཉིད་རུང་བ། །དེ་ལ་ཐམས་ཅད་རུང་བར་འགྱུར། །

གང་ལ་སྟོང་ཉིད་མི་རུང་བ། །དེ་ལ་ཐམས་ཅད་རུང་མི་འགྱུར། །

【江】于彼空可成，一切皆可成，于彼空不成，一切皆不成。(24.14)

【什】以有空義故，一切法得成，若無空義者，一切則不成。(24.14)

【波】若然於空者，則一切皆然，若不然空者，則一切不然。(24.14)

【惟】以有空義故，一切法得成，若不有空者，一切法不成。(24.14)

स त्वं दोषानात्मनीनानस्मासु परिपातयन्।
अश्वमेवाभिरूढः सन्नश्वमेवासि विस्मृतः॥ १५॥

ཁྱོད་ནི་རང་གི་སྐྱོན་རྣམས་ནི། །ང་ལ་ཡོངས་སུ་སྒྱུར་བྱེད་པ། །

ཏ་ལ་མངོན་པར་ཞོན་བཞིན་དུ། །ཏ་ཉིད་བརྗེད་པར་གྱུར་པ་བཞིན། །

【江】汝自诸过失，而皆转归我，如人乘于马，而忘自所乘。(24.15)
【什】汝今自有過，而以迴向我，如人乘馬者，自忘於所乘。(24.15)
【波】汝今持自過，而欲與我耶，亦如人乘馬，自忘其所乘。(24.15)
【惟】汝今自有過，而返謂我有，譬如乘馬人，自忘其所乘。(24.15)

स्वभावाद्यदि भावानां सद्भावमनुपश्यसि।
अहेतुप्रत्ययान् भावांस्त्वमेवं सति पश्यसि॥ १६ ॥

གལ་ཏེ་དངོས་རྣམས་རང་བཞིན་ལས། །ཡོད་པར་རྗེས་སུ་ལྟ་བྱེད་ན། །

དེ་ལྟ་ཡིན་ན་དངོས་པོ་རྣམས། །རྒྱུ་རྐྱེན་མེད་པར་ཁྱོད་ལྟ་འོ། །

【江】若汝见诸事，由自性而有，如是汝则见，诸事无因缘。(24.16)
【什】若汝見諸法，決定有性者，即為見諸法，無因亦無緣。(24.16)
【波】汝若見諸法，皆有自體者，諸體無因緣，還成自然見。(24.16)
【惟】汝若見諸法，皆有自體者，法若非因緣，還成汝自見。(24.16)

कार्यं च कारणं चैव कर्तारं करणं क्रियाम्।
उत्पादं च निरोधं च फलं च प्रतिबाधसे॥ १७॥

འབྲས་བུ་དང་ནི་རྒྱུ་ཉིད་དང་། །བྱེད་པ་པོ་དང་བྱེད་དང་། །

སྐྱེ་བ་དང་ནི་འགག་པ་དང་། །འབྲས་བུ་ལ་ཡང་གནོད་པ་བྱེད། །

【江】汝即坏果因，作者能作用，汝亦复破坏，生灭及诸果。(24.17)
【什】即為破因果，作作者作法，亦復壞一切，萬物之生滅。(24.17)
【波】若因果無待，作者及作業，及至起滅等，一切法皆壞。(24.17)
【惟】因果有定性，作作者亦然，乃至生滅等，汝悉破果法。(24.17)

यः प्रतीत्यसमुत्पादः शून्यतां तां प्रचक्ष्महे।
सा प्रज्ञप्तिरुपादाय प्रतिपत्सैव मध्यमा॥ १८॥

རྟེན་ཅིང་འབྲེལ་བར་འབྱུང་བ་གང་། །དེ་ནི་སྟོང་པ་ཉིད་དུ་བཤད། །

དེ་ནི་བརྟེན་ནས་གདགས་པ་སྟེ། །དེ་ཉིད་དབུ་མའི་ལམ་ཡིན་ནོ། །

【江】我说缘起者，此即是空性，此即依施设，此即中观道。(24.18)
【什】眾因緣生法，我說即是無，亦為是假名，亦是中道義。(24.18)
【波】從眾緣生法，我說即是空，但為假名字，亦是中道義。(24.18)

【惟】若從因緣生，諸法即無體，緣亦是假名，非一異可有。(24.18)

अप्रतीत्य समुत्पन्नो धर्मः कश्चिन्न विद्यते।
यस्मात्तस्मादशून्यो हि धर्मः कश्चिन्न विद्यते॥१९॥

གང་ཕྱིར་རྟེན་འབྱུང་མ་ཡིན་པའི། །ཆོས་འགའ་ཡོད་པ་མ་ཡིན་པ། །

དེ་ཕྱིར་སྟོང་པ་མ་ཡིན་པའི། །ཆོས་འགའ་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ནོ། །

【江】非缘起之法，少分亦非有，是故非空法，亦无有少分。(24.19)
【什】未曾有一法，不從因緣生，是故一切法，無不是空者。(24.19)
【波】未曾有一法，不從因緣生，如是一切法，無不是空者。(24.19)
【惟】若不從緣生，無少法可有，由從緣生故，彼皆如幻士。(24.19)

यद्यशून्यमिदं सर्वमुदयो नास्ति न व्ययः।
चतुर्णामार्यसत्यानामभावस्ते प्रसज्यते॥२०॥

གལ་ཏེ་འདི་ཀུན་མི་སྟོང་ན། །འབྱུང་བ་མེད་ཅིང་འཇིག་པ་མེད། །

འཕགས་པའི་བདེན་པ་བཞི་པོ་རྣམས། །ཁྱོད་ལ་མེད་པར་ཐལ་བར་འགྱུར། །

【江】若一切不空，则无生无灭，于汝则应无，四圣谛诸法。(24.20)
【什】若一切不空，則無有生滅，如是則無有，四聖諦之法。(24.20)
【波】若一切不空，無起亦無滅，無四聖諦體，過還在汝身。(24.20)
【惟】若一切不空，無生亦無滅，以無生滅故，四聖諦亦無。(24.20)

अप्रतीत्य समुत्पन्नं कुतो दुःखं भविष्यति।
अनित्यमुक्तं दुःखं हि तत्स्वाभाव्ये न विद्यते॥२१॥

རྟེན་ཅིང་འབྲེལ་འབྱུང་མ་ཡིན་ན། །སྡུག་བསྔལ་ཡོད་པར་ག་ལ་འགྱུར། །

མི་རྟག་སྡུག་བསྔལ་གསུངས་པ་དེ། །རང་བཞིན་ཉིད་ལ་ཡོད་མ་ཡིན། །

【江】若非从缘起，则苦岂能有？说无常即苦，自性则非有。(24.21)
【什】苦不從緣生，云何當有苦？無常是苦義，定性無無常。(24.21)
【波】不從緣生者，何處當有苦？無常即苦義，彼苦無自體。(24.21)
【惟】若不從緣生，云何當有苦？無常是苦義，彼體無所有。(24.21)

स्वभावतो विद्यमानं किं पुनः समुदेष्यते।
तस्मात्समुदयो नास्ति शून्यतां प्रतिबाधतः॥२२॥

རང་བཞིན་ལས་ནི་ཡོད་ཡིན་ན། །ཅི་ཞིག་ཀུན་ཏུ་འབྱུང་བར་འགྱུར། །

དེ་ཕྱིར་སྟོང་ཉིད་གནོད་བྱེད་ལ། །ཀུན་འབྱུང་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ནོ། །

【江】若由自性有，何者当集起？是故坏空性，则集当非有。(24.22)

【什】若苦有定性，何故從集生？是故無有集，以破空義故。(24.22)

【波】苦既無自體，何處當有集？以集無有故，是則破於空。(24.22)

【惟】苦體若不有，云何當有集？是故若無集，此即破於空。(24.22)

न निरोधः स्वभावेन सतो दुःखस्य विद्यते।

स्वभावपर्यवस्थानान्निरोधं प्रतिबाधसे॥ २३॥

སྡུག་བསྔལ་རང་བཞིན་གྱིས་ཡོད་ན། །འགོག་པ་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ནོ། །

རང་བཞིན་གྱིས་ནི་ཡོངས་གནས་ཕྱིར། །འགོག་ལ་གནོད་པ་བྱེད་པ་ཡིན། །

【江】苦若由自性有，则灭当非有，自性永住故，汝即破坏灭。(24.23)

【什】苦若有定性，則不應有滅，汝著定性故，即破於滅諦。(24.23)

【波】苦若有體者，不應有滅義，汝著有體故，即破於滅體。(24.23)

【惟】苦若有定性，自性無所作，自體若有著，此即破於滅。(24.23)

स्वाभाव्ये सति मार्गस्य भावना नोपपद्यते।

अथासौ भाव्यते मार्गः स्वाभाव्यं ते न विद्यते॥ २४॥

ལམ་ལ་རང་བཞིན་ཡོད་ན་ནི། །སྒོམ་པ་འཐད་པར་མི་འགྱུར་རོ། །

ཅི་སྟེ་ལམ་དེ་བསྒོམ་བྱ་ན། །ཁྱོད་ཀྱི་རང་བཞིན་ཡོད་མ། །

【江】道若由自性有，则不应有修。若道是所修，则无汝自性。(24.24)

【什】苦若有定性，則無有修道。若道可修習，即無有定性。(24.24)

【波】苦若有定性，則無有修道。道若可修者，即無有定性。(24.24)

【惟】道若有定性，修即不可得，道若是可修，定性無所有。(24.24)

यदा दुःखं समुदयो निरोधश्च न विद्यते।

मार्गो दुःखनिरोधत्वात् कतमः प्रापयिष्यति॥ २५॥

གང་ཚེ་སྡུག་བསྔལ་ཀུན་འབྱུང་དང་། །འགོག་པ་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ན། །

ལམ་གྱིས་སྡུག་བསྔལ་འགོག་པ་ནི། །གང་ཞིག་ཐོབ་པར་འགྱུར་བར་འདོད། །

【江】若时苦与集，及灭皆非有，则许道当得，何等之苦灭？(24.25)

【什】若無有苦諦，及無集滅諦，所可滅苦道，竟為何所至？(24.25)

【波】(缺)

【惟】若彼苦與集，及滅無所有，而滅苦道諦，云何當可得？（24.25）

स्वभावेनापरिज्ञानं यदि तस्य पुनः कथम्।

परिज्ञानं ननु किल स्वभावः समवस्थितः॥२६॥

གལ་ཏེ་རང་བཞིན་ཉིད་ཀྱིས་ནི། །ཡོངས་སུ་ཤེས་པ་མ་ཡིན་ན། །

དེ་ནི་ཇི་ལྟར་ཡོངས་ཤེས་འགྱུར། །རང་བཞིན་གནས་པ་མ་ཡིན་ནམ། །

【江】若以其自性，不可了知者，云何当知彼？岂非自性住？（24.26）

【什】若苦定有性，先來所不見，於今云何見？其性不異故？（24.26）

【波】（缺）

【惟】若苦法不生，滅法云何有，苦自體無知？彼法復云何？（24.26）

प्रहाणसाक्षात्करणे भावना चैवमेव ते।

परिज्ञावन्न युज्यन्ते चत्वार्यपि फलानि च॥२७॥

དེ་བཞིན་དུ་ནི་ཁྱོད་ཉིད་ཀྱི། །སྤང་དང་མངོན་དུ་བྱ་བ་དང་། །

བསྒོམ་དང་འབྲས་བུ་བཞི་དག་ཀྱང་། །ཡོངས་ཤེས་བཞིན་དུ་མི་རུང་ངོ་། །

【江】如同知汝之，所断及所证，所修及四果，亦皆不可成。（24.27）

【什】如見苦不然，斷集及證滅，修道及四果，是亦皆不然。（24.27）

【波】若道是可修，即無有自體，苦集乃至滅，是等悉皆無。（24.27）

【惟】（缺）

स्वभावेनानधिगतं यत्फलं तत्पुनः कथम्।

शक्यं समधिगन्तुं स्यात्स्वभावं परिगृह्णतः॥२८॥

རང་བཞིན་ཡོངས་སུ་འཛིན་པ་ཡིས། །འབྲས་བུ་རང་བཞིན་ཉིད་ཀྱིས་ནི། །

ཐོབ་པ་མིན་པ་གང་ཡིན་དེ། །ཇི་ལྟར་འཐོབ་པར་ནུས་པར་འགྱུར། །

【江】永持自性故，彼以其自性，不可得诸果，云何当获得？（24.28）

【什】是四道果性，先來不可得，諸法性若定，今云何可得？（24.28）

【波】為滅苦者道，何有道可得，不解苦自體，亦不解苦因？（24.28）

【惟】（缺）

फलाभावे फलस्था नो न सन्ति प्रतिपन्नकाः।

संघो नास्ति न चेत्सन्ति तेऽष्टौ पुरुषपुद्गलाः॥२९॥

འབྲས་བུ་མེད་ན་འབྲས་གནས་མེད། །ཞུགས་པ་དག་ཀྱང་ཡོད་མ་ཡིན། །

གལ་ཏེ་སྐྱེས་བུ་གང་ཟག་བརྒྱད། །དེ་དག་མེད་ན་དགེ་འདུན་མེད། །

【江】无果无住果，诸向亦非有。若无八类人，是则无僧伽。（24.29）

【什】若無有四果，則無得向者，以無八聖故，則無有僧寶。(24.29)

【波】既無果自體，住果向亦無，以無有八人，則無有僧寶。(24.29)

【惟】（缺）

अभावाच्चार्यसत्यानां सद्धर्मोऽपि न विद्यते।

धर्मे चासति संघे च कथं बुद्धो भविष्यति॥३०॥

འཕགས་པའི་བདེན་རྣམས་མེད་པའི་ཕྱིར། །དམ་པའི་ཆོས་ཀྱང་ཡོད་མ་ཡིན། །

ཆོས་དང་དགེ་འདུན་ཡོད་མིན་ན། །སངས་རྒྱས་ཇི་ལྟར་ཡོད་པར་འགྱུར། །

【江】无诸圣谛故，正法亦非有。若法僧非有，云何当有佛？（24.30）

【什】無四聖諦故，亦無有法寶。無法寶僧寶，云何有佛寶？(24.30)

【波】若無四聖諦，亦無有法寶。無有法僧故，云何當有佛？(24.30)

【惟】若無四聖諦，即無有法寶。以無法僧故，云何當有佛？（24.30）

अप्रतीत्यापि बोधिं च तव बुद्धः प्रसज्यते।

अप्रतीत्यापि बुद्धं च तव बोधिः प्रसज्यते॥३१॥

ཁྱོད་ཀྱིས་སངས་རྒྱས་བྱང་ཆུབ་ལ། །མ་བརྟེན་པར་ཡང་ཐལ་བར་འགྱུར། །

ཁྱོད་ཀྱིས་བྱང་ཆུབ་སངས་རྒྱས་ལ། །མ་བརྟེན་པར་ཡང་ཐལ་བར་འགྱུར། །

【江】汝之佛陀者，应不依菩提。汝之菩提者，亦应不依佛。（24.31）

【什】汝說則不因，菩提而有佛。亦復不因佛，而有於菩提。(24.31)

【波】不以覺為緣，佛墮無緣過。不以佛為緣，覺墮無緣過。(24.31)

【惟】不以菩提緣，佛墮無緣過。不以佛為緣，菩提還成過。（24.31）

यश्चाबुद्धः स्वभावेन स बोधाय घटन्नपि।

न बोधिसत्त्वचर्यायां बोधिं तेऽधिगमिष्यति॥३२॥

ཁྱོད་ཀྱི་རང་བཞིན་ཉིད་ཀྱིས་ནི། །སངས་རྒྱས་མིན་པ་གང་ཡིན་དེས། །

བྱང་ཆུབ་སྤྱོད་ལ་བྱང་ཆུབ་ཕྱིར། །བརྩལ་ཀྱང་བྱང་ཆུབ་ཐོབ་མི་འགྱུར། །

【江】汝之性非佛，纵为获菩提，勤修菩提行，亦不得菩提。（24.32）

【什】雖復勤精進，修行菩提道，若先非佛性，不應得成佛。(24.32)

【波】佛有自體者，諸菩薩修行，為佛勤精進，不應得成佛。(24.32)

【惟】若佛有自體，無菩提可成，無菩薩修行，亦無得果者。(24.32)

न च धर्ममधर्मं वा कश्चिज्जातु करिष्यति।

किमशून्यस्य कर्तव्यं स्वभावः क्रियते न हि॥ ३३॥

འགའ་ཡང་ཆོས་དང་ཆོས་མིན་པ། །ནམ་ཡང་བྱེད་པར་མི་འགྱུར་ཏེ། །

མི་སྟོང་པ་ལ་ཅི་ཞིག་བྱ། །རང་བཞིན་ལ་ནི་བྱ་བ་མེད། །

【江】能作法非法，终无少分者。不空何所作？自性无所作。(24.33)

【什】若諸法不空，無作罪福者。不空何所作？以其性定故。(24.33)

【波】是法及非法，無人能作者。不空何須作？有體作不然。(24.33)

【惟】(缺)

विना धर्ममधर्मं च फलं हि तव विद्यते।

धर्माधर्मनिमित्तं च फलं तव न विद्यते॥ ३४॥

ཆོས་དང་ཆོས་མིན་མེད་པར་ཡང་། །འབྲས་བུ་ཁྱོད་ལ་ཡོད་པར་འགྱུར། །

ཆོས་དང་ཆོས་མིན་རྒྱུས་བྱུང་བའི། །འབྲས་བུ་ཁྱོད་ལ་ཡོད་མ་ཡིན། །

【江】纵无法非法，汝亦有其果。汝无法非法，因所起之果。(24.34)

【什】汝於罪福中，不生果報者。是則離罪福，而有諸果報。(24.34)

【波】無法非法因，果得無因過。若離法非法，汝得無待果。(24.34)

【惟】不空何所作，自體所作無。法非法亦無，果亦無所有。(24.34)

धर्माधर्मनिमित्तं वा यदि ते विद्यते फलम्।

धर्माधर्मसमुत्पन्नमशून्यं ते कथं फलम्॥ ३५॥

ཆོས་དང་ཆོས་མིན་རྒྱུས་བྱུང་བའི། །འབྲས་བུ་གལ་ཏེ་ཁྱོད་ལ་ཡོད། །

ཆོས་དང་ཆོས་མིན་ལས་བྱུང་བའི། །འབྲས་བུ་ཅི་ཕྱིར་སྟོང་མ་ཡིན། །

【江】法非法因起，果于汝若有，法非法因起，果何故不空？ (24.35)

【什】若謂從罪福，而生果報者，果從罪福生，云何言不空？(24.35)

【波】若汝欲得有，法非法因果，從法非法起，云何不是空？(24.35)

【惟】因法非法故，是即有其果，法非法若生，不空何有果。(24.35)

सर्वसंव्यवहारांश्च लौकिकान् प्रतिबाधसे।

यत्प्रतीत्यसमुत्पादशून्यतां प्रतिबाधसे॥ ३६॥

རྟེན་ཅིང་འབྲེལ་བར་འབྱུང་བ་ཡི། །སྟོང་པ་ཉིད་ལ་གནོད་བྱེད་གང་། །

འཇིག་རྟེན་པ་ཡི་ཐ་སྙད་ནི། །ཀུན་ལ་གནོད་པ་བྱེད་པ་ཡིན། །

【江】若有谁破坏，缘起之空性，则彼亦破坏，世间诸名言。(24.36)

【什】汝破一切法，諸因緣空義，則破於世俗，諸餘所有法。(24.36)

【波】一切言說事，世間皆被破，若壞緣起法，空義亦不成。(24.36)

【惟】汝亦破世間，一切所行相，以破空義故，復壞於緣生。(24.36)

न कर्तव्यं भवेत्किंचिदनारब्धा भवेत्क्रिया।

कारकः स्यादकुर्वाणः शून्यतां प्रतिबाधतः॥ ३७॥

སྟོང་པ་ཉིད་ལ་གནོད་བྱེད་ན། །བྱ་བ་ཅི་ཡང་མེད་འགྱུར་ཞིང་། །

རྩོམ་པ་མེད་པ་བྱ་བར་འགྱུར། །མི་བྱེད་པ་ཡང་བྱེད་པོར་འགྱུར། །

【江】当成无所作，亦当无发起，若破坏空性，不作成作者。(24.37)

【什】若破於空義，即應無所作，無作而有作，不作名作者。(24.37)

【波】一物不須作，亦無人起業，不作名作者，則壞於空義。(24.37)

【惟】若破於空義，即無法可作，此何能發起，無作有作者。(24.37)

अजातमनिरुद्धं च कूटस्थं च भविष्यति।

विचित्राभिरवस्थाभिः स्वभावे रहितं जगत्॥ ३८॥

རང་བཞིན་ཡོད་ན་འགྲོ་བ་རྣམས། །མ་སྐྱེས་པ་དང་མ་འགགས་དང་། །

ཐེར་ཟུག་ཏུ་ནི་གནས་འགྱུར་ཞིང་། །གནས་སྐབས་སྣ་ཚོགས་བྲལ་བར་འགྱུར། །

【江】若是由自性有，众生无生灭，当恒常安住，复离种种位。(24.38)

【什】若有決定性，世間種種相，則不生不滅，常住而不壞。(24.38)

【波】無生亦無滅，是則名為常，種種諸物類，皆住於自體。(24.38)

【惟】世間眾物類，老少等變異，若自體不滅，有定性為常。(24.38)

असंप्राप्तस्य च प्राप्तिर्दुःखपर्यन्तकर्म च।

सर्वक्लेशप्रहाणं च यद्यशून्यं न विद्यते॥ ३९॥

གལ་ཏེ་སྟོང་པ་ཡོད་མིན་ན། །མ་ཐོབ་ཐོབ་པར་བྱ་བ་དང་། །

སྡུག་བསྔལ་མཐར་བྱེད་ལས་དང་ནི། །ཉོན་མོངས་ཐམས་ཅད་སྤོང་བའང་མེད། །

【江】若彼空非有，未得不应得，亦无令苦尽，及断诸业惑。(24.39)

【什】若無有空者，未得不應得，亦無斷煩惱，亦無苦盡事。(24.39)

【波】未得者應得，及盡苦邊業，一切煩惱斷，以無空義故。(24.39)

【惟】（缺）

यः प्रतीत्यसमुत्पादं पश्यतीदं स पश्यति।

दुःखं समुदयं चैव निरोधं मार्गमेव च॥४०॥

གང་གིས་རྟེན་ཅིང་འབྲེལ་པར་འབྱུང་། །མཐོང་བ་དེ་ནི་སྡུག་བསྔལ། །

ཀུན་འབྱུང་དང་ནི་འགོག་པ་དང་། །ལམ་ཉིད་དེ་དག་མཐོང་བ་ཡིན། །

【江】若谁见缘起，则此人亦见，此等苦与集，以及灭与道。（24.40）

【什】是故經中說，若見因緣法，則為能見佛，見苦集滅道。(24.40)

【波】所謂苦與集，乃至於滅道，見有生滅者，是見名不見。(24.40)

【惟】若見緣生義，見非見相應，即能見苦集，滅道諦亦然。(24.40)

འཕགས་པའི་བདེན་པ་བརྟག་པ་ཞེས་བྱ་བ་སྟེ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་ཉི་ཤུ་བཞི་པའོ།། །།

२५ निर्वाणपरीक्षा पञ्चविंशतितमं प्रकरणम्।

མྱ་ངན་ལས་འདས་པ་བརྟག་པ་ཞེས་བྱ་བ་སྟེ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་ཉི་ཤུ་ལྔ་པ།

【江】释观涅盘品第二十五

【什】观涅盘品第二十五

【波】观涅盘品第二十五

【惟】观涅盘品第二十五

यदि शून्यमिदं सर्वमुदयो नास्ति न व्ययः।

प्रहाणाद्वा निरोधाद्वा कस्य निर्वाणमिष्यते॥१॥

གལ་ཏེ་འདི་དག་ཀུན་སྟོང་ན། །འབྱུང་བ་མེད་ཅིང་འཇིག་པ་མེད། །

གང་ཞིག་སྤོང་དང་འགགས་པ་ལས། །མྱ་ངན་འདའ་བར་འགྱུར་བར་འདོད། །

【江】此等若皆空，则无生无灭，何断何所灭，而许是涅盘？(25. 1)

【什】若一切法空，無生無滅者，何斷何所滅，而稱為涅槃。(25. 1)

【波】(缺)

【惟】若一切法空，無生亦無滅，無斷無所證，云何成涅槃。(25. 1)

यद्यशून्यमिदं सर्वमुदयो नास्ति न व्ययः।

प्रहाणाद्वा निरोधाद्वा कस्य निर्वाणमिष्यते॥२॥

གལ་ཏེ་འདི་ཀུན་མི་སྟོང་ན། །འབྱུང་བ་མེད་ཅིང་འཇིག་པ་མེད། །

གང་ཞིག་སྤོང་དང་འགགས་པ་ལས། །མྱ་ངན་འདའ་བར་འགྱུར་བར་འདོད། །

【江】此若皆不空，则无生无灭，何断何所灭，而许是涅盘？（25.2）

【什】若諸法不空，則無生無滅，何斷何所滅，而稱為涅槃。(25.2)

【波】(缺)

【惟】若一切不空，無生亦無滅，無斷無所證，云何成涅槃。(25.2)

अप्रहीणमसंप्राप्तमनुच्छिन्नमशाश्वतम्।

अनिरुद्धमनुत्पन्नमेतन्निर्वाणमुच्यते॥३॥

སྤངས་པ་མེད་པ་ཐོབ་མེད་པ་། །ཆད་པ་མེད་པ་རྟག་མེད་པ། །

འགག་པ་མེད་པ་སྐྱེ་མེད་པ། །དེ་ནི་མྱ་ངན་འདས་པར་བརྗོད། །

【江】无离亦无得，无断亦无常，无灭亦无生，许此是涅盘。(25.3)

【什】無得亦無至，不斷亦不常，不生亦不滅，是說名涅槃。(25.3)

【波】無退亦無得，非斷亦非常，不生亦不滅，說此為涅槃。(25.1)

【惟】無退亦無得，不斷亦不常，不滅亦不生，此說為涅槃。(25.3)

भावस्तावन्न निर्वाणं जरामरणलक्षणम्।

प्रसज्येतास्ति भावो हि न जरामरणं विना॥४॥

རེ་ཞིག་མྱ་ངན་འདས་དངོས་མིན། །རྒ་ཤིའི་མཚན་ཉིད་ཐལ་བར་འགྱུར། །

རྒ་དང་འཆི་བ་མེད་པ་ཡི། །དངོས་པོ་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ནོ། །

【江】今涅盘非事，应有衰亡相。无衰亦无亡，此事终非有。(25.4)

【什】涅槃不名有，有則老死相，終無有有法，離於老死相。(25.4)

【波】涅槃有自體，即墮老死相。(25.2)

【惟】若涅槃有體，即墮老死相，涅槃非老死，而無老死法。(25.4)

भावश्च यदि निर्वाणं निर्वाणं संस्कृतं भवेत्।

नासंस्कृतो हि विद्यते भावः क्वचन कश्चन॥५॥

གལ་ཏེ་མྱ་ངན་འདས་དངོས་ན། །མྱ་ངན་འདས་པ་འདུས་བྱས་འགྱུར། །

དངོས་པོ་འདུས་བྱས་མ་ཡིན་པ། །འགའ་ཡང་གང་ན་ཡོད་མ་ཡིན། །

【江】若涅盘是事，则应成有为。非有为之事，何处都无有。(25.5)

【什】若涅槃是有，涅槃即有為，終無有一法，而是無為者。(25.5)

【波】涅槃是體者，即是有為法。(25.3)

【惟】若涅槃有體，涅槃即有為，此乃無有法，而是無為者。(25.5)

भावश्च यदि निर्वाणमनुपादाय तत्कथम्।
निर्वाणं नानुपादाय कश्चिद् भावो हि विद्यते॥ ६ ॥

གལ་ཏེ་མྱ་ངན་འདས་དངོས་ན། །ཇི་ལྟར་མྱང་འདས་དེ་བརྟེན་མིན། །

དངོས་པོ་བརྟེན་ནས་མ་ཡིན་པ། །འགའ་ཡང་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ནོ། །

【江】若涅盘是事，云何彼非依？彼非依之事，少分都无有。(25. 6)
【什】若涅槃是有，云何名無受，無有不從受，而名為有法。(25. 6)
【波】涅槃若有體，云何是無因，亦無有一法，離因而得有。(25. 4)
【惟】若涅槃有體，云何名無取，若法體是有，何法無取邪。(25.6)

यदि भावो न निर्वाणमभावः किं भविष्यति।
निर्वाणं यत्र भावो न नाभावस्तत्र विद्यते॥ ७॥

གལ་ཏེ་མྱ་ངན་འདས་དངོས་མིན། །དངོས་མེད་ཇི་ལྟར་རུང་བར་འགྱུར། །

གང་ལ་མྱ་ངན་འདས་དངོས་མིན། །དེ་ལ་དངོས་མེད་ཡོད་མ་ཡིན། །

【江】若涅盘非事，云何成无事？于涅盘非事，彼非有无事。(25. 7)
【什】有尚非涅槃，何況於無耶，涅槃無有有，何處當有無。(25. 7)
【波】汝涅槃非體，云何是無體，若涅槃無體，云何是無因。(25.5)
【惟】若涅槃有體，無體當何有，涅槃有體故，無無體可成。(25.7)

यद्यभावश्च निर्वाणमनुपादाय तत्कथम्।
निर्वाणं न ह्यभावोऽस्ति योऽनुपादाय विद्यते॥ ८॥

གལ་ཏེ་མྱ་ངན་འདས་དངོས་མིན། །ཇི་ལྟར་མྱང་འདས་དེ་བརྟེན་མིན། །

གང་ཞིག་བརྟེན་ནས་མ་ཡིན་པའི། །དངོས་མེད་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ནོ། །

【江】若涅盘非事，云何彼非依？非依之无事，彼者即非有。(25. 8)
【什】若無是涅槃，云何名不受，未曾有不受，而名為無法。(25. 8)
【波】(缺)
【惟】若涅槃無體，云何名無取，非無體可有，涅槃即無取。(25.8)

य आजवंजवीभाव उपादाय प्रतीत्य व।
सोऽप्रतीत्यानुपादाय निर्वाणमुपदिश्यते॥ ९॥

འོང་བ་དང་ནི་འགྲོ་བའི་དངོས། །བརྟེན་ཏམ་རྒྱུར་བྱས་གང་ཡིན་པ། །

དེ་ནི་བརྟེན་མིན་རྒྱུར་བྱས་མིན། །མྱ་ངན་འདས་པ་ཡིན་པར་བསྟན། །

【江】来与去之事，依因所作者。非依非因作，说此即涅盘。(25.9)

【什】受諸因緣故，輪轉生死中，不受諸因緣，是名為涅槃。(25.9)

【波】涅槃非無體，而不藉因者，若無因無緣，是名為涅槃。(25.6)

【惟】有體有生死，即有往來相，因彼無取故，即說為涅槃。(25.9)

प्रहाणं चाब्रवीच्छास्ता भवस्य विभवस्य च।

तस्मान्न भावो नाभावो निर्वाणमिति युज्यते॥१०॥

འབྱུང་བ་དང་ནི་འཇིག་པ་དག །སྤོང་བར་སྟོན་པས་བཀའ་སྩལ་ཏོ། །

དེ་ཕྱིར་མྱ་ངན་འདས་པར་ནི། །དངོས་མིན་དངོས་མེད་མིན་པར་རིགས། །

【江】生起及灭坏，大师说断除。故涅盘非事，非无事应理。(25.10)

【什】如佛經中說，斷有斷非有，是故知涅槃，非有亦非無。(25.10)

【波】大師所說者，斷有斷非有，是故知涅槃，非無亦非有。(25.7)

【惟】佛大師所說，斷有及非有，勝義無無體，此即成涅槃。(25.10)

भवेद्भावो भावश्च निर्वाणमुभयं यदि।

भवेद्भावो भावश्च मोक्षस्तच्च न युज्यते॥११॥

གལ་ཏེ་མྱ་ངན་འདས་པ་ནི། །དངོས་དང་དངོས་མེད་གཉིས་ཡིན་ན། །

དངོས་དང་དངོས་པོ་མེད་པ་དག །ཐར་བར་འགྱུར་ན་དེ་མི་རིགས། །

【江】问涅盘者，事无事二俱，则事无事成，解脱不应理。(25.11)

【什】若謂於有無，合為涅槃者，有無即解脫，是事則不然。(25.11)

【波】若汝說涅槃，是體是非體，涅槃是體故，解脫者不然。(25.8)

【惟】若有無二法，共成涅槃者，彼有無二法，解脫性不成。(25.11)

भवेद्भावो भावश्च निर्वाणमुभयं यदि।

नानुपादाय निर्वाणमुपादायोभयं हि तत्॥१२॥

གལ་ཏེ་མྱ་ངན་འདས་པ་ནི། །དངོས་དང་དངོས་མེད་གཉིས་ཡིན་ན། །

མྱ་ངན་འདས་པ་མ་བརྟེན་མིན། །དེ་གཉིས་བརྟེན་ནས་ཡིན་ཕྱིར་རོ། །

【江】若谓涅盘者，事无事二俱，涅盘非不依，彼者依二故。(25.12)

【什】若謂於有無，合為涅槃者，涅槃非無受，是二從受生。(25.12)

【波】(缺)

【惟】涅槃有無成，云何得無取，而彼有無相，二因取故成。(25.12)

भवेद्भावो भावश्च निर्वाणमुभयं कथम्।
असंस्कृतं च निर्वाणं भावाभावौ च संस्कृतौ॥ १३॥

ཇི་ལྟར་མྱ་ངན་འདས་པ་ནི། །དངོས་དང་དངོས་མེད་གཉིས་ཡིན་ཏེ། །

མྱ་ངན་འདས་པ་འདུས་མ་བྱས། །དངོས་དང་དངོས་མེད་འདུས་བྱས་ཡིན། །

【江】云何涅盘者，事无事二俱？然涅盘无为，事无事有为。(25. 13)

【什】有無共合成，云何名涅槃，涅槃名無為，有無是有為。(25. 13)

【波】若汝說涅槃，二俱有自體，涅槃是無為，二體是有為。(25. 9)

【惟】若有無二法，共成涅槃者，涅槃是無為，有無是有為。(25.13)

भवेद्भावो भावश्च निर्वाणे उभयं कथम्।
तयोरेकत्र नास्तित्वमालोकतमसोर्यथा॥ १४॥

ཇི་ལྟར་མྱ་ངན་འདས་པ་ལ། །དངོས་དང་དངོས་མེད་གཉིས་ཡོད་དེ། །

དེ་གཉིས་གཅིག་ལ་ཡོད་མིན་ཏེ། །སྣང་བ་དང་ནི་མུན་པ་བཞིན། །

【江】云何涅盘中，有事无事二？一处无彼二，如光与黑闇。(25. 14)

【什】有無二事共，云何是涅槃，是二不同處，如明暗不俱。(25. 14)

【波】汝若說涅槃，非體非非體，體非體若成，二非體亦成。(25. 10)

【惟】若有無二法，共成涅槃者，彼二非一處，如明暗不俱。(25.14)

नैवाभावो नैव भावो निर्वाणमिति याञ्जना।
अभावे चैव भावे च सा सिद्धे सति सिध्यति॥ १५॥

དངོས་མིན་དངོས་པོ་མེད་མིན་པ། །མྱ་ངན་འདས་པར་གང་སྟོན་པ། །

དངོས་པོ་མེད་དང་དངོས་པོ་དག །གྲུབ་ན་དེ་ནི་གྲུབ་པར་འགྱུར། །

【江】非事非无事，如是说涅盘。若事无事有，则彼亦当有。(25. 15)

【什】若非有非無，名之為涅槃，此非有非無，以何而分別。(25. 15)

【波】非體非非體，若是涅槃者，如是二非體，以何法能了。(25. 11)

【惟】非非有非無，而成於涅槃，彼有無二法，無能成所成。(25.15)

नैवाभावो नैव भावो निर्वाणं यदि विद्यते।
नैवाभावो नैव भाव इति केन तदज्यते॥ १६॥

གལ་ཏེ་མྱ་ངན་འདས་པ་ནི། །དངོས་མིན་དངོས་པོ་མེད་མིན་ན། །

དངོས་མིན་དངོས་པོ་མེད་མིན་ཞེས། །གང་ཞིག་གིས་ནི་དེ་མངོན་བྱེད། །

【江】问涅盘者，非事非无事，非事非无事，现作者是谁？ (25. 16)

【什】分别非有無，如是名涅槃，若有無成者，非有非無成。(25. 16)

【波】(缺)

【惟】若非有非無，而成涅槃者，此有何可說，亦有何可取。(25.16)

परं निरोधाद्भगवान् भवतीत्येव नोह्यते।

न भवत्युभयं चेति नोभयं चेति नोह्यते॥ १७॥

བཅོམ་ལྡན་མྱ་ངན་འདས་གྱུར་ནས། །ཡོད་པར་མི་མངོན་དེ་བཞིན་དུ། །

མེད་དོ་ཞེའམ་གཉིས་ཀ་དང་། །གཉིས་མིན་ཞེས་ཀྱང་མི་མངོན་ནོ། །

【江】世尊涅盘后，有与无不现，二俱亦不现，二俱非亦然。(25. 17)

【什】如來滅度後，不言有與無，亦不言有無，非有及非無。(25. 17)

【波】如來滅度後，不言有與無，亦不言有無，非有及非無。(25. 12)

【惟】如來涅槃後，不說有與無，俱有及俱非，如來悉不說。(25.17)

तिष्ठमानोऽपि भगवान् भवतीत्येव नोह्यते।

न भवत्युभयं चेति नोभयं चेति नोह्यते॥ १८॥

བཅོམ་ལྡན་བཞུགས་པར་གྱུར་ན་ཡང་། །ཡོད་པར་མི་མངོན་དེ་བཞིན་དུ། །

མེད་དོ་ཞེའམ་གཉིས་ཀ་དང་། །གཉིས་མིན་ཞེས་ཀྱང་མི་མངོན་ནོ། །

【江】世尊住世时，有与无不现，二俱亦不现，二俱非亦然。(25. 18)

【什】如來現在時，不言有與無，亦不言有無，非有及非無。(25. 18)

【波】如來現在世，不言有與無，亦不言有無，非有及非無。(25. 13)

【惟】非生死涅槃，有少法差別，涅槃與生死，亦無少差別。(25.18)

न संसारस्य निर्वाणात्किंचिदस्ति विशेषणम्।

न निर्वाणस्य संसारात्किंचिदस्ति विशेषणम्॥ १९॥

འཁོར་བ་མྱ་ངན་འདས་པ་ལས། །ཁྱད་པར་ཅུང་ཟད་ཡོད་མ་ཡིན། །

མྱ་ངན་འདས་པ་འཁོར་བ་ལས། །ཁྱད་པར་ཅུང་ཟད་ཡོད་མ་ཡིན། །

【江】生死与涅盘，无有少差别。涅盘与生死，亦无少差别。(25. 19)

【什】涅槃與世間，無有少分別，世間與涅槃，亦無少分別。(25. 19)

【波】生死邊涅槃，無有少差別，涅槃邊生死，亦無少差別。(25. 14)

【惟】（缺）

निर्वाणस्य च या कोटिः कोटिः संसरणस्य च।

न तयोरन्तरं किंचित्सुमूक्ष्ममपि विद्यते॥२०॥

མྱ་ངན་འདས་མཐའ་གང་ཡིན་པ། །དེ་ནི་འཁོར་བའི་མཐའ་ཡིན་ཏེ། །

དེ་གཉིས་ཁྱད་པར་ཅུང་ཟད་ནི། །ཤིན་ཏུ་ཕྲ་བའང་ཡོད་མ་ཡིན། །

【江】若是涅盘际，彼即生死际，彼二之差别，少极细亦无。(25. 20)

【什】涅槃之實際，及與世間際，如是二際者，無毫釐差別。(25. 20)

【波】生死際涅槃，涅槃際生死，於此二中間，無有少許法。(25.15)

【惟】實際涅槃際，空際生死際，非彼二中閒，有毫釐差別。(25.19)

परं निरोधादन्ताद्याः शाश्वताद्याश्च दृष्टयः।

निर्वाणमपरान्तं च पूर्वान्तं च समाश्रिताः॥२१॥

གང་འདས་པན་ཆད་མཐའ་སོགས་དང་། །རྟག་ལ་སོགས་པར་ལྟ་བ་དག །

མྱ་ངན་འདས་དང་ཕྱི་མཐའ་དང་། །སྔོན་གྱི་མཐའ་ལ་བརྟེན་པ་ཡིན། །

【江】彼灭后边等，常等之诸见，依附于涅盘，后际及前际。(25. 21)

【什】滅後有無等，有邊等常等，諸見依涅槃，未來過去世。(25. 21)

【波】滅後有無等，及常等諸見，涅槃前後際，諸見所依止。(25.16)

【惟】依止於涅槃，先際及後際，說常等邊等，有無等諸見。(25.20)

शून्येषु सर्वधर्मेषु किमनन्तं किमन्तवत्।

किमनन्तमन्तवच्च नानन्तं नान्तवच्च किम्॥२२॥

དངོས་པོ་ཐམས་ཅད་སྟོང་པ་ལ། །མཐའ་ཡོད་ཅི་ཞིག་མཐའ་མེད་ཅི། །

མཐའ་དང་མཐའ་མེད་ཅི་ཞིག་ཡིན། །མཐའ་དང་མཐའ་མེད་མིན་པ་ཅི། །

【江】若一切事空，何有边无边？何俱有无边？何非有无边？ (25. 22)

【什】一切法空故，何有邊無邊，亦邊亦無邊，非有非無邊。(25. 22)

【波】諸體悉皆空，何有邊無邊，亦邊亦無邊，非邊非無邊。(25.17)

【惟】若諸法皆空，何有邊無邊，亦有亦無邊，非有非無邊。(25.21)

किं तदेव किमन्यत्किं शाश्वतं किमशाश्वतम्।

अशाश्वतं शाश्वतं च किं वा नोभयमप्यतः॥२३॥

དེ་ཉིད་ཅི་ཞིག་གཞན་ཅི་ཡིན། །རྟག་པ་ཅི་ཞིག་མི་རྟག་ཅི། །

རྟག་དང་མི་རྟག་གཉིས་ཀ་ཅི། །གཉིས་ཀ་མིན་པ་ཅི་ཞིག་ཡིན། །

【江】何者为一异？何者常无常？何俱常无常？何者二俱非？ (25.23)

【什】何者為一異，何有常無常，亦常亦無常，非常非無常。(25.23)

【波】何有此彼物，何有常無常，亦常亦無常，非常非無常。(25.18)

【惟】何一性異性，何有常無常，亦常亦無常，非常非無常。(25.22)

सर्वोपलम्भोपशमः प्रपञ्चोपशमः शिवः।

न क्वचित्कस्यचित्कश्चिद्धर्मो बुद्धेन देशितः॥२४॥

དམིགས་པ་ཐམས་ཅད་ཉེར་ཞི་ཞིང་། །སྤྲོས་པ་ཉེར་ཞི་ཞི་བ་སྟེ། །

སངས་རྒྱས་ཀྱིས་ནི་གང་དུ་ཡང་། །སུ་ལའང་ཆོས་འགའ་མ་བསྟན་ཏོ། །

【江】一切缘息除，戏论息除寂，任何处对谁，佛全不说法。(25.24)

【什】諸法不可得，滅一切戲論，無人亦無處，佛亦無所說。(25.24)

【波】有所得皆謝，戲論息吉祥，如來無處所，無一法為說。(25.19)

彼第一義中，佛本不說法，佛無分別者，說大乘不然。

化佛說法者，是事則不然，佛無心說法，化者非是佛。

於第一義中，彼亦不說法，無分別性空，有悲心不然。

眾生無體故，亦無有佛體，彼佛無體故，亦無悲愍心。

【惟】諸所得皆寂，遠離諸嬈惱，無我無所成，諸法無所得。(25.23)

མྱ་ངན་ལས་འདས་པ་བརྟག་པ་ཞེས་བྱ་བ་སྟེ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་ཉི་ཤུ་ལྔ་པའོ།། །།

२६ द्वादशाङ्गपरीक्षा षड्विंशतितमं प्रकरणम्।

སྲིད་པའི་ཡན་ལག་བཅུ་གཉིས་བརྟག་པ་ཞེས་བྱ་བ་སྟེ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་ཉི་ཤུ་དྲུག་པ།

【江】释观十二有支品第二十六

【什】觀十二因緣品第二十六

【波】觀世諦緣起品第二十六

【惟】觀夢幻品第二十六

पुनर्भवाय संस्कारानविद्यानिवृतस्त्रिधा।

अभिसंस्कुरुते यांस्तैर्गतिं गच्छति कर्मभिः॥१॥

མ་རིག་བསྒྲིབས་པས་ཡང་སྲིད་ཕྱིར། །འདུ་བྱེད་རྣམ་པ་གསུམ་པོ་དག །

མངོན་པར་འདུ་བྱེད་གང་ཡིན་པའི། །ལས་དེ་དག་གིས་འགྲོ་བར་འགྲོ། །

【江】无明所覆者，为后有之故，造作三种行，随业往诸趣。(26.1)
【什】眾生癡所覆，為後起三行，以起是行故，隨行墮六趣。(26. 1)
【波】無明之所覆，造作彼三種，後有諸行業，由此往諸趣。(26.1)
【惟】眾生無明覆，後復起三行，由三行造業，生人等諸趣。(26.1)

विज्ञानं संनिविशते संस्कारप्रत्ययं गतौ।
संनिविष्टेऽथ विज्ञाने नामरूपं निषिच्यते॥ २॥

འདུ་བྱེད་རྐྱེན་ཅན་རྣམ་པར་ཤེས། །འགྲོ་བ་རྣམས་སུ་འཇུག་པར་འགྱུར། །

རྣམ་པར་ཤེས་པ་ཞུགས་གྱུར་ན། །མིང་དང་གཟུགས་ནི་ཆགས་པར་འགྱུར། །

【江】具行缘之识，当入于诸趣。识已趣入时，当成名与色。(26. 2)
【什】以諸行因緣，識受六道身，以有識著故，增長於名色。(26. 2)
【波】以諸行因緣，識託於諸趣，識相續託已，爾時名色起。(26.2)
【惟】以行為因故，而取著於識，由著彼識故，增長於名色。(26.2)

निषिक्ते नामरूपे तु षडायतनसंभवः।
षडायतनमागम्य संस्पर्शः संप्रवर्तते॥ ३॥

མིང་དང་གཟུགས་ནི་ཆགས་གྱུར་ན། །སྐྱེ་མཆེད་དྲུག་ནི་འབྱུང་བར་འགྱུར། །

སྐྱེ་མཆེད་དྲུག་ལ་བརྟེན་ནས་ནི། །རེག་པ་ཡང་དག་འབྱུང་བར་འགྱུར། །

【江】名与色成时，六处者当生，由依于六处，触者当正生。(26.3)
【什】名色增長故，因而生六入，情塵識和合，而生於六觸。(26. 3)
【波】從於名色體，次第起六入，情塵等和合，而起於六觸。(26.3)
【惟】由名色增故，而生於六處，六處隨起觸，所生如次說。(26.3)

चक्षुः प्रतीत्य रूपं च समन्वाहारमेव च।
नामरूपं प्रतीत्यैवं विज्ञानं संप्रवर्तते॥ ४॥

མིང་དང་གཟུགས་དང་དྲན་བྱེད་ལ། །བརྟེན་ནས་སྐྱེ་བ་པོ་ན་སྟེ། །

དེ་ལྟར་མིང་དང་གཟུགས་བརྟེན་ནས། །རྣམ་པར་ཤེས་པ་སྐྱེ་བར་འགྱུར། །

【江】唯依眼与色，及能念而生，如是依名色，而当生起识。(26.4)
【什】(缺)
【波】因彼眼與色，及作意三種，與名色為緣，爾乃識得生。(26.4)
【惟】因眼及與色，與名色為緣，如是法和合，是故識生起。(26.4)

संनिपातस्त्रयाणां यो रूपविज्ञानचक्षुषाम्।

स्पर्शः सः तस्मात्स्पर्शाच्च वेदना संप्रवर्तते॥५॥

མིག་དང་གཟུགས་དང་རྣམ་པར་ཤེས། །གསུམ་པོ་འདུས་པ་གང་ཡིན་པ། །

དེ་ནི་རེག་པའོ་རེག་དེ་ལས། །ཚོར་བ་ཀུན་ཏུ་འབྱུང་བར་འགྱུར། །

【江】眼与色并识，三者之和合，彼者即是触，从触当起受。(26.5)

【什】因於六觸故，即生於三受。(26. 4)

【波】彼色識眼等，三種共和合，如是名為觸，從觸起於受。(26.5)

【惟】由眼色識三，故能生於觸，從觸復起受，此受相三種。(26.5)

वेदनाप्रत्यया तृष्णा वेदनार्थं हि तृष्यते।

तृष्यमाण उपादानमुपादत्ते चतुर्विधम्॥६॥

ཚོར་བའི་རྐྱེན་གྱིས་སྲེད་པ་སྟེ། །ཚོར་བའི་དོན་དུ་སྲེད་པར་འགྱུར། །

སྲེད་པར་གྱུར་ན་ཉེ་བར་ལེན། །རྣམ་པ་བཞི་པོ་ཉེར་ལེན་འགྱུར། །

【江】爱以受为缘，为受故生爱。有爱则应取，彼等四种取。(26.6)

【什】以因三受故，而生於渴愛。(26. 5)

【波】受為起愛緣，為受故起愛，愛又為取緣，取者有四種。(26.6)

【惟】因受起於愛，以受故愛生，從愛生於取，所取有四種。(26.6)

उपादाने सति भव उपादातुः प्रवर्तते।

स्याद्धि यद्यनुपादानो मुच्येत न भवेद्भवः॥७॥

ཉེར་ལེན་ཡོད་ན་ལེན་པ་པོའི། །སྲིད་པ་རབ་ཏུ་འབྱུང་བར་འགྱུར། །

གལ་ཏེ་ཉེ་བར་ལེན་མེད་ན། །གྲོལ་བར་འགྱུར་ཏེ་སྲིད་མི་འགྱུར། །

【江】有取则取者，有亦当生起。设若无有取，当解脱无有。(26.7)

【什】因愛有四取，因取故有有，若取者不取，則解脫無有。(26.6)

【波】由取諸有故，取者起於有，以無取者故，脫苦斷諸有。(26.7)

【惟】因取故有有，謂取者有故，若無取解脫，是故無彼有。(26.7)

पञ्च स्कन्धाः स च भवः भवाज्जातिः प्रवर्तते।

जरामरणदुःखादि शोकाः सपरिदेवनाः॥८॥

སྲིད་པ་དེ་ཡང་ཕུང་པོ་ལྔ། །སྲིད་པ་ལས་ནི་སྐྱེ་བར་འགྱུར། །

ཀ་ཤི་དང་ནི་མྱ་ངན་དང་། །སྨྲེ་སྔགས་འདོན་བཅས་སྡུག་བསྔལ་དང་། །

【江】彼有亦五蘊，从有当起生。老死及愁忧，悲叹及苦痛。(26.8)

【什】從有而有生，從生有老死，從老死故有，憂悲諸苦惱。(26.7)

【波】五陰是有體，從有次起生，老病死憂悲，哀泣愁苦等。(26.8)

【惟】有者謂五蘊，從蘊故起生，生故有老死，及憂悲苦等。(26.8)

दौर्मनस्यमुपायासा जातेरेतत्प्रवर्तते।
केवलस्यैवमेतस्य दुःखस्कन्धस्य संभवः॥९॥

ཡིད་མི་བདེ་དང་འཁྲུག་པ་རྣམས་། དེ་དག་སྐྱེ་ལས་རབ་ཏུ་འབྱུང་། །

དེ་ལྟར་སྡུག་བསྔལ་ཕུང་པོ་ནི། །འབའ་ཞིག་པ་འདི་འབྱུང་བར་འགྱུར། །

【江】意不乐扰乱，是皆从生起。如是当生起，纯一苦蕴聚。(26.9)

【什】如是等諸事，皆從生而有，但以是因緣，而集大苦陰。(26.8)

【波】愁及勞倦等，皆以生為因，獨此苦陰起，畢竟無樂相。(26.9)

【惟】諸憂悲苦惱，皆從生所起，如是即唯有，一大苦蘊生。(26.9)

संसारमूलान्संस्कारानविद्वान् संस्करोत्यतः।
अविद्वान् कारकस्तस्मान्न विद्वांस्तत्त्वदर्शनात्॥१०॥

འཁོར་བའི་རྩ་བ་འདུ་བྱེད་དེ། །དེ་ཕྱིར་མཁས་རྣམས་འདུ་མི་བྱེད། །

དེ་ཕྱིར་མི་མཁས་བྱེད་པོ་ཡིན། །མཁས་མིན་དེ་ཉིད་མཐོང་ཕྱིར་རོ། །

【江】行为生死本，故智者不造，是故愚者造，智见实故非。(26.10)

【什】是謂為生死，諸行之根本，無明者所造，智者所不為。(26.9)

【波】是謂為生死，諸行之根本，無智者所作，見實者不為。(26.10)

【惟】此無明及行，為生死根本，智者於無明，而不見有體。(26.10)

अविद्यायां निरुद्धायां संस्काराणामसंभवः।
अविद्याया निरोधस्तु ज्ञानेनास्यैव भावनात्॥११॥

མ་རིག་འགགས་པར་གྱུར་ན་ནི། །འདུ་བྱེད་རྣམས་ཀྱང་འབྱུང་མི་འགྱུར། །

མ་རིག་འགག་པར་འགྱུར་བ་ནི། །ཤེས་པས་དེ་ཉིད་བསྒོམས་པས་སོ། །

【江】无明灭尽时，诸行当不起，由知修真实，无明当灭尽。(26.11)

【什】(缺)

【波】無明若已斷，諸行不復生，修習智慧故，無明乃得斷。(26.11)

【惟】若無明息滅，諸行亦復滅，無明行滅故，智者如是修。(26.11)

तस्य तस्य निरोधेन तत्तन्नाभिप्रवर्तते।
दुःखस्कन्धः केवलोऽयमेवं सम्यङ् निरुध्यते॥१२॥

དེ་དང་དེ་ནི་འགགས་གྱུར་པས། །དེ་དང་དེ་ནི་མངོན་མི་འབྱུང་། །

སྡུག་བསྔལ་ཕུང་པོ་འབའ་ཞིག་པ། །དེ་ནི་དེ་ལྟར་ཡང་དག་འགག །

【江】彼彼灭尽故，彼彼不现起。纯一苦蕴聚，如是正灭尽。(26.12)

【什】以是事滅故，是事則不生，但是苦陰聚，如是而正滅。(26.10)

【波】一一支滅者，彼彼支不起，唯獨苦陰聚，名為正永滅。(26.12)

【惟】滅法對治生，即真實所轉，此一大苦蘊，如是苦皆滅。(26.12)

སྲིད་པའི་ཡན་ལག་བཅུ་གཉིས་བརྟག་པ་ཞེས་བྱ་བ་སྟེ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་ཉི་ཤུ་དྲུག་པའོ།། །།

२७ दृष्टिपरीक्षा सप्तविंशतितमं प्रकरणम्।

ལྟ་བ་བརྟག་པ་ཞེས་བྱ་བ་སྟེ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་ཉི་ཤུ་བདུན་པ།

【江】释观见品第二十七

【什】觀邪見品第二十七

【波】觀邪見品第二十七

【惟】觀諸見品第二十七

अभूमतीतमध्वानं नाभूमिति च दृष्टयः।
यास्ताः शाश्वतलोकाद्याः पूर्वान्तं समुपाश्रिताः॥१॥

འདས་དུས་བྱུང་མ་བྱུང་ཞེས་དང་། །འཇིག་རྟེན་རྟག་པ་ལ་སོགས་པར། །

ལྟ་བ་གང་ཡིན་དེ་དག་ནི། །མངོན་གྱི་མཐའ་ལ་བརྟེན་པ་ཡིན། །

【江】过去有非有，及世间常等，此等一切见，是依前际者。(27.1)

【什】我於過去世，為有為是無，世間常等見，皆依過去世。(27.1)

【波】往昔過去世，我為有為無，是常等諸見，皆依先世起。(27. 1)

【惟】過去世有我，或無我等四，是我等諸見，依過去世起。(27.1)

दृष्टयो न भविष्यामि किमन्योऽनागतेऽध्वनि।
भविष्यामीति चान्ताद्या अपरान्तं समाश्रिताः॥२॥

མ་འོངས་དུས་གཞན་འབྱུང་འགྱུར་དང་། །མི་འབྱུང་འཇིག་རྟེན་མཐའ་སོགས་པར། །

ལྟ་བ་གང་ཡིན་དེ་དག་ནི། །ཕྱི་མའི་མཐའ་ལ་བརྟེན་པ་ཡིན། །

【江】未来别时有，非有世边等，此等一切见，是依后际者。(27.2)

【什】我於未來世，為作為不作，有邊等諸見，皆依未來世。(27.2)

【波】復有異諸見，執未來不起，未來起等邊，皆依未來起。(27. 2)

【惟】又於未來世，我不見有起。(27.2)

अभूमतीतमध्वानमित्येतन्नोपपद्यते।
यो हि जन्मसु पूर्वेषु स एव न भवत्ययम्॥ ३॥

འདས་པའི་དུས་ན་བྱུང་གྱུར་ཞེས། །བྱ་བ་དེ་ནི་མི་འཐད་དོ། །

སྔོན་ཆེ་རྣམས་སུ་གང་བྱུང་བ། །དེ་ཉིད་འདི་ནི་མ་ཡིན་ནོ། །

【江】过去时中有，是说不应理。诸前世中有，彼者非即此。(27. 3)

【什】過去世有我，是事不可得，過去世中我，不作今世我。(27.3)

【波】過去世有我，是事則不然，彼先世眾生，非是今世者。(27.3)

【惟】彼過去世我，非今世可有。(27.3)

स एवात्मेति तु भवेदुपादानं विशिष्यते।
उपादानविनिर्मुक्त आत्मा ते कतमः पुनः॥ ४॥

དེ་ཉིད་བདག་ཏུ་འགྱུར་སྙམ་ན། །ཉེ་བར་ལེན་པ་ཐ་དད་འགྱུར། །

ཉེ་བར་ལེན་པ་མ་གཏོགས་པར། །ཁྱོད་ཀྱི་བདག་ནི་གང་ཞིག་ཡིན། །

【江】设念彼即我，而取实为异。是则若离取，何为汝之我？ (27.4)

【什】若謂我即是，而身有異相，若當離於身，何處別有我。(27.4)

【波】還是昔我者，但是取自體，若離彼諸取，復有何我耶。(27.4)

【惟】若或離於取，復何有我邪，又復離於取，無處有所作。(27.4)

उपादानविनिर्मुक्तो नास्त्यात्मेति कृते सति।
स्यादुपादानमेवात्मा नास्ति चात्मेति वः पुनः॥ ५॥

ཉེ་བར་ལེན་པ་མ་གཏོགས་པའི། །བདག་ཡོད་མ་ཡིན་གྲུབ་པའི་ཚེ། །

ཉེ་བར་ལེན་ཉིད་བདག་ཡིན་ན། །ཁྱོད་ཀྱི་བདག་ནི་མེད་པ་ཡིན། །

【江】示离取之我，如是非有时，若取即是我，则无汝之我。(27.5)

【什】離有無身我，是事為已成，若謂身即我，若都無有我。(27.5)

【波】(缺)

【惟】取不即是我，此義已證成，我謂自主宰，他主宰何有。(27.5)

न चोपादानमेवात्मा व्येति तत्समुदेति च।
कथं हि नामोपादानमुपादाता भविष्यति॥ ६॥

ཉེ་བར་ལེན་ཉིད་བདག་མ་ཡིན། །དེ་འབྱུང་བ་དང་འཇིག་པ་ཡིན། །

ཉེ་བར་བླང་བ་ཇི་ལྟ་བུར། །ཉེ་བར་ལེན་པོ་ཡིན་པར་འགྱུར། །

【江】然取非是我，彼是生灭者。彼既是所取，云何成取者？(27.6)

【什】但身不為我，身相生滅故，云何當以受，而作於受者。(27.6)

【波】若取是我者，何處更有我，由取起滅故，云何是取者。(27.5)

【惟】（缺）

अन्यः पुनरुपादानादात्मा नैवोपपद्यते।

गृह्यते ह्यनुपादानो यद्यन्यो न च गृह्यते॥७॥

བདག་ནི་ཉེ་བར་ལེན་པ་ལས། །གཞན་དུ་འཐད་པ་ཉིད་མ་ཡིན། །

གལ་ཏེ་གཞན་ན་ལེན་མེད་པར། །གཟུང་ཡོད་རིགས་ན་གཟུང་དུ་མེད། །

【江】离取别有我，是事则不然。若异则无取，应可得实非。(27.7)

【什】若離身有我，是事則不然，無受而有我，而實不可得。(27.7)

【波】若異於彼取，有我者不然，離陰應可取，而不可取故。(27.6)

【惟】若復異於取，我亦不可得，能取所取取，此皆無異取。(27.6)

एवं नान्य उपादानान्न चोपादानमेव सः।

आत्मा नास्त्यनुपादानः नापि नास्त्येष निश्चयः॥८॥

དེ་ལྟར་ལེན་ལས་གཞན་མ་ཡིན། །དེ་ནི་ཉེར་ལེན་ཉིད་ཀྱང་མིན། །

བདག་ནི་ཉེ་བར་ལེན་མེད་མིན། །མེད་པ་ཉིད་དུའང་དེ་མ་ངེས། །

【江】如是非异取，彼亦非即取，我亦非无取，无亦不决定。(27.8)

【什】今我不離受，亦不即是受，非無受非無，此即決定義。(27.8)

【波】我不異於取，亦不即是取，而復非無取，亦不定是無。(27.7)

【惟】如所說正理，我不即是取，我不異於取，亦不決定無。(27.7)

नाभूमतीतमध्वानमित्येतन्नोपपद्यते।

यो हि जन्मसु पूर्वेषु ततोऽन्यो न भवत्ययम्॥९॥

འདས་པའི་དུས་ན་མ་བྱུང་ཞེས། །བྱ་བ་དེ་ཡང་མི་འཐད་དོ། །

སྔོན་ཚེ་རྣམས་སུ་གང་བྱུང་བ། །དེ་ལས་འདི་གཞན་མ་ཡིན་ནོ། །

【江】过去时非有，是说亦不然。诸前世中有，彼者非异此。(27.9)

【什】過去我不作，是事則不然，過去世中我，異今亦不然。(27.9)

【波】今世無過去，是事亦不然，過去前生者，與今世不異。(27.8)
【惟】過去世有我，非今世可得，過去世無我，亦非今可得。(27.8)

यदि ह्ययं भवेदन्यः प्रत्याख्यायापि तं भवेत्।
तथैव च स संतिष्ठेत्तत्र जायेत वामृतः॥१०॥

གལ་ཏེ་འདི་ནི་གཞན་གྱུར་ན། །དེ་མེད་པར་ཡང་འབྱུང་བར་འགྱུར། །

དེ་བཞིན་དེ་ནི་གནས་འགྱུར་ཞིང་། །དེར་མ་ཤི་བར་སྐྱེ་བར་འགྱུར། །

【江】若此者成异，无彼亦当有。如是亦当住，未死亦当生。(27.10)
【什】若謂有異者，離彼應有今，我住過去世，而今我自生。(27.10)
【波】若今與前異，離前應獨立，如是應常住，不為現陰緣。(27.9)
【惟】今世過去世，無別異可得，若此有別異，見世緣不成。(27.9)

उच्छेदः कर्मणां नाशस्तथान्यकृतकर्मणाम्।
अन्येन परिभोगः स्यादेवमादि प्रसज्यते॥११॥

ཆད་དང་ལས་རྣམས་ཆུད་ཟ་དང་། །གཞན་གྱིས་བྱས་པའི་ལས་རྣམས་ནི། །

གཞན་གྱིས་སོ་སོར་སྤྱོད་པ་དང་། །དེ་ལ་སོགས་པར་ཐལ་བར་འགྱུར། །

【江】断及业失坏，他所造诸业，由他各别受，有如是等过。(27.11)
【什】如是則斷滅，失於業果報，彼作而此受，有如是等過。(27.11)
【波】諸業皆斷壞，此人所造業，彼人當受報，得如是過咎。(27.10)
【惟】若先世造業，後世當受果，此若無所生，是中有過失。(27.10)

नाप्यभूत्वा समुद्भूतो दोषो ह्यत्र प्रसज्यते।
कृतको वा भवेदात्मा संभूतो वाप्यहेतुकः॥१२॥

མ་བྱུང་བ་ལས་འབྱུང་མིན་ཏེ། །འདི་ལ་སྐྱོན་དུ་ཐལ་བར་འགྱུར། །

བདག་ནི་བྱས་པར་འགྱུར་བ་དང་། །འབྱུང་བའམ་རྒྱུ་མེད་ཅན་དུ་འགྱུར། །

【江】非先无后有，此中亦有过。我当成所作，亦当无因有。(27.12)
【什】先無而今有，此中亦有過，我則是作法，亦為是無因。(27.12)
【波】非生共業起，此中有過故，我是作如瓶，先無而後起。(27.11)
【惟】我本造作成，無體亦如瓶，煩惱業因空，所生無因故。(27.11)

एवं दृष्टिरतीते या नाभूमहमभूमहम्।
उभयं नोभयं चेति नैषा समुपपद्यते॥१३॥

དེ་ལྟར་བདག་བྱུང་བདག་མ་བྱུང་། །གཉིས་ཀ་གཉིས་ཀ་མ་ཡིན་པར། །

འདས་ལ་ལྟ་བ་གང་ཡིན་པ། །དེ་དག་འཐད་པ་མ་ཡིན་ནོ། །

【江】如是于过去，我有及非有，二俱二俱非，彼等见不然。(27.13)

【什】如過去世中，有我無我見，若共若不共，是事皆不然。(27.13)

【波】（缺）

【惟】過去起是見，我為有為無，此二俱不俱，是皆無所有。(27.12)

अध्वन्यनागते किं नु भविष्यामीति दर्शनम्।

न भविष्यामि चेत्येतदतीतेनाध्वना समम्॥ १४॥

མ་འོངས་དུས་གཞན་འབྱུང་འགྱུར་དང་། །འབྱུང་བར་མི་འགྱུར་ཞེས་བྱ་བར། །

ལྟ་བ་གང་ཡིན་དེ་དག་ནི། །འདས་པའི་དུས་དང་མཚུངས་པ་ཡིན། །

【江】谓未来别时，当有或非有，彼等诸见者，同于过去时。(27.14)

【什】我於未來世，為作為不作，如是之見者，皆同過去世。(27.14)

【波】或有如是見，來世有我起，來世無我起，同過去有過。(27.12)

【惟】（缺）

स देवः स मनुष्यश्चेदेवं भवति शाश्वतम्।

अनुत्पन्नश्च देवः स्याज्जायते न हि शाश्वतम्॥ १५॥

གལ་ཏེ་ལྷ་དེ་མི་དེ་ན། །དེ་ལྟ་ན་ནི་རྟག་པར་འགྱུར། །

ལྷ་ནི་མ་སྐྱེས་ཉིད་འགྱུར་ཏེ། །རྟག་ལ་སྐྱེ་བ་མེད་ཕྱིར་རོ། །

【江】若天即是人，如是则为常，天者当不生，常则不生故。(27.15)

【什】若天即是人，則墮於常邊，天則為無生，常法不生故。(27.15)

【波】若天與人一，我則墮於常，天既是無生，常不可生故。(27.13)

【惟】若天即是人，天有乃為常，此有即不生，天有是常故。(27.13)

देवादन्यो मनुष्यश्चेदशाश्वतमतो भवेत्।

देवादन्यो मनुष्यश्चेत्संततिर्नोपपद्यते॥ १६॥

གལ་ཏེ་ལྷ་ལས་མི་གཞན་ན། །དེ་ལྟ་ན་ནི་མི་རྟག་འགྱུར། །

གལ་ཏེ་ལྷ་མི་གཞན་ཡིན་ན། །རྒྱུད་ནི་འཐད་པར་མི་འགྱུར་རོ། །

【江】若天异于人，如是则无常，若天异于人，则相续不成。(27.16)

【什】若天異於人，是即為無常，若天異人者，是則無相續。(27.16)

【波】若天與人異，我則墮無常，天與人異故，相續者不然。(27.14)

【惟】若天與人異，異即成無常，天與人異故，相續無所有。(27.14)

दिव्यो यद्येकदेशः स्यादेकदेशश्च मानुषः।
अशाश्वतं शाश्वतं च भवेत्तच्च न युज्यते॥ १७॥

གལ་ཏེ་ཕྱོགས་གཅིག་ལྷ་ཡིན་ལ། །ཕྱོགས་གཅིག་མི་ནི་ཡིན་གྱུར་ན། །

རྟག་དང་མི་རྟག་འགྱུར་བ་ཡིན། །དེ་ཡང་རིགས་པ་མ་ཡིན་ནོ། །

【江】若一分是天，而一分是人，成常无常故，此亦不合理。(27.17)

【什】若半天半人，則墮於二邊，常及於無常，是事則不然。(27.17)

【波】若天在一分，人又在一分，常無常共俱，一處者不然。(27.15)

【惟】若天是一分，人亦是一分，即常無常二，成一處不然。(27.15)

अशाश्वतं शाश्वतं च प्रसिद्धमुभयं यदि।
सिद्धे न शाश्वतं कामं नैवाशाश्वतमित्यपि॥ १८॥

གལ་ཏེ་རྟག་དང་མི་རྟག་པ། །གཉིས་ག་གྲུབ་པར་གྱུར་ན་ནི། །

རྟག་པ་མ་ཡིན་མི་རྟག་མིན། །འགྲུབ་པར་འགྱུར་བར་འདོད་ལ་རག །

【江】若常及无常，是二俱成者，非常非无常，是则方可许。(27.18)

【什】若常及無常，是二俱成者，如是則應成，非常非無常。(27.18)

【波】若常與無常，二義得成者，非常非無常，汝意亦得成。(27.16)

【惟】若常與無常，是二可成者，非常非無常，隨所欲應成。(27.16)

कुतश्चिदागतः कश्चित्किंचिद्गच्छेत्पुनः क्वचित्।
यदि तस्मादनादिस्तु संसारः स्यान्न चास्ति सः॥ १९॥

གལ་ཏེ་གང་ཞིག་གང་ནས་གར། །འོང་ཞིང་གོང་དུའང་འགྲོ་འགྱུར་ན། །

དེ་ཕྱིར་འཁོར་བ་ཐོག་མེད་པར། །འགྱུར་ན་དེ་ནི་ཡོད་མ་ཡིན། །

【江】若某从某来，又复往某去，流转则无始，而此实非有。(27.19)

【什】法若定有來，及定有去者，生死則無始，而實無此事。(27.19)

【波】有處有人來，從住處有去，生死則無始，而無有是事。(27.17)

【惟】依先際所起，常等四見無，後邊等四見，伺察亦皆無。(27.17)

नास्ति चेच्छाश्वतः कश्चित् को भविष्यत्यशाश्वतः।
शाश्वतोऽशाश्वतश्चापि द्वाभ्यामाभ्यां तिरस्कृतः॥ २०॥

གལ་ཏེ་རྟག་པ་འགའ་མེད་ན། །མི་རྟག་གང་ཞིག་ཡིན་པར་འགྱུར། །

རྟག་པ་དང་ནི་མི་རྟག་དང་། །དེ་གཉིས་བསལ་བར་གྱུར་པའོ། །

【江】若都无有常，何者为无常？亦常亦无常？及彼二俱遣？ (27.20)
【什】今若無有常，云何有無常，亦常亦無常，非常非無常。(27.20)
【波】若無有常我，誰復是無常，亦常亦無常，非常非無常。(27.18)
【惟】（缺）

अन्तवान् यदि लोकः स्यात्परलोकः कथं भवेत्।
अथाप्यनन्तवांल्लोकः परलोकः कथं भवेत्॥२१॥

གལ་ཏེ་འཇིག་རྟེན་མཐའ་ཡོད་ན། །འཇིག་རྟེན་ཕ་རོལ་ཇི་ལྟར་འགྱུར། །

གལ་ཏེ་འཇིག་རྟེན་མཐའ་མེད་ན། །འཇིག་རྟེན་ཕ་རོལ་ཇི་ལྟར་འགྱུར། །

【江】若世间有边，云何有后世？若世间无边，云何有后世？ (27.21)
【什】若世間有邊，云何有後世，若世間無邊，云何有後世。(27.21)
【波】世間若有邊，云何有後世，世間若無邊，云何有後世。(27.19)
【惟】若世間有邊，云何有後世，若世間無邊，云何有後世。(27.18)

स्कन्धानामेष संतानो यस्माद्दीपार्चिषामिव।
प्रवर्तते तस्मान्नान्तानन्तवत्त्वं च युज्यते॥२२॥

གང་ཕྱིར་ཕུང་པོ་རྣམས་ཀྱི་རྒྱུན། །འདི་ནི་མར་མེའི་འོད་དང་མཚུངས། །

དེ་ཕྱིར་མཐའ་ཡོད་ཉིད་དང་ནི། །མཐའ་མེད་ཉིད་ཀྱང་མི་རིགས་སོ། །

【江】诸蕴之相续，犹如灯焰故，有边及无边，皆不合道理。(27.22)
【什】五陰常相續，猶如燈火炎，以是故世間，不應邊無邊。(27.22)
【波】此諸陰相續，猶如然燈焰，以是故世間，非有邊無邊。(27. 20)
【惟】此諸蘊相續，如世然燈燄，以是故世間，邊無邊不然。(27.19)

पूर्वे यदि च भज्येरन्नुत्पद्येरन्न चाप्यमी।
स्कन्धाः स्कन्धान् प्रतीत्येमानथ लोकोऽन्तवान् भवेत्॥२३॥

གལ་ཏེ་སྔ་མ་འཇིག་འགྱུར་ཞིང་། །ཕུང་པོ་འདི་ལ་བརྟེན་བྱས་ནས། །

ཕུང་པོ་དེ་ནི་མི་འབྱུང་ན། །དེས་ན་འཇིག་རྟེན་མཐའ་ཡོད་འགྱུར། །

【江】若先前已坏，又复依此蕴，彼蕴亦不生，世间则有边。(27.23)
【什】若先五陰壞，不因是五陰，更生後五陰，世間則有邊。(27.23)

【波】前世陰已壞，後陰別起者，則不因前陰，是名為有邊。(27. 21)

【惟】(缺)

पूर्वे यदि न भज्येरन्नुत्पद्येरन्न चाप्यमी।
स्कन्धाः स्कन्धान् प्रतीत्येमांल्लोकोऽनन्तो भवेदथ॥२४॥

གལ་ཏེ་སྔ་མ་མི་འཇིག་ཅིང་། །ཕུང་པོ་འདི་ལ་བརྟེན་བྱས་ནས། །

ཕུང་པོ་དེ་ནི་མི་འབྱུང་ན། །དེས་ན་འཇིག་རྟེན་མཐའ་མེད་འགྱུར། །

【江】若先前不坏，又复依此蕴，彼蕴亦不生，世间则无边。(27.24)

【什】若先陰不壞，亦不因是陰，而生後五陰，世間則無邊。(27.24)

【波】若前陰不壞，後陰不起者，既不因前陰，而即是無邊。(27.22)

【惟】(缺)

अन्तवानेकदेशश्चेदेकदेशस्त्वनन्तवान्।
स्यादन्तवाननन्तश्च लोकस्तच्च न युज्यते॥२५॥

གལ་ཏེ་ཕྱོགས་གཅིག་མཐའ་ཡོད་ལ། །ཕྱོགས་གཅིག་མཐའ་ནི་མེད་འགྱུར་ན། །

འཇིག་རྟེན་མཐའ་ཡོད་མཐའ་མེད་འགྱུར། །དེ་ཡང་རིགས་པ་མ་ཡིན་ནོ། །

【江】若一分有边，而一分无边，世成有无边，此亦不合理。(27.25)

【什】真法及說者，聽者難得故，如是則生死，非有邊無邊。(27.25)
若世半有邊，世間半無邊，是則亦有邊，亦無邊不然。

【波】一分是有邊，一分是無邊，離彼有無邊，更無俱等邊。(27.23)

【惟】若一分有邊，若一分無邊，邊無邊共有，世間非道理。(27.20)

कथं तावदुपादातुरेकदेशो विनङ्क्ष्यते।
न नङ्क्ष्यते चैकदेश एवं चैतन्न युज्यते॥२६॥

ཇི་ལྟ་བུར་ན་ཉེར་ལེན་པོའི། །ཕྱོགས་གཅིག་རྣམ་པར་འཇིག་འགྱུར་ལ། །

ཕྱོགས་གཅིག་རྣམ་པར་འཇིག་མི་འགྱུར། །དེ་ལྟར་དེ་ནི་མི་རིགས་སོ། །

【江】云何彼取者，一分当坏灭，一分当不坏？如是不合理。(27.26)

【什】彼受五陰者，云何一分破，一分而不破，是事則不然。(27.26)

【波】云何一取者，一分是有壞，一分是無壞，如是者不然。(27.24)

【惟】云何一取者，一分是有壞，云何一所取，一分是不壞。(27.21)

उपादानैकदेशश्च कथं नाम विनङ्क्ष्यते।
न नङ्क्ष्यते चैकदेशो नैतदप्युपपद्यते॥२७॥

ཇི་ལྟ་བུར་ན་ཉེར་བླང་བ། །ཕྱོགས་གཅིག་རྣམ་པར་འཇིག་འགྱུར་ལ། །

ཕྱོགས་གཅིག་རྣམ་པར་འཇིག་མི་འགྱུར། །དེ་ལྟར་དེ་ཡང་མི་རིགས་སོ། །

【江】又复云何取，一分当坏灭，一分当不坏？如是亦不然。(27.27)

【什】受亦復如是，云何一分破，一分而不破，是事亦不然。(27.27)

【波】(缺)

【惟】(缺)

अन्तवच्चाप्यनन्तं च प्रसिद्धमुभयं यदि।

सिद्धे नैवान्तवत्कामं नैवानन्तवदित्यपि॥२८॥

གལ་ཏེ་མཐའ་ཡོད་མཐའ་མེད་པ། །གཉིས་ཀ་གྲུབ་པར་གྱུར་ན་ནི། །

མཐའ་ཡོད་མ་ཡིན་མཐའ་མེད་མིན། །འགྲུབ་པར་འགྱུར་བར་འདོད་ལ་རག །

【江】若有边无边，是二俱成者，非有非无边，是则方可许。(27.28)

【什】若亦有無邊，是二得成者，非有非無邊，是則亦應成。(27.28)

【波】有邊及無邊，是二得成者，非有非無邊，其義亦得成。(27.25)

【惟】若有邊無邊，是二可成者，非有非無邊，隨所欲應成。(27.22)

अथवा सर्वभावानां शून्यत्वाच्छाश्वतादयः।

क्व कस्य कतमाः कस्मात्संभविष्यन्ति दृष्टयः॥२९॥

ཡང་ན་དངོས་པོ་ཐམས་ཅད་དག ། སྟོང་ཕྱིར་རྟག་ལ་སོགས་ལྟ་བ། །

གང་དག་གང་དུ་གང་ལ་ནི། །ཅི་ལས་ཀུན་ཏུ་འབྱུང་བར་འགྱུར། །

【江】或一切事空，故常等诸见，何处何等中，何故而生起？(27.29)

【什】一切法空故，世間常等見，何處於何時，誰起是諸見。(27.29)

【波】是第一義中，一切法空故，何處何因緣，何人起諸見。(27.26)

【惟】當知一切法，常等皆空性，何人以何緣，何處生是見。(27.23)

सर्वदृष्टिप्रहाणाय यः सद्धर्ममदेशयत्।

अनुकम्पामुपादाय तं नमस्यामि गौतमम्॥३०॥

གང་གིས་ཐུགས་བརྩེ་ཉེར་བཟུང་ནས། །ལྟ་བ་ཐམས་ཅད་སྤང་བའི་ཕྱིར། །

དམ་པའི་ཆོས་ནི་སྟོན་མཛད་པ། །གཽ་ཏམ་དེ་ལ་ཕྱག་འཚལ་ལོ།། །།

【江】为断一切见，悲悯说正法，于彼乔达摩，我今稽首礼。(27.30)

【什】瞿曇大聖主，憐愍說是法，悉斷一切見，我今稽首禮。(27.30)

【波】佛為斷諸苦，演說微妙法，以憐愍為因，我今禮瞿曇。(27.27)

【惟】佛為世間斷諸見，宣說一切微妙法，起悲愍心利眾生，稽首瞿曇大聖主。(27.24)

དབུ་མ་རྩ་བའི་ཚིག་ལེའུར་བྱས་པ་ཤེས་རབ་ཅེས་བྱ་བ་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་ཆོས་མངོན་པ་རྣམ་པར་གཞག་པ། །དོན་དམ་པའི་དེ་ཁོ་ན་ཡང་དག་པར་སྟོན་པ། ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པའི་ཚུལ་གསལ་བར་བྱེད་པ། སློབ་དཔོན་བདག་ཉིད་ཆེན་པོ་འཕགས་པ་ཀླུ་སྒྲུབ་མི་འཕྲོགས་པའི་མཁྱེན་རབ་དང་ཐུགས་རྗེ་ར་ལྡན་པ། དེ་བཞིན་གཤེགས་པའི་ཐེག་པ་བླ་ན་མེད་པའི་ཚུལ་གསལ་བར་བྱེད་པ། རབ་ཏུ་དགའ་བའི་ས་བསྒྲུབས་ནས། བདེ་བ་ཅན་གྱི་ཞིང་དུ་གཤེགས་འཇིག་རྟེན་གྱི་ཁམས་དང་བའི་འོད་ཅེས་བྱ་བར། དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ཡེ་ཤེས་འབྱུང་གནས་འོད་ཅེས་བྱ་བར་འགྱུར་བས་མཛད་པ་རྫོགས་སོ།། །།

དབང་ཕྱུག་དམ་པའི་མངའ་བདག་རྒྱལ་པོ་ཆེན་པོ་དཔལ་ལྷ་བཙན་པོའི་བཀའ་ལུང་གིས། རྒྱ་གར་གྱི་མཁན་པོ་ཆེན་པོ་དབུ་མ་པ། ཛྙཱ་ན་གརྦ་དང་། ཞུ་ཆེན་གྱི་ལོ་ཙྪ་བ་དགེ་སློང་ཅོག་རོ་ཀླུའི་རྒྱལ་མཚན་གྱིས་བསྒྱུར་ཅིང་ཞུས་ཏེ་གཏན་ལ་ཕབ་པ། འདི་ལ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་ཉི་ཤུ་རྩ་བདུན། །ཤློ་ཀ་བཞི་བརྒྱ་བཞི་བཅུ་རྩ་དགུ་ཡོད། བམ་པོ་ནི་ཕྱེད་དང་གཉིས་སུ་བྱས་སོ། །སླད་ཀྱིས་ཁ་ཆེའི་གྲོང་ཁྱེར་དཔེ་མེད་ཀྱི་དབུས། གཙུག་ལག་ཁང་རིན་ཆེན་སྦས་པའི་དབུས་སུ། ཁ་ཆེའི་མཁན་པོ་ཧ་སུ་མ་ཏི་དང་། བོད་ཀྱི་སྒྲ་བསྒྱུར་གྱི་ལོ་ཙྪ་བ་པ་ཚབ་ཉི་མ་གྲགས་ཀྱིས་མིའི་བདག་པོ་འཕགས་པ་ལྷའི་སྐུ་རིང་ལ་འགྲེལ་པ་ཚིག་གསལ་བ་དང་བསྟུན་ནས་བཅོས་པའོ།། །།

སླད་ཀྱིས་ར་ས་འཕྲུལ་སྣང་གི་གཙུག་ལག་ཁང་དུ། རྒྱ་གར་གྱི་མཁན་པོ་ཀ་ན་ཀ་དང་། ལོ་ཙྪ་བ་དེ་ཉིད་ཀྱིས་ཞུ་ཆེན་བགྱིས་པའོ།།